This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 08181159 2

Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

CALIFORNIEN.

EN SKILDRING

AF LANDET, DESS KLIMAT OCH GULDMINOR

JEMTE

RÅD FÖR UTVANDRARE

OM

DE FÖRDELAKTIGASTE SÄTTEN ATT NEDSÄTTA SIG DERSTÄDES.

---

utarbetad i sammandrag efter de nyaste autentika källor.

Med en karta och en planch.

STOCKHOLM, 1850.

PÅ A. BONNIERS FÖRLAG.

Digitized by Google

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX
TILDEN FOUNDATIONS

Digitized by Google

Guldvaskning i Californien.

Digitized by Google

[Edwin Bryant]

CALIFORNIEN.

EN SKILDRING

AF LANDET, DESS KLIMAT OCH GULDMINOR

JEMTE

RÅD FÖR UTVANDRARE

OM

DE FÖRDELAKTIGASTE SÄTTEN ATT NEDSÄTTA SIG DERSTÄDES.

utarbetad i sammandrag efter de nyaste autentika källor.

Med en karta och en plansch.

STOCKHOLM, 1850.

PÅ A. BONNIERS FÖRLAG.

M. Sm.
Cim

Digitized by Google

871320
ASTOR LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

Digitized by Google

FÖRETAL.

Detta är ett land som af Försynen erhållit ett besynnerligt öde. Det upptäcktes år 1548 af en spansk sjöfarande, besöktes år 1578 af Francis Drake, och togs för första gången i besittning af Spanien år 1768, sådan är hela dess historia under en tiderymd af mer än två sekler. En folkmängd af 20,000 hvite på en landvidd af lika storlek som England *), så stor var dess befolkning. Spaniorerne, hvilka bemäktigat sig detta land, der de kunnat bilda ett nytt konungarike, gjorde det endast till en provins under Mexiko. Mexiko invecklade det i sina frihetskrig, lät det erfara alla lidanden af sina anarchiska strider, och öfverlemnade det slutligen, år 1846, såsom ett värdelöst rof åt Förenade Staterna. Californien odlades, upplystes och beskyddades endast af några vördnadsvärde och intelligente katholske missionärer, desse, den moderna civilisationens förste pionnierer, desse oförskräckte apostlar, hvilkas arbeten spridt sina välgerningar i alla vilda regioner, och landet var glömdt af Europa, försummadt af den stolte Carl V:s arfvingar; och när Amerikanerne år 1846 togo öfra Californien i besittning, sågo de måhända ingen annan egentlig fördel dervid, än att derigenom hafva beröring med en annan sida af Oceanen.

---

*) Humboldt, *Essai sur la Nouvelle-Espagne.*

Lenage, 23 Feb. 1920

Digitized by Google

Plötsligt höjdes ett rop på Sacramento-flodens strand, en nyhet, som man i dessa tider af penningens herravälde till och med kallar en god nyhet, spridde sig från dal till dal, från strand till strand, kom Bostons bankirer och New-Yorks skeppsredare att hoppa upp från sina respektiva kontorsstolar, och öfverraskade Europa midt under alla dess omstörtningar. I floderna och bäckarna i öfra Californien, hvilket namn man förut knappt kände, i dess ödsliga bergstrakter hade man funnit guld. Det var ingen illusion. Det var ingen bedräglig villa, som gäckade de giriga blickarna. Det var rent guld som i små korn lyste bland den svarta sanden, gediget guld i bottnen af uttorkade strömmar, guld för fulla händer, guld öfver allt. Den underbara fabeln om Eldorado, som sysselsatte medeltidens inbillning i så hög grad, var förverkligad; hvarje vattendroppa i öfra Californien var en Pactol, hvarje *canadas* eller obetydlig vattensköl en rik grufva.

Efter dagen då denna upptäckt skedde, vet man hvad som inträffat. Californien, som hittills varit så bortglömdt, har blifvit föremål för hela verldens uppmärksamhet. Dess namn läses hvarje dag med stora bokstäfver på murarna i alla större städer, i spetsen för prunkande prospekter, för lysande löften. Dess namn skall öfver hafven föra en här af nya Argonauter; dess namn är så mäktigt att dess uttalande förmår stilla de politiska stormarna. Det ridderliga, det majestätiska, det lärda Europa, som af den politiska hvirfvelvinden blifvit fördt från sin nobla väg, har endast två tankar till sysselsättning för sin höga dygd: solialismens theorier och Californiens guldgrufvor. Ack! mina vänner, om vi åter genomläsa det kapitel i Bibeln, som berättar huru Israeliterne knäföllo för guldkalfven, kunna vi ej skämta öfver denna tillbedjan af materien, ty den var hvarken så brinnande eller så långvarig som vår.

Digitized by Google

Vid Moses återkomst, ångrade Israeliterne sin förvillelse, och vi, när skola vi väl se vår Moses nedstiga från Sinai berg med lagens taflor?

Huru obemärkt Californien ock förblifvit, kan det likväl ej, efter den dag landet upptäcktes af Cabrillo, räknas till de många icke undersökta länderna. Det har vid olika tider besökts af resande, som haft den godheten att erkänna de fördelar, hvarmed naturen begåfvat det. Vancouver, la Pérouse, Beechey. Langsdorff, Forbes, Dupetit-Thouars hafva gifvit oss mer än en intressant underrättelse om detta aflägsna land. Pater Venegas har öfver Californien skrifvit ett ganska vidlyftigt arbete *). Pater Palon har år 1787 utgifvit en historia om missionerna i Californien. Det gifves ingen ende af desse författare, hvars skrifter ej bordt rikta blickarne på denna förtjusande gräns mot den amerikanska kontinenten.

Humboldt talar i följande ordalag om öfra Californien:

"Lika ofruktbart och bergigt som Gamla Californien är, lika rikt och fruktbart är det Nya. Det är ett af de mest pittoreska länder man kan se. Dess klimat är vida mildare än på de östra kusterna af nya kontinenten, under samma latitud-grad. Himmeln är töcknig, och dimmor ganska vanliga, hvilket försvårar landningen vid Montereys och San Franciscos kuster, men äfven ger vegetationen kraft och fruktbargör jorden, som är betäckt af svart och lös mylla **)",

La Pérouse säger att Californiens klimat är föga olikt södra Frankrikes. Kölden är der aldrig starkare och sommarvärmen mer modererad än i sistnämnda land.

---

*) *Noticia de la California.* Madrid, 1757, 3 vol. in 4:o.
**) *Essai sur la Nouvelles-Espagne.*

Digitized by Google

"Alla resande," säger Forbes, "som sett Californien, ha blifvit frapperade af landets skönhet och isynnerhet af dess fruktbarhet. På några landuddar vid kusten pläga hafsvindarna och dimman likväl ofta nog vissna trädens blad. Men då man intränger till det inre af landet, ser man endast en sträcka af förtjusande trakter."

Vancouver berättar sålunda om sin utflykt från Monterey till Santa-Clara:

"Vi färdades längs efter en bergskedja, på en med kusten parallel väg. Allt efter som vi framtågade, sågo vi ett vidsträckt och förtjusande perspektiv upprullas för våra blickar: fruktbara kullar, herrliga skogar, busksnår och ungskog i olika former och med olika dimensioner, samt vidsträckta betesmarker, öfversållade af fruktträd, hvilkas grenar äro nedtyngda till marken.

"Emot middagen genomreste vi en förtjusande dal, beskuggad af höga, lummiga busksnår, och vattnad af en kristallklar bäck. På något afstånd derifrån varseblefvo vi ett herrligt landskap. Man föreställe sig, på en sträcka af 20 mil *), en engelsk park planterad med yppiga ekar, hvilka sträcka sina långa, lummiga grenar utöfver en frodig gräsmatta; här och der möter blicken leende dalar, böljande kullar, och vid horisonten en kal bergskedja. Det fattades blott våra industriella länders rörelse och lif, för att göra denna trakt till en af de skönaste utsigter, som artistens fantasi kan skapa sig **)."

För några år sedan har en ung och djerf resande, vid namn Duflot de Mofras, gifvit oss talrika

---

*) Förf. använder den engelska milberäkningen: en svensk mil är ungefär lika lång som 6¼ engelska.

**) *Voyage round the world.*

Digitized by Google

dokumenter angående Californien och dess angränsande trakter.

Då vi publicera detta anspråkslösa arbete, kunna vi således icke göra anspråk på att för våra läsare uppdaga en terra incognita.

Men i detta ögonblick, då så många blickar äro vända mot den californiska metallens lysande strålar, då så många spekulatörer bereda sig till att öfverfara de omätliga hafven, att trotsa stormarna vid Cap Horn och febrarna vid Sacramentos fuktiga slätter, för att gå att ösa ur denna förtrollande källa, som ödet med sin lätta fot uppsparkat ur marken vid sitt lopp öfver verlden, har det synt oss intressant att sammansätta ett slags handbok för emigranter, med tillhjelp af de dokumenter vi här samlat och det arbete som utgifvits af M. Bryant, som sjelf rest från canton till canton, från *rancho* (landhus) till *rancho*, genom hela Nya Californien, och som, utan att göra anspråk på att sammanskrifva en resebeskrifning, med sina noggranna anteckningar lemnat materialier till en nyttig bok.

Man bör icke heller i den emigrationsrörelse, som under det sista århundradet fört så många familjer till de amerikanska landskapen, söka den episka karakteren hos de fordna utvandringarna, hvilka i jettelika former framstå i menniskoslägtets historia. Det var ej längre denna sublima ifver för äfventyrliga företag, som, i XVI:de århundradet, efter Christoffer Columbus förde Europas alla sjömän på upptäcksresor efter en ny verld. Det var icke längre denna hjeltemodiga, religiösa och ridderliga känsla, som, vid påfvarnes kallelse, under medeltiden förde hela härar från Vesterlandet till Orienten. Det är ej heller Försynens skickelse, som förde horder från Norden till Roms portar, för att fullborda tillintetgörelsen af ett rike som lefvat tillräckligt länge, och

Digitized by Google

genom sin härdade styrka pånyttföda en förfallen nation. Men det är troligtvis ändock en Försynens välgerning. Amerika är liksom en ung syster, hvilken räcker sina armar mot de gamle europeiske bröderne, och som ej begär bättre, än att i utbyte mot deras arbeten, deras erfarenhet, gifva dem del af sina rikedomar.

Dessa rikedomar skall man med stor ifver gå att söka i Andernas metalliska ådror, i de brasilianska böljorna, som rulla diamanter, i Sacramentos lysande sand. Der finnas andra ännu säkrare och solidare på dessa med evig grönska betäckta landsträckor, i dessa folktomma dalar, som man endast behöfver odla, för att erhålla rika skördar.

Arbetet vid guldgrufvorna har alltid varit olycksbringande för dem som egnat sig deråt, och ofta onyttigt för dem som skulle draga den egentliga vinsten deraf. Grufvorna i Mexiko och i Peru hafva varit ett plågoris för millioner menniskor, och likväl icke skänkt Spanien några rikedomar. Guldet, som der med stor lätthet vinnes, förloras åter lika lätt. Detta guld, som i långa malmgångar lyser i en bergskedja, eller såsom ett fint stoft glänser i jordytan, har samma olycksbringande egenskap som guldhögarna på ett spelbord. Det bränner den hand, hvaraf det vidröres, det ger menniskan spelarens hela oro, alla omåttliga fröjder och alla feberaktiga passioner.

Åkerbruket deremot förädlar arbetaren, håller hans förnuft och sinnen i en lagom jemnvigt, och han njuter måttligt af en belöning, som icke är den berusande frukten af ett tärningskast, utan den regelmessiga frukten af hans arbete, omtanka och tålamod.

Jag skulle beklaga det rika Californien, om det icke öfversvämmades af andre än guldsökare. Men

Digitized by Google

det är troligt att bland dem, som från norr och söder ditfara, lockade af landets naturrikedom, äfven finnas personer, hvilka låta fresta sig af skönheten hos en obebodd dal, vilja bosätta sig der, uppbygga en rancho, upptaga jorden, uppföda boskap, och dessas rikedom skall bli lika mycket bättre och varaktigare, som den gått långsammare att förvärfva.

Chandeau i Mars 1849.

Digitized by Google

Digitized by Google

Första Kapitlet.

GEOGRAFISK ESQUISSE. — POLITISKA OCH SOCIALA INSTITUTIONER. — COLORADO-FLODEN. — SAN JOAQUINS DAL OCH STRÖM. — GAMLA STYRELSEN. — PRESIDIOS. — MISSIONER. — HAMNAR OCH HANDEL.

Landet, som betecknas med namn af Öfra eller Nya-Californien begränsas i norr af Oregon, vid 42:dre graden sydlig latitud; i öster af Snöbergen och Sierra de los Mimbres; i söder af Sonora och gamla eller låga Californien; i vester af Stilla Hafvet. Mellan norr och söder upptager det en sträcka af ungefär 700 mil *); från öster till vester upptager det 6 till 800 mil; dess yta har en vidd af 400,000 qvadratmil. Blott en liten del af detta vidsträckta territorium är odlad och bebodd af en civiliserad befolkning. Det är hufvudsakligen denna, som är bosatt längs Stilla Hafvet, på en yta af 700 mils längd och 100 till 150 mils bredd, hvilken på ena sidan begränsas af Sierra Nevada och på den

---

*) Nemligen engelska, hvaraf ungefär 6½ gå på en svensk mil.

Digitized by Google

andra af hafvet. Det vi hafva att säga om Nya Californien rör förnämligast denna trakt.

Det största vattendraget i norra Californien är det som bär namnet Rio Colorado. Det har en längd af mer än 900 mil och utfaller i Californiska viken: man har föga kunskap om de trakter det genomflyter. Efter trappörernes uppgift är denna flod, under en stor del af sitt lopp, sammanträngd mellan berg, nästan lodräta klippor, och dess ständer lära i allmänhet vara ofruktbara, sandbetäckta och nakna. Dess förnämsta bifloder äro Rio-Grande och Rio-Verde, hvilka upprinna på Klipp-Bergen och Förenade Staternas område. Gila stöter till Colorado kort före dess utlopp i hafvet. Colorado erhåller äfven förstärkning af Seviero och Rio de la Virgen. Rio de Maria, som ej finnes utsatt på någon karta, har sin källa vid 42:dra latitudgraden, genomflyter en sträcka af 400 mil och förlorar sig i ödemarken. Sacramento, hvari guldsökarne gjort så många dyrbara upptäckter, och San Joaquin, hafva en längd af 3 till 400 mil. Den första kommer norrifrån, den andra från söder; begge utfalla de i San Franciscoviken. Mellan Sierra Nevada och bergen på kusten genomflyta de en stor och fruktbar dal.

Denna dal, säger doktor Marsh, är utan motsägelse den skönaste i Californien, och en bland de herrligaste i hela verlden. Den är ungefärligen 500 mil lång, och i medeltal 50 mil bred.

Digitized by Google

Den begränsas i öster af de stora Snöbergen och i vester af en kedja af kullar.

San Joaquin flyter midt i denna dal, under en sträcka af omkring 250 mil, och drager sig derefter österut. 60 mil längre uppåt norr är norra viken af sjön Buena-Vista, som är ungefär 100 mil lång och 10 till 12 mil bred.

Sjön erhåller vatten af ett dussin strömmar, som komma från Snöbergen. Den största kallas af Spaniorerne la Reyes, och utfaller vid sjöns nordligaste strand. Rika skogar vexa utmed dess stränder, och dess böljor vattna ett skönt och ofruktbart land.

Om vi fara uppför San Joaquin, urskilja vi, bland de deri utfallande vattendragen, först och främst Stanislaus, en klar och snabb flod om 100 till 150 fots bredd, som är ganska djup i sitt nedra lopp. Vid dess mynning hafva Mormonerne uppbyggt två eller tre hus och grundlagt ett etablissement under namnet Buena-Esperanza. Utmed hela denna flod finnas stora fruktbara landsträckor och goda betesmarker.

Tio mil högre upp ligger Tawalomes-strömmen, som öfverflödar af lax. Trettio mil derifrån är el Merced, en af de förnämsta biflodernna till San Joaquin. Landet emellan dessa strömmar och omkring Buena-Vistasjön erbjuder en mängd ypperliga betesmarker, hvilka till en del äro lättodlad mark och hafva utmärkta egenskaper för den som skulle vilja nedsätta sig der. Denna trakt är ännu endast ganska ofullständigt

Digitized by Google

undersökt och är visserligen ett af de bästa distrikten på kontinenten.

I dalarna, som vattnas af de från Snöbergen nedströmmande bäckarna, finnas stora skogar af tallar, cedrar och de herrligaste löfträd af alla slag.

Hela landet öster om San Joaquin, dess bifloder och dermed förenade sjöar anses, af deri ganska erfarne män, vara särdeles passande för vinodling, som bör bli en af Californiens förnämsta landtmannanäringar.

Salinofloden utfaller i Stilla Hafvet, 12 mil från Monterey. Björnfloden utfaller i den stora Saltsjön. De andra vattendragen i Californien äro af föga betydenhet.

Sextio mil norr om San Franciscoviken ligger sjön Laguna, som ej finnes utsatt på kartorna. Den är 40 till 60 mil lång. De omgifvande dalarna äro särdeles fruktbara och af en romantisk skönhet. Nära denna sjö finnes ett berg, som innehåller rent svafvel. Här och der träffar man källor med Seltersvatten och andra mineralvatten.

De förnämsta, som höja sig öster om Californien (Klippbergen), äro Wasatch, Utah, Sierra Nevada och bergskedjorna på kusten. Wahsatch utgör den östra gränsen af den inre bassinen. I denna bassin finnas talrika armar, som sträcka sig åt norr och söder, och äro skiljda från hvarandra af stora ofruktbara dalar. Sierra Nevada är högre än Klippbergen; dess högsta toppar äro

Digitized by Google

betäckta af evig snö. Denna sierra sträcker sig, liksom bergskedjorna utmed kusten, nästan parallelt utmed Stilla Hafvets stränder. Den första är ungefärligen 100 till 200 mil aflägsen från Oceanen, den andra skiljes derifrån af 40 till 60 mil. Mellan dessa två bergskedjor ligger den fruktbaraste delen af Californien.

Nya Californien upptäcktes år 1548 af den spanske sjöfaranden Cabrillo. År 1578 undersöktes dess norra del af Francis Drake, som gaf denna landsträcka namnet Nya-Albion. Californien blef koloniseradt af Spaniorerne år 1768, och gjordes till en provins under Mexiko. Det har länge varit skakadt af talrika uppror; det förblef emellertid Mexiko underdånigt, ända till år 1846, då det eröfrades af Förenade Staterne.

År 1822 beskrefs Nya Californiens sociala och politiska tillstånd sålunda af en spansk författare:

Styrelse. — Emedan Nya Californien, genom sin fåtaliga befolkning, är förhindradt att bilda en stat i den stora mexikanska republiken, är det under namn af provins ställdt under styrelsen af en general-kommendant, som utöfvar alla ett politiskt öfverhufvuds pligter och rättighet, samt hvars åtgärder helt och hållet bero af republikens och generalkongressens president. För att reglera sin egen lagstiftning, utnämner provinsen sju deputerade, vid hvilkas sammankomster generalkommendanten presiderar. Landets invånare äro fördelade i presidios, städer, byar och

Digitized by Google

landbruks- eller religiösa etablissementer, hvilka erhållit namnet *missioner*.

Præsidios. — De hafva blifvit inrättade allt efter omständigheterna, till de apostoliska predikanternes beskydd. San Diegos presidio var det första; sedermera uppkommo äfven Santa Barbara, Monterey och San Francisco. De hafva nästan alla samma form; det är en fyrkant af 700 fots längd på hvarje sida, bildande en svag fästningsmur af tegelsten af femton fots höjd. Denna mur innesluter ett kapell, magasiner, boningsrum åt kommendanten, officerarne och soldaterne, samt ett corps de garde.

Såsom försvarsmedel mot ett plötsligt anfall af hedningarne eller de vilde Indianerne, voro dessa byggnader fordom tillräckliga. Nu, då Indianerne icke längre äro att befara, borde *los presidios* förstöras. De falla i ruiner, och den usla inhägnaden gör vistelsen der ganska obeqväm. Utom deras förskansningar resa sig andra boningar, hvilka ganska säkert med tiden skola bli städer.

På en eller två mils afstånd från presidion, nära landstigningsorten, ligger en fästning, som eger några små kanoner. Dessa fästningars lägen äro i allmänhet ganska väl valda till hamnens försvar; men murarna och bastionerna äro högst ofullkomliga.

Vid hvarje presidio finnes en bataljon af ungefär 80 ryttare, som kallas *cuera*. Den har dessutom hjelptrupper och en afdelning artilleri.

Digitized by Google

Bataljonens chef är kommendant i hvarje presidio. Utom hans militäriska och politiska åligganden, afgör han äfven alla sjöfrågor, som förekomma inom hans område.

Missioner. — Inom landet räknar man tjuguen sådana, hvilka inrättats vid olika tider. Den äldsta är San Diego. Den inrättades år 1769, och ligger på ungefär två mils afstånd från presidion af samma namn. Den nyaste är San Francisco Dolores, hvilken daterar sig från 1822.

Dessa missionsbyggnader hafva icke alla samma omfång, men nästan alla ega samma form. De äro byggda af tegelsten, och olika indelade allt efter omständigheterna. De innehålla till största delen beqväma boningar för munkarne, magasiner, kornbodar, verkstäder för såp- och tvålfabrikanter, väfvare och smeder, stora trädgårdar, beteshagar för hästarne och boskapen, samt rum för de indiska barnen af båda könen. De ha alla en väl byggd och rikt dekorerad kyrka.

På föga afstånd från hufvudbyggnaden är *la rancheria*, eller Indianernes boning. I några missioner består denna rancheria af små tegelstenshus, hvilka stå i rader och bilda gator. I andra hafva Indianerne följt sina ursprungliga vanor. De bebo hyddor i kägelform, hvilka ej hafva mer än 14 fots diameter och 10 fots höjd. De äro uppförde af störar, hvilka sedan betäckas med grästorf, och äro tillräckliga att sätta sina invånare i skydd för köld och regn. Enligt min tanke äro dessa boningar mest passande för In-

Digitized by Google

dianerne, genom den lätthet hvarmed de kunna uppsättas vid förefallande behof. Midt emot los rancherias ligger en kasern, som innehafves af en korporal, fem soldater och deras familjer. Denna garnison är tillräcklig att förekomma de vilde Indianernes anfall; hon begagnas dessutom till åtskilliga ändamål, bland annat till att framföra depecher till ort och ställe.

Alla missionerna i Californien äro anförtrodda åt munkars af S:t Fraciscanerorden ledning. Inom landet räknar man tjugusju sådana, till största delen ganska gamle. Hvarje mission har till styresman en af desse munkar, hvilken då utöfvar ett oinskränkt välde öfver etablissementet. Det är under hans ledning som de industriella och landtmanna-arbetena verkställas, så att om missionen till chef har en förståndig och skicklig munk, bereder hon Indianerne välmåga och trefnad, om hon deremot har en overksam styresman, försämras och förtvinar hon. Hvarje missions landvidd stöter till den nästgränsande missionens. Ehuru de icke odla hela sitt område, förbehålla de sig likväl egandet deraf, på det att ingen annan måtte komma och bosätta sig mellan dem. Det är emellertid troligt att nödvändigheten att öka de enskilda egendomarna skall nödga styrelsen att i detta afseende vidtaga åtgärder, som kunna sammanjemnka alla intressen. I missionerna räknar man 21 till 22,000 katholske Indianer; men denna befolkning är ganska ojemnt fördelad. Det gifves missioner, der

Digitized by Google

2 till 4000 Indianer finnas, och andra der man ej kan räkna mer än några hundra. I de af hvarje mission underlydande arrendehemmanen lefver dessutom ett ansenligt antal icke omvände Indianer.

Indianerne äro af naturen osnygge, bekymmerslöse och af ett ganska inskränkt förstånd. I åtskilliga arbeten fattas dem ej en viss härmningsförmåga, men de kunna icke sjelfve uppfinna något. De ha en rädd och hämdgirig karakter, hvarför de ganska ofta göra sig skyldige till förräderi och lägga sig i försåt. Otacksamheten är äfven en af deras vanliga laster. Antingen i följd af deras beständiga imbad, eller i anledning af deras osnygghet och den osunda luften i deras boningar, äro de svage, tröge, samt ganska fallne för spasmer och reumatismer. De äro isynnerhet blottställde för sjukdomar, hvilka föranledas af deras orena seder. Detta förklarar hvarför man bland denna befolkning räknar en tiondedel fler döde än födde. Missionärerne göra emellertid allt hvad som står i deras makt, för att rätta Indianernes fel, samt förbättra deras fysiska och moraliska tillstånd.

Missionernas produkter utgöras af boskapsskötsel, samt odling af säd, mais, nötter, bönor och andra vegetabilier. I de sydligare odlar man dessutom vinrankan och olivern. Af alla dessa produkter är den mest vinstgifvande boskapsskötseln, ty djurens fett och hudar äro en

Digitized by Google

vigtig handelsartikel med de utländska skeppen som landa vid kusten.

Det är icke mer än sex år som denna handel haft en så stor utsträckning. Förut sålde missionernas styresmän icke större mängd hudar än de behöfde, för att skaffa sig sina nödvändighetsartiklar, och drogo ingen nytta af det öfriga. Nu för tiden upphandla de utländske köpmännen hvarje år 30 till 40,000 hudar, och nära nog ett lika stort antal *arrobas* (en arroba är 25 skålpund) talg. Det är intet tvifvel underkastadt att ju denna export om några år skall vara fördubblad. Det vore ganska lätt att på samma sätt öka produktionen af lin, vin, olivolja, säd och andra landtmannavaror; men man odlar jorden icke mer än hvad som behöfves till föda åt missionens invånare.

Städer. — Tre sådana finnas, utom Monterey. Den folkrikaste är Angeles, som räknar ungefär 1200 invånare; San-Josef innehåller 600, och Branciforte 200. De ha alla ett ganska oregelbundet utseende, emedan hvarje invånare, utan någon idé om ordning, bygger sitt hus hvar det behagar honom. Den första af dessa *pueblos* (städer) administreras af en alcald eller domare, fyra regidores eller municipalofficerare, en syndicus och en sekreterare; den andra har en alcald eller domare, två regidores, en syndicus och en sekreterare; den tredje lyder, i anledning af sin ringa folkmängd, under kommendanten i Monterey, Californiens hufvudstad, som räknar 40 till 50 hus och 200 invånare.

Digitized by Google

Städernas invånare äro hvite. För att skilja dem från Indianerna, kallar man dem *la gente de razon* (det förståndiga folket). I städerna och *los presidios* i Nya Californien finnas omkring 5000 hvite, som till största delen kommit till Mexiko, några såsom kolonister, andre såsom militärer. Denna generation har bildat sig på en tidrymd af 50 år.

Desse hvite äro i allmänhet starke, kraftfulle, renlige och arbetssamme. Men deras goda vilja förhindras mycket genom svårigheten att kunna erhålla någon jordegendom.

Det "förståndiga folket" är ytterst fruktsamt. Det är ganska sällsynt att bland dem finna ett äkta par af något framskriden ålder, som icke åtminstone har fem eller sex barn, och det är ingenting ovanligt att se dem, hvilka hafva tolf till femton barn, samt ega den lyckan se barnbarn. Man lefver länge i detta land, der de flesta andra länders sjukdomar äro okända. Ganska ofta träffar man hundraåriga personer, och qvinnor som, vid redan framskriden ålder, genom sin friska färg och sin raskhet bevittna klimatets välgörande inflytande. Här äro qvinnorna utmärkta för sin verksamhet, det nit de visa i att uppfylla en mors och makas pligter, sin blygsamhet och sin renliga drägt.

Hamnar och handel. — I detta land finnas fyra hufvudhamnar, som blifvit uppkallade efter de *presidios*, med hvilka de stå i förbindelse. San Diegos är den bästa. San Franciscos är

Digitized by Google

ganska vacker. Santa Barbara är temligen säker under den vackra årstiden, men dålig under hela det öfriga året. Mellan dessa hamnar af första ordningen finnes äfven andra ställen, der skepp kunna kasta ankar, särdeles Santa Cruz, San Luis Obispo, el Refugio, San Pedro och San Juan.

Handelsfartygen, som begifva sig till Californien, hafva intet annat syfte än att intaga laddningar af hudar och talg, i utbyte hvaremot de gifva åtskilliga utländska varor. Penningar äro sällsynta i Californien. Det enda mynt som der var kändt före dess emancipering var det spanska, som invånarne jemte det mexikanska erhöllo vid sina handelstransactioner.

Sådant ungefär var Californiens tillstånd för trettio år sedan, om man får tro en spansk författare, hvilken M. Bryant citerat. M. Dupetit-Thouars har utgifvit andra senare underrättelser om detta land. Våra läsare skola måhända tacka oss för det vi meddela dem i ett sammandrag.

”Vid tiden af Spaniorernes herravälde,” säger denne namnkunnige sjöfarande *), ”voro båda Californierna alltid på det högsta vårdslösade; metropolens styrelse tycktes fästa endast föga vigt vid denna sköna besittning, endast inneha den för en anda af afundsjuka, liksom för att fråntaga den ett annat folk. Den syntes miss-

*) *Voyage de la Vénus*, t. II, Paris, 1840.

Digitized by Google

känna landets värde, och åtnöjde sig med att utnämna guvenörer deröfver, men sände det hvarken hjelp eller subsidier. De sålunda åt sig sjelfve öfverlemnade kolonisterne underhöllo sig endast med egna medel och missionernas ädelmodiga bistånd.

"Dessa missioner voro de första elementerna till Californiens materiella välstånd, första upphofvet till dess civilisation. Isynnerhet missionerna i Nya Californien förtjena, genom Franciskanermunkarnes fromhet, dygd och förstånd, att hänföras till de skönaste och ädlaste inrättningar menniskan gjort.

"Omätliga landsträckor upptogos, och Indianerne, hvilka fordom endast förde ett kringirrande och vildt lif, kommo att under munkarnes faderliga uppsigt erhålla vissa lärdomar, och sysselsätta sina armar med nyttiga arbeten. Några användes till fältens odling, trädgårdarnes vård, och boskapsskötseln; andra lärde sig väfva, snickra och andra handtverk. Vid samma tid erhöllo deras barn en kristlig uppfostran i det inre af klosterbyggnaden.

"Många missioner hade ansenliga inkomster; nästan alla voro väl administerade, och fremlingar bemöttes der med ädel gästfrihet. En af de första verkningarna af de båda Californiernas förening med den Mexikanska republiken var upphörandet af missionerna, som utöfvade ett så lyckligt inflytande på Nya Californien. En del af de styrande munkarne, som ej velat under-

Digitized by Google

kasta sig den nya styrelsen, begåfvo sig ur landet; andre dogo. Flera af missionerna förlorade en stor del af sina inkomster, och de återstående användes illa. Sålunda råkade alla i ett tillstånd af olyckligt och måhända ohjelpligt förfall. Största delen af Indianerne, som bebodde dessa etablissementer, återvände till det inre af landet, i skötet af sina stammar, samt återtogo, jemte sitt nomadlif, sin gamla roflystnad. De dödade eller bortförde boskapen, stundom för att tillfredsställa sina behof, stundom för att mätta sin hämndlystnad.

”De oberoende Indianstammarna, som utgöra Nya Californiens inre befolkning, dela sig emellan landet på 20 till 30 mils afstånd från kusten. Hvar och en af dem uppslår sina hyddor än på ett, än på ett annat ställe, men alltid på slättbyggden, på öppna och fria ställen, af fruktan att blifva öfverraskade, på platser som äro mest gynnande för fiske eller jagt, samt inom sitt områdes gränsor. Hvarje stam har sitt enskilda språk, hvilket stundom är den nästgränsande stammen fullkomligt obegripligt. Vildarne äro tatuerade, och, liksom bland alla andra folkslag der detta bruk är allmänt, tjenar tatueringen äfven Indianerne till prydnad och utmärkelsetecken, ej blott inom hvarje stam, utan äfven inom hvarje familj.

”Nästan alla äro de ganska fattige, dåligt klädde och pläga sommartiden gå helt och hållet nakne. Qvinnorna bära hjorthudar eller ett slags

Digitized by Google

kläder af en fjederväfnad, som är ganska lysande och varm. De hopsätta af sällsynta och bjert färgade fogelfjedrar hufvudprydnader och äfvenklädespersedlar åt sina höfdingar. De älska med passion all grannlåt, genomstinga öronen, så att de kunna ditsätta skulpterade och krökta trädsamt benstycken. I öronen hänga de äfven knappar, snäckor och bitar af perlemo-musslor.

"Indianerne, som bo i grannskapet af missionerna och los presidios, uppföda boskap, samt odla potates. De nomadiske Indianerne lefva af ekollon, och hvad de kunna erhålla med jagt eller fiske. Landet der de vistas är fullt af vildbråd; sjöarna och vattendragen derinom innehålla en oberäknelig mängd fisk af alla slag; hafskusterna äro beströdda med snäckor, bland hvilka äfven jettesnäckan, som innehåller ganska mycken och god föda, samt stundom äfven ganska vackra perlor.

"Dessa oberoende Indianer äro utmärkt skicklige jägare och använda dervid all slags krigslist. En af de besynnerligaste är den, som begagnas vid rådjursjagt. De hölja sig i en hjorthud, som ännu bär sina greniga horn, gå sedan ut på öppna platser der senapsplantan vanligen vexer ganska hög, dölja kroppen så godt sig göra låter, och gifva hufvudet samma rörelse som hjortarnes då de beta. De utföra denna pantomim så väl och härma hjortarnes skriande så naturligt, att de arma djuren bli narrade och utan något misstroende närma sig, då de för-

Digitized by Google

rädiske på dem afskjuta sina pilar, så snart de kommit inom godt skotthåll. Om hjorten genast nedfaller död, kan jagten fortsättas, i motsatt fall flyr det sårade djuret och hela den öfriga hjorden följer hans exempel.

"De bågar Californierne begagna, äro något öfver fyra fot långa och ganska hårda att spänna upp. Men just derigenom äro de spänstigare och tillåta Indianerne att skjuta på längre håll. Pilarne äro förfärdigade af lätt träd och hafva en längd af tre och en half fot. I dess ena ända sitter en bit flinta eller vulkaniskt glas, skuret såsom en spjutspets och med hullingar på sidorna; i andra ändan äro de försedda med fyra fjedrar af tre tums längd och en tums bredd. Några påstå att Indianerne pläga förgifta sina pilar, enligt någras utsago med ormgift, enligt andras uppgift med saften af *yedra*, ett slags krypvext, som endast finnes i öfra Californien. Man tillägger att denna plantas gift utöfvar sin verkan endast på menniskan, och att sjelfva vinden, som kringfläktat dess stjelkar och blad, har ett farligt inflytande på några personer; men ingen af dessa uppgifter har blifvit fullt konstaterad.

"Indianerne hafva dunkel röd färg, svart och rikt hår, små ögon, stor mun, framstående kindknotor och ett enfaldigt utseende. De äro vanligtvis små och spenslige. Qvinnorna äro i allmänhet fula och osnygga, men hafva bländande hvita tänder. Deras hår ligger utslaget kring

Digitized by Google

axlarna; deras kläder bestå af ett slags kjortel, eller endast ett tygstycke slaget omkring midjan. Deras hela fotbetäckning utgöres af ett stycke vid foten fastbunden oxhud.

”Dessa infödingar idka ingen industri; de tillverka endast korgar af en så fast väfnad, att den är vattentät och de kunna koka sina födoämnen deri. De tillverka äfven ganska smakfulla bägare, hvilka utanpå äro prydda med fjedrar af mångfalldiga färger och med perlemosnäckor.”

Efter Dupetit-Thouars’ resa i Californien, har revolutionen, hvars första förebud han varseblef, utförts. Californien skall icke längre lida af den okunniga och tanklösa mexikanska styrelsens godtycke; det tillhör nu Förenade Staterna. Bryant har bevittnat de sista tilldragelserna i denna revolution, och dermed uppblandat de noggranna detaljerna af sin resebeskrifning.

Digitized by Google

Andra Kapitlet.

AFRESA FRÅN NYA HELVETIEN. — COSCUMNO-FLODEN. — MICKELEMES-FLODEN. — SAN JOAQUIN. — TRÄSKEN. — DE VILDE HÄSTARNE. — CALIFORNIENS VINPLANTERINGAR OCH DJUR. — EN CALIFORNISK SENHORA. — FOSSILA OSTRON. — ETT HVALFISKSKELETT PÅ ETT HÖGT BERG. — SAN JOSEPHS MISSION. — KRINGVANDRANDE KRÄMARE. — TRÄDGÅRDAR OCH TRÄDPLANTERINGAR. — MAGASINER.

Den 13 September 1846, klockan tre eftermiddagen, begåfvo vi oss från Nya Helvetien *) till San Francisco. Vår karavan utgjordes af öfverste Russel, Mackec of Monterey, en resande, Pickett, som kom från Oregon, och en indisk tjenare. Efter att ända till solens nedgång ha vandrat öfver en med högt gräs bevuxen slätt, gjorde vi halt vid stranden af en sjö, nära Coscumno, en af Sacramentos bifloder. Denna lilla ström genomflyter en fruktbar trakt. Der

*) Ett etablissement, som blifvit grundadt af en zchweitzisk nybyggare, öfverste Sutter, åt hvilken den mexikanska regeringen upplät en landsträcka af 30 qvadratmils vidd. Der hafva de rikaste guldgrufvorna sedermera upptäckts.

Digitized by Google

funno vi Murphys rancho eller boning; han bosatte sig jemte sin hustru och flera barn för två år sedan i Californien. På en tid af sexton månader hade han uppbyggt ett beqvämt boningshus med alla tillbehör. Han visade oss sin skörd, hvilken var ganska vacker, samt gaf oss så mycket mjölk och färskt smör vi önskade. Afstånd: 18 mil.

Den 14 September. — En mil från vårt rasställe öfverforo vi Coscumno, och inkommo på en af yppigt gräs betäckt slätt, som beskuggades af gröna ekar. Klockan tre foro vi öfver Mickelemes, en annan biflod till Sacramento, och vi gjorde halt på dess strand, midt i en liten vacker ekskog. Mickelemes är vida bredare än Coscumno. Den omgifvande trakten syntes vara ganska bördig, kullarna voro äfven betäckta af ett tjockt gräs, ehuru hösten redan började vissna det. Vi genomforo stora fält med vildhafra, hvars halm var tre till fem fot hög.

Vår Indian låtsade bli sjuk, för att få lemna oss. Så snart han erhållit sitt afsked, frukosterade han glädtigt, steg till häst och skyndade bort i samma riktning som till fästningen. Redan samma eftermiddag blef han ersatt af en engelsk matros, som ville bege sig till Monterey och åtog sig att koka vår mat samt sköta våra hästar, under det återstående af resan.

En mängd gula höstblommor lyste bland gräset på flodens förtjusande stränder. Afstånd: 25 mil.

Digitized by Google

Den 15 September. — Våra hästar. blefvo under natten skrämda af björnar och togo till flygten. Ända till tio voro vi sysselsatte med att eftersätta dem. Vi fortforo att tåga framåt öfver en slätt, som var betäckt af gräs, vildhafra och lysande blommor. Det syntes tydlig att stora landsträckor här hvarje år plägade öfversvämmas. Vår tjenare blef efter oss, och snart hade vi förlorat honom ur sigte. Om eftermiddagen varseblefvo vi ansenliga hjordar af rådjur och antiloper. Allt slags vildbråd finnes till öfverflöd i denna rika dal. Vi lägrade oss vid stranden af San Joaquin; vi antände en stor eld och aflossade flera pistolskott, för att vägleda vår engelske matros; men han syntes icke till.

Den 16 September. — Jack anlände, ledande sin uttröttade häst bakom sig. Han hade bivuakerat på slätten, och af fruktan att hästen skulle springa ifrån honom, hade han under hela natten icke släppt djurets tyglar.

Ungefär 40 mil ofvanför San Joaquins mynning kan floden öfvervadas, och är på detta ställe omkring 340 fot bred. Våra hästar öfvervadade den utan stor svårighet, med vattnet ända upp till bringan. Strömmen är omgifven af ekar och små pilträd. På andra sidan funno vi på en vidsträckt slätt en sjö, hvars vatten var så starkt impregneradt af alcali, att vi ej kunde dricka det. På denna slätt finner man vid hvarje steg spår efter den vilde hästen, elgen, rådjuret

Digitized by Google

och antilopen. Der skulle jägaren ha ett ypperligt tillfälle att uppöfva sin skicklighet.

Om eftermiddagen genomforo vi flera med vass bevuxna dammar, hvilka man gifvit namnet *tulares*. På något afstånd skulle man trott sig se mogna åkerfält. En månad sednare skulle vi ej kunnat färdas denna väg, men nu var den temligen torr. Jag är öfvertygad att man af dessa träsk skulle kunna göra ypperliga risfält, samt att de till och med borde kunna användas till odling af sockerröret.

När vi hade kommit något längre bort, anträffade vi talrika hjordar af vilda hästar och elgar som betade i dalen. Man kan ej se något skönare än dessa flockar af vilda hästar; de hålla sig vanligen i hopar om 2 till 300 stycken hvardera. Vid vårt annalkande, närmade de sig äfven, liksom af nyfikenhet att få se hvilka vi voro, och flydde derpå med vindens hastighet. Sedan stannade de åter, sträckte behagfullt fram halsarna, betraktade oss några ögonblick, och aflägsnade sig ånyo. Efter att flera gånger hafva upprepat denna manöver, föllo de hastigt i galopp och försvunno bakom slättens vågformiga kulle.

Elgarna voro i ännu större mängd; der funnos hjordar af åtminstone 2000 sådana djur, hvilka, med sina stora horn, framställa en ganska pittoresk anblick. Vi nalkades dem på ungefär 60 famnars afstånd, utan att de blefvo förskräckta. Den californiska oxen har så goda egenskaper och står i så lågt pris, att man för-

Digitized by Google

smår vildbrådet. Deraf följer det att elgen, rådjuret och sjelfva antilopen ej äro särdeles rädda utaf sig, och ej gripa till flygten för en resande, innan han kommer dem alltför nära.

Vi anlände ganska uttröttade till doktor Marsh's rancho. Denna har ett romantiskt läge, vid foten af ett bland de högsta bergen i kedjan, som skiljer San Joaquini-dalen från slätten, hvilken omger San Fransesco-viken. Detta berg kallas *el diablo*. Vid klart väder ser man det på ganska långt afstånd. Doktor Marsh's boning består af en enda våning, hvilken är delad i flera rum. Ett eller två bord, några bänkar och en säng utgöra hela amöblemanget. Sådana försakelser måste de, hvilka ärna bosätta sig der i landet, bereda sig på. Doktor Marsh är en kunnig och beläst man, som för sju år sedan hitflyttade från Nya-England och bosatte sig här. Han erhöll besittningsrätt till en landsträcka, och har, oaktadt de vilde Indianernes anfall, hvilka ofta fråntagit honom en del af sina hjordar, likväl lyckats betrygga varaktigheten af sitt etablissement. I sin rancho räknar han 2000 boskapskreatur, och ökar deras antal hvarje år.

I granskapet af sjelfva boningshuset varseblef jag en köksträdgård, som var uppfyld af allahanda grönsaker. I en annan inhägnad var en stor vinplantering, hvars frukt var den mest delikata och saftiga jag någonsin smakat. Denna är af utländsk sort och har införts i landet af munkarne; Californiens jord och klimat hafva

Digitized by Google

troligen förädladt den. Der funnos drufklasar af åtta till tio tums längd, och vägande ända till flera skålpund. Kärnan var af medelmåttig storlek och mörk purpurfärg; skalet var tunnt och smälte i munnen. Denna vingård, som nyligen blifvit planterad, har redan gifvit flera tunnor vin. Jag drack nu för första gången *aguardiente*, eller bränvin beredt af californiska vindrufvor. Dess smak var icke obehaglig, och jag betviflar ingalunda att det ju med tiden skall bli lika godt som de franska bränvinerna.

Doctor Marsh sade mig att hans jord, äfven utan all vattning, gifvit honom hundra gånger utsädet. Denna uppgift kan synas otrolig; men en sådan fruktbarhet, och en ännu större till och med, intygas af äfven de trovärdigaste män.

I Juli månad hade två eller tre hundra kolonister från Norra Amerika, män, qvinnor och barn, kommit att i detta distrikt uppsöka en plats, der de ville nedsätta sig. De åtföljdes af kapten Grant, som åtta gånger genomströfvat Klippbergen, och vid en mängd jagtpartier undersökt hela landet mellan Förenade Staterna och Stilla Hafvet.

Doctor Marsh's hus var helt och hållet upptaget, hvarför vi nödgades taga nattqvarter i en lada, hvari man upphängt stycken af en nyss slagtad oxe, så aptitlig att en epicuré skulle ha känt glädje vid dess åsyn. Hornboskapen i Californien är den största och vackraste jag någonstädes sett. Den är icke så stor ens i de

Digitized by Google

Förenade Staterna; den går, äfvensom hästarne, hela året ute på bete, der vexter af ganska olika och födande beskaffenhet göra oxarne feta och stärka hästarne, hvilka här äro utmärkte för sina symetriska proportioner och sin styrka.

Den 17 September. — Morgontemperaturen är ytterst behaglig vid denna årstid och i detta land.

Efter frukosten, som bestod af bröd, bakadt af osigtadt mjöl, kokadt kött, kryddadt med röd peppar (*chilo colorado*), *frijoles* (bruna bönor) och kaffe, stego vi med doctor Marsh upp till spetsen af en höjd, hvarifrån man har en vacker utsigt. Dalen och kullarna äro öfversållade med grönskande ekar, som än äro isolerade och än förenade i täta skogsdungar. På 10 mils afstånd derifrån ligga bergen, på hvilka cedern, tallen och granen höja sina majestätiska stammar; San Joaquin synes omgifven af en skog af ekar, sycomorer och andra löfträd. Slätten är betäckt af hjordar, några betande det yppiga gräset, andra liggande i trädens skugga. Det hela utgör ett förtjusande landskap.

Klockan tre eftermiddagen lemnade vi doktor Marsh och framkommo vid aftonen till herr Robert Livermores boning; han emottog oss vänligt och införde oss i det förnämsta rummet af sitt hus, hvilket bestod af flera små tid efter annan uppförda byggnader. Der funno vi stolar, och, för första gången sedan jag kommit till Californien, ett skåp med glas och kinesiskt

Digitized by Google

postlin. Man bjöd oss aguardiente, socker och friskt vatten, hvaraf vi gjorde en likör, som snart återställde våra något medtagna krafter. Väggarna voro prydda af en mängd med grönt, blått och rödt kolorerade gravyrer, föreställande den Heliga Jungfrun och många helgon. Dessa taflor åtnjuta mycken vördnad af landets katoliker. I den ena ändan af rummet syntes två sängar med hvita täcken och hufvudkuddar. Under en tid af flera månader hade jag icke sett något dylikt.

Det framför oss ställda bordet var betäckt af en ren duk; derpå framsattes kokt oxkött med *chile colorado*, *frijoles*, hvarefter följde ett slags små bakelser och ypperligt thé. Det var längesedan vi njutit ett sådant välstånd.

Herr Livermore hade för ungefärligen trettio år sedan bosatt sig i Californien, der han gjort ett rikt gifte samt nu egde en stor och bördig landsträcka. En *arroyo*, eller bäck som erhåller sitt vatten ur flera källor, genomflyter hans rancho, och skulle med något arbete kunna vattna 1 eller 2000 acres jord. Till odling af mais, potatis och skid- samt hylsfrukter, är vattning nödvändig; men vid sädesodling kan man bespara sig denna möda. Herr Livermore sade sig på sin rancho räkna 3,500 boskapskreatur. Vid de sist förefallna oroligheterna hade största delen af hans hästar blifvit honom frånröfvade af Indianerne. Inom hans *corral* finnas flera hundra stora får med förträffligt kött,

Digitized by Google

men dålig ull; den användes likväl vid de enda manufakturvaror som tillverkas inom landet. *Serapes* och grofva kappor pläga göras deraf. Svinen äro här af utmärkt beskaffenhet; men oxar finnas i så stor mängd att Californierne ringakta dessa djur, hvilka i andra länder äro af så högt värderad nytta.

Fru Livermore var den första Hispano-Amerikanska jag sett, efter min ankomst till detta land. Hon var klädd i en hvit blusklädning, vårdslöst sammanknuten vid midjan, och bar inga andra prydnader än några ringar. Genast vid vårt inträde till henne, frapperades vi af glansen i hennes ögon och svarta hår, af behaget, den naturliga lättheten i hennes sätt att skicka sig, af lifligheten i hennes rörelser och af det språk, som karakteriserar de spanska qvinnorna. Hennes barn voro ovanligt vackra, och visade redan ett märkligt förstånd. Ett af dem skänkte mig en liten korg, tillverkad af trådarna af någon ört och prydd med flera fjedrar af lysande färger. Den var ett vackert pröf på Indianernes konstfärdighet.

Klockan tio om aftonen njöto vi, för första gången på fyra månader, den lyckan att få sofva i en god säng med madrasser, hvita lakan och hufvudkuddar. Detta nöje stördes likväl af föreställningen att vårt värdfolk, för att lemna oss sina sängar, måst taga sin tillflygt utomhus i *la piazza*.

Den 18 September. — På morgonen förde man upp på gården en oxe som skulle slagtas. Sålunda går man till väga härvid: en *vaquero* (her-

de) till häst och försedd med en lasso, beger sig till betesmarken; sedan han utvalt det djur han vill taga, kastar han öfver dess horn sin lasso, hvars andra ända är fastgjord vid sadelknappen. Under det att oxen stretar af alla krafter för att återvinna sin frihet, sysselsätter sig *el vaquero* endast med att vända sin häst, så att den skyddas för det ursinniga djurets angrepp. Efter sina fruktlösa ansträngningar, låter oxen slutligen beqväma sig till att låta föra sig till afrättsplatsen. *El vaquero* binder nu hans ben med sin lasso och slår honom till jorden, hvarefter han i dess strupe instöter sin breda knif, som aldrig lemnar honom. Ett ögonblick derefter är oxen död; ännu ett ögonblick, och hans kött är kokadt eller stekt. Att fånga oxar med lasson och derefter döda dem, är ett af Californiernes älsklingsgöromål, som de äfven utföra med beundransvärd skicklighet. Omkring hvarje honing finnes en massa ben, som tillräckligt bevisa den masacker som anställes bland hornboskapen, och hvilken massa kött man der förtär.

Herr Livermore visade mig ett lass fossila ostron, af hvilkas skal han ämnade göra kalk. Några af dem hade åtta tums längd och bredd, samt tjocklek i proportion. Man uppgräfde dem ur en kulle, som var alldeles fylld deraf. Herr Livermore visade mig äfven hvalfiskben, som blifvit funna på toppen af ett berg, mer än 1000 fot öfver hafsytan. Huru denne hafs-jette kunnat kom-

Digitized by Google

ma på en så »upphöjd plats,» det öfverlemnar jag åt geologerne att förklara.

Klockan nio på morgonen lemnade vi herr Livermore, och färdades genom en slätt, hvarpå talrika hjordar betade; men vid vårt annalkande flydde dessa likt skrämda hjortar eller elgar. Derpå redo vi öfver höjder, hvilka ända till toppen voro betäckta af vildhafra och ett grässlag, som under hela året bibehåller sig grönt. De öfver allt spridda hjordarna betade begärligt af det yppiga gräset. Bäckar sorlade här och der, samt voro omgifna af ekar och täta busksnår. Något längre bort sågo vi en vacker bro. Det var första spåret af något arbete till allmänt gagn jag hittills kunnat upptäcka här i landet. Från höjden af kullarna varseblefvo vi högra stranden af San Francisco-viken, bortom en bördig slätt af 10 till 12 mils vidd, som helt sakta sluttar ned mot hafvet.

En smal väg förde oss till San Josephs missien, mellan rader af hyddor, som fordom varit bebodda af tusentals arbetssamme Indianer, och nu stå öde samt falla i ruiner. Midt emot dessa öfvergifna boningar, höjer sig kyrkan och de två stora byggningarna, som munkarne bebodde vid den tid, då etablissementet stod i sin fulla blomstring. Alla dörrar och fönster voro stängda. Vid afstigandet af våra mulåsnor, funno vi två Fransmän i matrosdrägt, hvilka utbredde sitt förråd af grofva skjortor, strumpor, pantalonger, andra nödvändighetsartiklar och bränvin. De voro kringgående

handlande, som der inväntade sina kunder från den närliggande trakten.

Emedan vi beslutat tillbringa natten på detta ställe, frågade vi Fransmännen, om de kunde gifva oss anvisning på någon familj, der vi kunde erhålla en aftonmåltid. De bådo oss genast gå till ett hus, dit vi äfven ofördröjligen begåfvo oss. Värdinnan, som var ett ganska fult och smutsigt exemplar af det täcka könet, stod i porten och lät oss stiga in i ett rum, vid hvars ena vägg en stapel rå hudar låg, och en hög af säd vid den andra. Möblerna utgjordes af två stolar, hvaraf den ena, som var något högre än den andra, syntes bestämd att begagnas till bord. Vi sade den vördnadsvärda matronan, att vi önskade få mat och nattläger hos henne.

— *Esta buono, seuhores; esta bauno*, (det är bra, mina herrar, det är bra), — svarade hon.

Och hon lemnade oss, för att gå ut i sitt kök, som var vämjeligt osnyggt. Några ögonblick derefter inbar hon till oss oxkött med *chilo colorado* (röd pepparsås), ett fat *tortillas* (äggpannkakor) och kaffe. Hon kunde hvarken ge oss knifvar, gafflar eller skedar, och bad oss ursäkta det, sägande att hon var *muy probre* (mycket fattig). Men vi hade redan vid andra tillfällen tillräckligt lärt oss att i stället för knif och gaffel begagna våra fingrar.

Till denna mission hörde två trädgårdar, omgifna af en hög inhägnad, samt planterade med frukträd och vinrankor. En af dem innehåller

ungefär 600 päronträd, samt en mängd äppel- och persiko-träd. Päronen voro förträffliga, men persikorna endast medelmåttiga. Dessa trädgårdar vattnas af små rännilar, som komma från de närliggande höjderna. Talrika vattenledningar spridde fordom detta vatten öfver missionens vidsträckta område. Nu ligger jorden i lägervall och vattenledningarna stå torra.

Missionens byggnader intaga en rymd af 50 acres; hyddorna, hvilka fordom bebøddes af Indian-familjer, äro fyrkantiga och hafva en enda våning, som är delad i två rum, hvaraf det ena ligger utåt vägen, och det andra åt en gård. De förnämsta husen hafva två våningar, breda korridorer och tjocka murar. Om man emellertid uraktlåtit att underhålla deras tak, skulle de snart falla i ruiner. Vi inträdde i stora magasiner, och i rum, der nu förtiden machiner stå obegagnade, ehuru de fordom användes vid tillverkning af ylletyg. Vid hvarje steg mötte vi smuts och förstöring, i stället för det verksamma lifvets behag. Ladornas ofantliga dimensioner bevittnade jordens förvånande fruktbarhet, vid en tid då denna jord odlades under munkarnes ledning. Vi sågo äfven fängelset, hvilket var deladt i två rum, det ena med en liten öppning i muren, det andra helt och hållet beröfvadt luft och ljus; de verktyg man begagnade till brottslingarnas bestraffande, voro ännu qvar i detta fängelse. Jag begärde att få se kyrkan, men den var stängd och ingen visste hvar nyckeln fanns; hon

Digitized by Google

syntes mig vara 100 till 120 fot lång, och 30 till 40 fot bred.

Vid återkomsten från vår vandring, funno vi hos vår värdinna en gammal gumma som hon kallade sin mor, och några Indianskor, hvilka buro den lättaste drägt man kan föreställa sig, men deras damm- och smutshöljda kroppar erbjödo ingen behaglig anblick.

Efter aftonmåltiden sade vår värdinna oss att hennes frånvarande man troddes återkomma till natten, och att han skulle bli ganska missnöjd med att finna fremlingar i sin boning; för att undvika detta, hade hon låtit flytta våra saker till obebodda rum, vid andra ändan af torget. Dessa rum, hvilkas lukt på det högsta oroade oss i samma ögonblick vi öfverstego tröskeln, hade tjenat till stall åt alla slags djur; vi rengjorde dem så godt vi kunde, och lade oss på det minst smutsiga stället. Afstånd: 18 mil.

Digitized by Google

Tredje Kapitlet.

EN INSEKTHÄR. — AFRESA FRÅN MISSIONEN. — EN RESANDE FAMILJ. — EL PUEBLO (STADEN) DE SAN JOSEPH. — PUEBLOS DAL. — CALIFORNISK BYGGNADSKONST. — SPELHUS. — MISSIONEN SANTA CLARA. — EN DÅLIG STYRELSES VERKNINGAR. — DE CALIFORNISKA QVINNORNAS VÄLVILJA. — MISSIONEN SAN FRANSISCO. — STADEN SAN FRANSISCO. — MUCHACHOS OCH MUCHACHAS CALIFORNIENS HANDEL. — STYRELSENS UTPRESSNINGAR.

Den 19 September. — Flere Californier anlände under natten och på morgonen till missionen, bland andra vår värdinnas man, som visade sig ganska vänlig emot oss.

Under det Jack sadlade och lastade muläsnorna, trängdes ett dussin personer omkring oss, och begärde att få byta sig till kläder, emot sina hästar. Några voro verkligen i stort behof deraf, men vi kunde ej heller beröfva oss våra. Deras enträgenhet blef slutligen alltför närgången; dessutom var jag icke vid godt lynne, ty loppor, vägglöss och andra insekter hade hvarje ögonblick af natten hindrat mig från att sofva. Dessa förfallna missioner producera legioner af fruktansvärd ohyra; så snart de en gång inträngt

Digitized by Google

i sitt offers säng eller kläder, gifva de ingen förskoning. Blod eller lifvet, sådant är deras valspråk; och man måste anställa ett verkligt utrotningskrig.

Huru fattig vår värdinna ock var, vägrade hon likväl att mottaga någon betalning för sin visade gästfrihet; vi förmådde henne ändock att emottaga en dollar af oss hvar, och hon tryckte hjertligt vår hand i det hon med rörd stämma sade oss *á Dios*.

Från San Josephs mission till *el pueblo* (staden) af samma namn, är 15 mils afstånd; en utomordentligt bördig slätt, som alstrar en mängd vexter, bland hvilka jag urskiljde flera slags väppling och senap, som uppnå en höjd af 6 till 10 fot. Denna slätt genomflytes af flera *arroyos* (bäckar), hvilka äro omgifna af många slags träd, men isynnerhet af grönskande ekar.

Längre fram på vägen mötte vi en *carretta* eller reskärra, fylld af qvinnor och barn. Denna *carretta* var ett af de klumpigaste fortskaffningsmedel jag någonsin sett. Hjulen, hvilka hade en diameter af två och en half fot, voro gjorda af på hvarandra lagda ribbor, och förenades af en axel. På denna axel reste sig en grof timring af 6 till 8 fots höjd och 4 till 5 fots bredd. När denna timring är betäckt af ogarfvade hudar är vagnen färdig. Den förspännes med 2 par oxar, styrda af en *vuquero* (herde) till häst. Bakom detta ekipage kommo två lysande *Caballeros*, (ryttare) hvilka buro bred-

Digitized by Google

skyggiga *sombreros*, (hattar) *serapes* i lysande färger, hvita benkläder, stöfletter och skor af ogarfvadt läder, samt ofantliga sporrar.

Ekipaget stannade, då det mötte oss. Männen aftogo sina stora *sombreros* och tryckte våra händer, i det de gåfvo oss morgonhelsningen: *Buenos dias, senhores!* (God dag, mina herrar!) Qvinnorna, som befunno sig i vagnen, upprepade samma helsning. Dessa qvinnor hade icke männens eleganta utseende; deras skinn var brunt, skrynkligt, och deras kläder förfärdigade af ganska simpla tyger. Men barnen voro utmärkt vackra; alla sutto på turkiskt vis på golfvet i *carettan*, som ej har några säten.

Mot middagen anlände vi till staden San Joseph. Emedan det ej finnes några hoteller i Californien, voro vi i mycken förlägenhet om att kunna erhålla en boning. Lyckligtvis tillbjöd oss kapten Fisher, bördig från Massachusets, som bosatt sig i landet för ungefär 20 år sedan, att bo hos sig och lät servera oss en ypperlig middag med flera sorter californiska viner och andra drycker. Tack vare hans och hans älskvärda hustrus emottagande, befunno vi oss liksom hemma hos oss.

Staden San Joseph innehåller 7 till 800 invånare. Den ligger i pueblo-dalen, 15 mil söder om San Francisco-viken. Genom en segelbar inskärning af hafvet, kunna äfven fartyg af betydligare drägtighet nalkas staden på 5 till 6 mils afstånd. Vid vissa årstider händer det att slät-

Digitized by Google

ten emellan staden och landningsplatsen öfversvämmas. Pueblo-dalen, som är 80 till 100 mil lång, och 10 till 20 fot bred, vattnas af Rio Santa Clara och flera bäckar, är en af de bördigaste och mest pittoreska slätterna i hela Californien. Jag vet ingen trakt, som öfverträffar den i anseende till jordens fruktbarhet, produkternas mångfalld, utsigternas skönhet och klimatets behag. Stadens hus äro med få undantag illa byggda, och stå i den fullkomligaste oordning. Kyrkan står midt i staden och liknar en holländsk lada.

Vattenledningar föra Santa Claras vatten till stadens alla qvarter. På torgen hoppa hundratals, ja, tusentals ekorrar, som hafva sitt tillhåll i jorden. De äro bruna och hafva nära nog den vanliga ekorrens storlek. De gå utan fruktan ut ur sina trånga jordhålor och hoppa fritt omkring midt på ljusa dagen.

San Josefs befolkning består hufvudsakligen af infödde egendomsegare. Deras *ranchos* äro i dalen, men deras boningshus och trädgårdar i staden. Om eftermiddagen besökte vi en af dessa trädgårdar, som var uppfylld af äppel-, päron-, fikon- och orangeträd, af ofantliga, ypperliga vinrankor, och flera andra slags fruktträd. Derifrån gingo vi att bese en sädesqvarn, som blifvit uppbyggd af en Fransman, hvilken har en ansenlig inkomst derpå.

Staden San Josef är ett af de äldsta etablissementen i Nya Californien. Kapten Fisher vi-

sade oss ett hus, som för 80 eller 100 år sedan uppbygdes af *adobes*, (soltorkadt tegel) och hvilket ännu är i förträffligt skick. Här ligger en garnison af matroser från Förenade Staterna, och frivillige bland de amerikanska kolonisterne. Denna trupp står under befäl af kapten Montgomery, kommendant på ett af Förenade Staternes krigsskepp.

Om aftonen besökte jag några krogar, der män och qvinnor tillsammans spelade kort. Spelet är i Californien en allmän last. Båda könen öfverlemna sig passionerade deråt. Då jag var närvarande, tillgick det emellertid ganska fredligt och skickligt å Californiernes sida. Ropen och svordomarna hördes endast från fremlingarna. De förre buro sina förluster med stoiskt lugn; de sednare blefvo utom sig, och gåfvo sin vrede, luft i förbannelser.

Den 20 September. — Morgonen var kall och mulen. Men emot klockan nio skingrade solen molnen och himlen visade sig åter klar; kl. 11 afreste vi till San Francisco, som ligger på 60 mils afstånd från San Joseph. Californierne pläga till häst färdas denna väg på sex till sju timmar.

Två och en half mil från *el pueblo* är Santa Claras mission. En stor *alameda*, (poppelplantering) omgifven af almar och pilträd som munkarne planterat, upptager en stor sträcka, och utgör en vacker promenadplats för både ridande och gående. Munkarnes afsigt, då de plantera-

Digitized by Google

de denna väg, var att för solen skydda dem som kommo från San Joseph, för att höra messan i missionens kyrka.

Denna mission är ej så vidsträckt som San Josephs, men dess byggnader äro i allmänhet i bättre skick. Emedan kyrkan stod öppen, inträdde vi deri, och funno dess väggar betäckta med grofva gravyrer och dåliga målningar. Predikstolen var betäckt af en mängd symboliska bilder och prydnader. På alla håll såg man guldpapper och dylika grannlåter uppsatta på ett barbariskt sätt, men som, när kyrkan upplystes, måste göra en lysande effekt.

Den stora jordvidden, som omger missionen, är helt och hållet vårdslösad. Jag såg inga andra spår till odling än i en inhägnad, som innehöll åtskilliga vexter och träd från den tempererade zonen och äfven från tropikerna. Men dessa vexter stodo nu förvissnade, i brist på skötsel. Att se ett etablissement, som fordom varit så blomstrande, förfalla midt i ett så skönt och fruktbart land, är ett bedröfligt skådespel för den resande, och gör styrelsen till mål för ett rättvist klander.

Vi redo under flera timmar på en slätt, som var bevuxen med grönskande ekar, samt betäckt af gräs, vildhafra och senap. På några ställen stod den sednare vexten så tätt och stjelkarna hade så fast slingrat sig om hvarandra, att våra hästar knappt kunde bana sig väg derigenom. En mängd foglar flögo från träd till träd, under glad-

Digitized by Google

tiga sånger. Dofhjortar med svarta svansar sprungo ofta förbi oss. Vi stannade bredvid en hydda, för att låta våra hästar hvila ut, och sjelfva taga någon förfriskning. Kapten Fisher hade haft den uppmärksamheten att förse oss med matsäck, innehållande bröd, ost, oxstek och en bränvinsflaska. I hyddan, som var ganska renlig, funno vi en ensam och rätt vacker ung qvinna. Med den lätthet och det behag som karakterisera de spanska qvinnorna, gaf hon oss den, för denna tid af dagen brukliga, helsningen:

— *Buenas tardes, senhores caballeros!* (god afton, mina herrar ryttare!) Vi bådo henne om vatten, hvilket hon inbar till oss i en lerkruka, derefter utbredde vi vårt förråd på bordet och bådo henne dela vår måltid, hvilket hon utan tvekan gjorde, med älskvärdt förtroende och i det hon tackade oss för vår artighet. Det finnes inga qvinnor, som har naturen så mycket, och konsten samt uppfostran så litet att tacka för, som de amerikanska Spaniorskorna på kusterna af Stilla Hafvet. I sitt uppförande mot fremlingar hafva de en drottnings värdighet; i sina drägter likna de bondflickor. De äro emedlertid icke egentligen vackra, men oregelbundenheten i deras anletsdrag ersättes tillräckligt genom behaget och lifligheten i deras rörelser samt uttrycket i deras svarta ögon.

Under det vi intogo vår anspråkslösa måltid, visade sig en kavalkad med två *vaquerus på el corral* (gården). De resande hade den godheten

att tillbjuda oss friska hästar, och vi begåfvo oss i deras sällskap på väg till San Francisco.

I förbigående måste vi säga er huru man reser till häst i Californien. Den som har en väg af 100 mil att färdas, och vill tillrygalägga den på en dag, bör taga tio hästar och en *vaquero*. Denne jagar åtta hästar framför sig. Efter tjugu mils ridt, lemna den resande och *vaqueron* de hästar de förut begagnat, taga två af dem, som förut icke varit lastade eller betslade, och fortsätta vägen i sträckt galopp. Om någon af hästarne ej kan hålla ut med det häftiga loppet, lemnas han på vägen. Egaren sätter märken på hans kropp och återtager honom utan svårighet, i fall djuret har något värde Men i Californien bekymrar man sig föga om att rida tio till tolf mil i timman, och fäster intet afseende vid förlusten af en häst. Han går så långt han kan gå, och när han är utmattad af trötthet, ersättes han af en annan.

Vi ombytte hästar i en *rancho*, (landtgård) och vid solens nedgång framkommo vi till missionen San Francisco Dolores, hvilken ligger tre mil från staden San Francisco. Emedan vägen är temmeligen dålig mellan missionen och staden, beslöto vi att här göra halt öfver natten; men svårigheten bestod just i att kunna förskaffa oss ett nattläger. Efter flera fruktlösa försök, funno vi slutligen en gammal fattig Californier, som bebodde ett litet hus i ett af de förfallna qvarteren, som förut befolkats af Indianerne. Allt

Digitized by Google

hvad han egde, sade han, stod till vår tjenst, och jag har alldrig gjort en uslare måltid; men den förskönades i mina ögon genom vår värds uppriggtiga välvilja. Bör icke ett glas vatten, som af godt hjerta bjudes den resande, föredragas framför en bägare vin, som räckes honom med motvilja? Vi ville ligga på våra kappor; men hyddans fattige invånare ville alldrig tillåta det. De lade sina egna dåliga madrasser på golfvet, och bådo oss så enträget att hvila derpå under natten, att vi ej kunde vägra det.

Den 21 September. — Vi stego upp med solen; luften var klar, men så kall att våra hästar skälfde. San Franciscos mission är belägen vid norra gränsen af den fruktbara slätten vi i går genomströfvat, och vid foten af en särdeles hög bergskedja. På två mils afstånd härifrån ligger San Francisco-viken.

Kyrkan och de öfriga byggnaderna äro temligen väl bibehållna; men Indianernes boningar äro numera endast ruiner.

Ehuru vår hederlige värd, som var ifrig katolik, betraktade oss såsom hedningar, gaf han oss likväl vid afskedet sin välsignelse med rörd stämma. Vi färdades öfver sandkullar, som likväl voro bevuxna med grönskande ekar, hagtorns-buskar, vinbärs- och stickelbärsbuskar samt vilda törnrosbuskar. Några timmar sednare, anlände vi till herr Leidersdorffs boning, den siste amerikanske konsuln i San Francisco. Morgonen var lugn och vacker; ingen våg syntes på vattenytan i

Digitized by Google

den ståtliga hafsbugten, der mer än trettio hvalfiskfångare-fartyg och handelsskepp lågo omkring det amerikanska krigsskeppet *Portsmouth.* Talrika lastningar gåfvo hamnen dessutom ett utseende af lif och handel, som man förgäfves skulle söka i många städer vid Atlantiska hafvet. San Francisco-viken är ungefär 12 mil bred; der finnas många öar, hvilka likväl icke röja något spår till fruktbarhet. Midtemot denna vik ligger en sträcka kullar, hvilka småningom sänka sig till en bördig slätt, kallad *Contra Costa.*

Vi blefvo hjertligt emottagne af herr Leidersdorff, som är af dansk börd, och, efter att i flera år ha varit Förenade Staternas konsulatsagent, här grundat ett handelshus. Hans hus är det största i staden. Man införde oss i ett väl möbleradt rum, der vi bytte om kläder; derefter bad man oss inträda i matsalen. På bordet hade man framsatt en riklig frukost, bestående af kokt och stekt oxkött, stekt lök, potatis och kaffe. Vi betjenades af en ung gosse (*muchachito*) och en ung flicka (*muchachita*) af indisk härkomst. De hade endast för kort tid sedan lemnadt sina *rancherias*, och kände ännu nära nog intet af det civiliserade lifvet. Vår värd, som efter hvad jag tror, talar alla lefvande kristna och barbariska språk, syntes ha beslutat göra deras uppfostran. Han predikade för dem än på deras eget språk, än på Franska, Spanska, Portugisiska, Danska, Tyska och Engelska, allt efter som det föll honom in. Det föreföll mig som de arma indiska

Digitized by Google

tjenarne icke dragit mycken nytta af all denna lärdom.

I frukosten deltog löjtnanten på *Portsmouth*, herr Bartlett, som i San Francisco bestred en alcalds åliggande. Han inbjöd mig till ett besök på hans fartyg, som är ett af de bästa i Förenade Staternas krigsflotta. Officerarne och hela besättningen voro församlade på däcket vid Gudstjensten, och afhörde uppmärksamt den predikan, som lästes af kommendanten Montgomery, hvilken derjemte är en af kyrkans män.

På eftermidagen besteg jag en höjd, hvarifrån man ser sundet, der Stilla hafvets vågor intränga i San Francisco-viken. Vattnet är der så djupt att äfven de största skepp kunna passera, och hamnen är på båda sidor så väl beskyddad mot stormar, att fartygen äro i säkerhet för alla vindar. Denna ypperliga hamn är så stor, att den skulle kunna rymma hela verldens flotta.

Staden San Francisco ligger midtemot viken, på sex mils afstånd från hafvet. Dess ebb och flod är tillräckliga att föra ett skepp till en ankarplats, i stadens åsyn, och åter föra det ut i hafvet, utan all medverkan af vinden, och till och med vid motvind. Sjöfarande känna ingen hamn med lättare och säkrare inlopp. Stadens stadigvarande befolkning är ungefär 200 personer, *)

*) Detta skrefs år 1846. Ett år sednare hade befolkningen stigit till 1200 personer, och hus byggdes öfverallt; nu är San Francisco redan en stor stad och vexer alltjemt.

Digitized by Google

och består nästan uteslutande af fremlingar. Der finnas blott två eller tre infödda familjer. Den öfriga befolkningen utgöres af garnisonen, sjömän, samt besättningarna på handelsfartyg och hvalfiskfångare. Trädhusen äro hvarken vackra eller beqväma; det är ganska få af dem, som ha någon eldstad; invånarne göra endast upp eld för att koka sin mat. Sån Franciscos läge såsom handelsstad öfverträffar, utan allt tvifvel, hvarje annan hamn i Stilla hafvet, och på intet ställe uppnås den omgifvande traktens bördighet, skönhet, behag och luftstreck. Dess jord kan frambringa allt hvad som fordras för menniskans behof, och äfven de tropiska praktvexterna. Der finnas dessutom källor med mineralvatten. Denna stad är ganska säkert bestämd att blifva en af verldens största och rikaste handelsstäder; under den amerikanska styrelsen skall den troligen tillvexa ganska hastigt. Dess förnämsta köpmän äro herrar Leidersdorff, Grimes, Davis och Frank Ward. De drifva en ganska betydlig och vinstgifvande handel med det inre af landet, Sandwich-öarna, Oregon och södra kusten af Stilla hafvet. Från Oregon hemtar man mjöl, lax och ost; från Sandwich-öarna, socker, kaffe och inlagda tropiska frukter.

Man kan likväl säga att Californien, ända till de sista åren, icke haft någon handel i detta ords vidsträckta bemärkelse. Några handelshus i Boston och New-York hafva på sitt sätt monopoliserat hela kusthandeln. De utsända hvarje år en mängd varor, som gå från hamn till hamn, och

Digitized by Google

i minut sälja sina laddningar åt *los rancheros* till ett otroligt högt pris. De begära till exempel en half dollar för en aln grof bomullsväfnad, och sätta ett ännu högre pris på några andra af sina varor. I betalning för sina artiklar emottaga de hudar och talg. De torra hudarna, hvilkas värde de då beräkna till en och en half dollar stycket, sälja de sedan i Boston för fyra à fem dollars. Handlande hafva på detta sätt inom kort tid vunnit ansenliga rikedomar. Den Californiska befolkningen eger oberäkneliga naturliga hjelpkällor; men den köper de vanligaste lyxartiklar till ofantligt högt pris, och är endast högst ofullständigt försedd med det nödvändigaste. Alla tyger kosta i Californien fem gånger mer än i New-York eller Boston, hvarvid betalningen sker med hudar, som beräknas till en och en half dollar stycket; deraf följer att en caballero, för att kläda sig elegant, måste uppoffra tvåhundra djur af sina boskapshjordar. Intet folk är mer passioneradt för sin toilette, intet folk betalar dyrare nöjet att tillfredsställa sin fåfänga, och intet folk är mindre försedt med det som hör till det civiliserade lifvets behof.

Digitized by Google

Fjerde Kapitlet.

SAN FRANCISCOS KLIMAT. — COMMODORE STOCKTONS ANKOMST. — RYKTET OM UPPROR I SÖDER. — CALIFORNISK DOMSTOL. — FANDANGO. — CALIFORNISKA SKÖNHETER. — COMMODORENS EMOTTAGANDE.

Jag qvarblef i San Francisco från den 21 September till den 13 October. Under hela denna tid var himlen oupphörligt klar. San Francisco har, genom sitt läge, ett eget klimat. Under sommaren och hösten blåser vinden från vester och från nordvest. Dagens början är vanligen lugn och luften behaglig. Mot middagen uppfriskar hafsvinden temperaturen, äfven midt i sommaren, så mycket att man är tvungen att bära yllekläder. Mot aftonen saktar sig vinden, och aftnarna samt nätterna äro lugna. Om vintern blåser vinden från sydvest; temperaturen är behaglig; thermometern faller sällan under 50° *). När vinden kommer från hafvet, regnar det icke; när den kommer från land, såsom vanligen är händelsen under vintern och våren, är

*) Efter Fahrenheits thermometer: ungerfär 10° efter Réaumur.

Digitized by Google

väderleken regnig och liknar den i Maj månad under samma latitudgrad vid kusten af Atlantiska hafvet. Det friska klimatet och den rena luften äro, såsom vi förut sagt, ett af de egna fenomenerna hos denna trakt; det återfinnes hvarken i det inre af landet, eller på något annat ställe vid kusten.

Den 21 åt jag middag om bord på *Portsmouth* med kapten Montgomery och flera andra sjöofficerare. Om aftonen spisade jag hos herr Frank Ward, i sällskap med stadens invånare och officerarne på hvalfiskfångar-skeppen. Alla voro de Amerikanare, och intet påminde oss att vi voro så långt ifrån vår födelsebygd. Det var allmänna tankan, att Californien hädanefter borde införlifvas med Förenade Staterna, och hvarje Amerikan anser sig här vara i sitt hemland.

Den 27 September ankrade den amerikanska fregatten *the Congress*, förande commodore Stocktons flagga, och fregatten *Savannah*, kommenderad af herr Mervins.

Den 1 Oktober erhöllo vi med en kurir, som kom från södra delen af landet, underrättelse om att invånarne i Los Angeles gjort uppror emot de amerikanska myndigheterna; att de i San Pedros hamn lagt beslag på ett handelsfartyg från Förenade Staterna och plundrat dess laddning. Fregatten *Savannah* afseglade ofördröjligen till Los Angeles.

Under tiden bevittnade jag i San Francisco en ransakning och dom med jury vid den andra

Digitized by Google

domstolen af detta slag i Californien. Presidiet fördes af herr Bartlett. På ömse sidor voro advokater, som diskuterade och perorerade med en förvånande häftighet i åtbörder och språk. Efter alla debatterna, hvarvid domarne nödgades mellankomma med ett slags militärdespotism, för att befria sig från advokaternes alla försök att hortblanda saken, kunde de edsvurne icke bli ense om någon dom i saken, och affären stannade på samma punkt, der den var före rättegångens början.

En afton såg jag hos en Engelsman, herr Ridley, en fandango dansas af flera personer från *los ranchos* i granskapet. De Californiska qvinnorna dansa med mycket behag och stor lätthet. Valsen är deras favoritdans. Det är icke förbjudet att röka i dessa samqväm, och qvinnor samt unga flickor pläga röka sin cigarrita under cotillonens virrvarr och den hvirflande valsen.

Den 3 Oktober underrättades man om commodore Stocktons snara ankomst. Medborgarne blefvo sammankallade af alcalden, till öfverläggning om de åtgärder som borde vidtagas, för att på ett värdigt sätt välkomna denne embetsman, som var beklädd med titel af civilguvernör. Följande utdrag är hemtadt ur den californiska tidningen för den 24 Oktober 1846:

"Allmänheten skall med nöje erfara, att ett betydligt antal af San Franciscos invånare och personer ur stadens grannskap samlats på Portsmouth square, för att gå emot hans excellens

Digitized by Google

M. R. Stockton och helsa honom välkommen till staden. Klockan 10 begaf tåget sig på väg med en musikkår, en militärisk eskort, magistraten i distriktet, de fremmande konsulerne, samt officerarne på de i hamnen liggande fartygen *). Den framskred på Portmouth-square, der den mötte M. R. Stockton, som emottogs med tal af herr Ward.

"Efter guvernörens svar, satte processionen sig i gång och stannade framför herr Leidersdorffs hus, der guvernören inträdde jemte sin svit, och presenterades för en samling damer, hvilka ditkommit, för att bedja honom vara välkommen. Herr Stockton gjorde derefter, i sällskap med flera personer, en utflygt till häst till missionen San Francisco Dolores; den följande dagen frukosterade han hos herr Leidersdorff, der åtskilliga skålar till hans ära föreslogos af några bland gästerna. Till svar på en af dessa skålar, höll herr Stockton ett vackert tal, som räckte nära en timma. De på engelska hållna talen öfversattes ögonblickligen på Spanska, och *vice versa*.

"Om aftonen anställdes en bal, hvartill samlats stadens och grannskapets damer, officerarne på krigsskeppen och officerarne på handelsfartygen. Festen var utmärkt animerad, och varade ända till morgonen den följande dagen".

---

*) Här följde en lista på alla officerarnes namn, hvilken, så vida vi ej bedraga oss, icke kan särdeles intressera denna boks läsare.

Digitized by Google

Bland de många i hamnen liggande skeppen, var en rysk brigg från Sitka, som är hufvudstationen för det rysk-amerikanska kompaniet. Sitka ligger på nordvestra kusten af amerikanska kontinenten, under en hög nordlig latitudgrad, med 4000 invånare *), de fleste infödde Indianer, som blifvit omvände till kristendomen. Den ifrågavarande briggen hade blifvit byggd i Massachusets; den kommenderades af löjtnant Rudenoff, som bjöd oss en frukost, hvilken bestod af rökt fisk, fiskrom och andra nordiska rätter, hvilkas namn jag icke känner, men som voro ganska välsmakliga.

Den 12 Oktober anlände kapten Fremont till San Francisco med en trupp volontärer, för att med comodore Stockton gå emot insurgenterne i Los Angeles. Jag hade redan förut erbjudit herr Stockton min tjenst, och förnyade mitt anbud nu, ty ehuru jag endast helt enkelt var en resande, gjorde jag mig en pligt af att medverka till den amerikanska fanans försvar. Äfven denna gång svarades det mig att soldaternes antal var tillräckligt stort för denna expedition, och att det ej vore behöfligt att öka det.

*) Herr Bryant öfverdrifver denna stads storlek. Sitka eller Nya Archangel, som verkligen är medelpunkten för det ryska kompaniets operationer, hvilka hufvudsakligen gälla handel med pelsverk, är belägen på en af de öar som Vancouver kallade Konung Georgs archipelag. Hon har en god hamn, ett skeppshvarf och en fästning, men räknar ej mer än 1200 invånare.

Digitized by Google

Femte Kapitlet.

AFRESA FRÅN SAN FRANCISCO. — SONOMAS HAMN. — AMERIKANSKE MATROSER. — SONOMA. — ETT VACKERT LAND. — ÅRSTIDERNA I CALIFORNIEN. — NYHETER OM KRIGET I SÖDRA LANDET. — MISSIONEN SAN RAFAEL. — EN IRLÄNDSK RANCHERO. — ÅTERKOMSTEN TILL SAN FRANCISCO.

Den 13 Oktober. — Denna dag på morgonen afseglade fregatten *the Congress* och handelsfartyget *Sterling* till södra delen af landet, med 180 frivillige, anförde af kapten Fremont; jag inskeppade mig till Sonoma på en kutter, tillhörande krigsskeppet *Portsmouth*. Sonoma är belägen på norra kusten af San Francisco-viken, 15 mil från redden och 45 mil från staden San Francisco. Sonomas hamn är segelbar för skepp af stor drägtighet, ända till fyra mils afstånd från staden; vår båt hade sex mans besättning och en styrman.

Vi foro nära förbi fogelön, *Yerba buena* och flera andra; några af dem äro, till följd af foglarnes excrementer, hvita som snö. Tusentals vildgäss, änder, svalor och andra vattenfoglar befolka dessa öar och flacka omkring på hafvet, skrikande, snattrande och flaxande.

Digitized by Google

Med tillhjelp af segel och åror, uppnådde vi emot klockan 9 på aftonen inloppet till Sonomas hamn, och togo nattläger på den sanka stranden. Dessa träsk, hvilka gränsa till San Francisco-viken, äro föga vidsträckta, och jag tror att de, liksom dem jag på andra ställen sett, med ringa kostnad skulle kunna förvandlas till bördiga risfält. Sedan våra matroser ädelmodigt med oss delat sina rationer bröd och salt fläsk, utsträckte vi oss på våra kappor och insomnade.

Den 14 Oktober. — Genom vindens och flodens bistånd framskredo vi på den bugtande viken, som slingrar genom en fruktbar slätt, hvilken på några ställen är sank och träskartad, samt på andra hög och torr. Klockan 10 om morgonen anlände vi till landstigningsplatsen; under det att några af passagerarne begåfvo sig till staden, stannade jag qvar och frukosterade med matroserne. Ingen rik och förnäm man förser sina tjenare frikostigare med hvad de kunna behöfva, än *Uncle* (farbror) *Sam* *). Med sina vanliga rationer gåfvo våra sjömän oss en förträfflig frukost, bestående af bröd, smör, kaffe, thé, biffstek, inlagda gurkor och andra läckerheter, som vi i flera månader måst undvara, emedan de ej stodo att få här i landet. De sa-

---

*) Ett skämt af Yankees, hvilka sålunda benämna Förenade Staterna. Det härleder sig af det beständiga användandet af de två begynnelsebokstäfverne U. S. (United-States), af hvilka man på skämt gjort Uncle Samuel.

Digitized by Google

de oss att deras rationer alltid voro rikliga och af utmärkt beskaffenhet, samt att ingen regering hade så mycken omsorg om sitt sjöfolk som Förenade Staterna; de syntes ganska lycklige och lifvade af en ädel fosterlandskärlek.

Från landstigningsplatsen begåfvo vi oss, under en brännande sol, till staden Sonoma, då vår väg gick öfver en slätt, som var bevuxen med grönskande ekar och med rikt, churu nu mer vissnadt gräs. Denna slätt omgifves af pittoreska kullar, hvilkas toppar äro betäckta af vildhafra. Sonoma är en af Californiens gamla missioner, men etablissementets byggnader äro numer endast högar af ruiner, och det enda huset som ännu finnes qvar, skall snart ramla liksom de andra. Några hus, bland andra de som tillhöra general don Mariano Guadeloupe Vallejo, hans bror och svåger, äro ganska vackra; eljest har staden ett dystert utseende; men det omgifvande landet är ytterst bördigt och utmärkt skönt. Under den amerikanska styrelsen och med amerikansk befolkning, skall Sonoma snart blifva en betydlig handelsplats och en behaglig vistelseort. En del af husen ligga omkring ett torg, som har en vidd af ungefär 400 qvadratalnar; detta torg är prydt med hufvuden och skeletter af oxar, hvilkas gräsliga qvarlefvor ligga på marken, källor med kallt och varmt vatten flyta från de närliggande höjderna och vattna slätten. Jag varseblef icke långt derifrån persico-träd, vinstockar och andra fruktträd som munkarne planterat;

Digitized by Google

men det skyddande stängslet var brutet och de äro utsatta för djurens härjningar.

Den 15 Oktober. — Jag vill icke trötta läsaren med min eviga klagan öfver de myriader loppor och annan ohyra, som uppfylla *los rancherias* och de gamla missionsbyggnaderna i Californien; men om någon själ före sin skiljsmessa från kroppen lidit skärseldens qval kan jag säga att detta i natt varit fallet med mig. När jag om morgonen uppsteg, fanns icke en tums bredd af min arma kropp, som jag ej bar märke efter ett giftigt stygn. Kopporna, rosen, messlingen och skarlakansfebern tillsammans skulle ej kunnat värre inflammera huden. Denna ohyra är likväl alstrad af Indianernes osnygghet; i omsorgsfullt underhållna hus finnes intet spår deraf.

Jag begaf mig till general Vallejo och herr Leese, till hvilka jag hade rekommendationsbref. Generalen är af californisk börd, vida öfver sina landsmän i intelligens, och det inre af hans hus har ett helt annat utseende än hvad jag förut sett i Californien. Salongen är försedd med stolar, bord, soffor och speglar, alla möblerna äro förfärdigade af mahogny; der finnes till och med ett vackert fortepiano, det första jag sett i detta land. Några målningar och gravyrer af värde pryda väggarna. Hans fru egde i hög grad de spanska fruntimmernas naturliga behag och intagande sätt. Efter hvad jag tror, önskar generalen lifligt att Californien måtte helt och hållet förenas med Förenade Staterna. Han är

Digitized by Google

utledsen vid den mexikanska styrelsen, hvilken, i stället att gynna Californiens stigande civilisation, uppbjuder allt att förhindra och försvåra den, samt har i många år hoppats den förändring som nu timat.

Herr Leeses hus är likaledes möbleradt enligt amerikanskt bruk.

I närheten af staden ligger en vingård, der jag smakat drufvor, som kunnat förleda vår moder Eva till sin första synd. Jag vet ingen frukt så saftig och angenäm till smaken att den skulle kunna jemnföras med de californiska drufvorna.

Om aftonen anlände herr Larkin, Förenade Staternas siste konsul i Californien. Han är född i Boston, och bosatte sig för femton år sedan här i landet, der han samlat en betydlig förmögenhet, som ej kan annat än ökas i följd af de nya tilldragelserna. Herr Larkin skall troligen bli den förste amerikanske millionären i Californien.

Den 17 Oktober. — Morgonen regnig och kall. Regntiden börjar emedlertid vanligen först i medlet af November; men regnet är icke beständigt här under vintern, såsom man allmänt föreställer sig. Det regnar stundom en hel dag, hvarefter solen åter visar sig emellan molnen, och i medlet af Maj kan man åter påräkna stadigvarande uppehållsväder. I December månad är allt åter grönt; i början af Maj står all vegetation i full blomma. Så snart jorden är till-

Digitized by Google

räckligt våt, börjar den brukas; sådden sker i Mars eller April månader.

Vi ärnade besöka en rancho, hvilken tillhör general Vallejo, och som intar en rymd af 11 mil utmed San Francisco-viken, men i samma ögonblick vi skulle begifva oss på väg, anlände en kurir, som meddelade kommendanten öfver Sonomas garnison, underrättelse om insurrektionen i södra delen af landet, hvilka förmådde oss att besluta ofördröjligen återvända till San Francisco. Vi färdades till häst öfver den bördiga Patalama-dalen. Generalen har en rancho der, på hvilken han med stor kostnad låtit uppbygga ett hus. Arkitekturen i Californien är ännu i sin linda; med de penningar som användts till uppbyggande af detta ganska obetydliga hus, skulle man i Förenade Staterna kunnat uppföra ett fullständigt palats.

Från Patalama redo vi genom en bergig trakt, och emot 8 på aftonen anlände vi till missionen San Rafael, efter att ha tillryggalagt en sträcka af 45 mil.

Denna mission, som ligger på 2 eller 3 mils afstånd från San Francisco-viken, har en vidsträckt utsigt. Dess byggnader äro i nästan samma förstöringstillstånd, som dem jag förut sett på andra ställen. Vi gjorde halt framför ett hus, som beboddes af en Irländare vid namn Murphy, hvilken för flera år tillbaka bosatt sig i Californien. Hans port var stängd. Irländaren öppnade icke åt oss, förrän han försigtigt

Digitized by Google

genom en liten öppning sett hvilka vi voro. På bordet stod fårkött och kall oxbringa. Indiska tjenare tillagade kaffe åt oss, och sedan litet bränvin försatt vår värd i godt lynne, började han glädtigt prata, och ej utan en viss qvickhet.

Den 18 Oktober. — Från San Rafael till Sansolito var en väg af 15 mils längd, öfver kullar, bäckar och oländig mark, som tröttade våra hästar. Klockan half 2 framkommo vi likväl till herr Richardson, egendomsegare i Sansolito. Under hela vägen hade vi passerat förbi flere hus, uppbyggda af amerikanske kolonister.

I Sansolito hyrde vi en båt för två dollars personen, och emot klockan 11 landstego vi i San Francisco, der jag qvarstannade från den 18 till den 22. Vädret var kallt; men San Franciscos invånare elda aldrig annat än i sina kök. Denna vana skola amerikanarne troligen afhjelpa, ty de byggde ganska säkert heldre ett hus utan dörr än utan eldstad.

Digitized by Google

Sjette Kapitlet.

BESÖK I NYA HELVETIEN. — KANACKAS. — SAN PABLOS SUND. — FRANCISCO. — SACRAMENTOS MYNNING. — ÖARNA. — DE INDISKE FISKRARNE.

Den 22 October. — Vi önskade företaga en utflygt till Nya Helvetien, och dervid färdas sjöledes, för att undersöka den öfra delen af Sacramento-viken och floden af samma namn, i hvilken afsigt vi hyrde oss en liten segelbåt. För att undvika tvist, uppgjorde vi ett kontrakt, hvari alla våra vilkor voro upptagna. I denna handling förbundo vi oss att till farkostens skeppare betala 32 dollars, och han gifva en skadeersättning af 25 cents för hvarje timmas dröjsmål han förorsakade oss. Då vi den följande dagen skulle resa, syntes ingen båt. Efter 2 timmars fruktlöst sökande, upptäckte vi slutligen skepparen, som förklarade att han ej ville fullgöra sitt åtagande. Vi sågo oss nödsakade att tillkalla alcalden, hvilken, efter att ha hört vår öfverenskommelse och läst vårt kontrakt, ålade skepparen att fullgöra sitt åtagande.

Klockan 2 eftermiddagen seglade vi öfver San Francisco-viken, och passerade förbi ett mexikanskt fartyg, som tagits af ett af Förenade Sta-

Digitized by Google

ternas krigsskepp. Om aftonen uppkom en tjock dimma och emedan vi hade tidvattnet emot oss, måste vi tänka på att komma i land, hvilket ej var så särdeles lätt verkställdt under det kolsvarta mörker, som rådde omkring oss. Lyckligtvis fingo vi se ett ljus skimra, och riktade vår färd ditåt; ljuset kom från en eld, omkring hvilken tre kanackas, eller förrymde matroser från Sandwich-öarna lägrat sig.

Infödingarne på Sandwich-öarna äro de skickligaste sjömän på jorden; de simma och dyka såsom amfibier. Vattnet tyckes lika väl som jorden vara deras rätta lifselement. De hafva svart hår, behagliga anletsdrag, och förståndigt utseende; deras complexion liknar mulattens, och ingen bättre samt starkare byggd menniskoras än denna finnes. Besättningarna på handelsfartygen och hvalfiskfångarne, som segla i dessa farvatten, bestå till en del af sådana kanackas, hvilka äro ganska mycket eftersökte.

Den 23 Oktober. — En tung och fuktig dimma, som förebådar höstregnet, fortfor att sväfva omkring oss. Från San Pablos och San Pedros sund, färdades vi in i Carquinez-sundet, der vi rastade några timmar. År 1847 ha general Vallejo och M. Semples der grundlagt en stad, som skall bära namnet Francisca. En färja har blifvit byggd för att från sundets ena strand komma till den andra, och premier äro utlofvade åt dem, som derstädes vilja uppbygga hus.

Digitized by Google

Vid solens nedgång blefvo vi af tidvattnet, mot hvilket vi sökte strida, och som, oaktadt vår ifriga rodd kastade oss tillbaka, tvungne att ånyo göra halt. Vi landade vid en långgrund strand, hvarest böljorna uppkastat en mängd tång samt andra hafsvexter, och sjöfoglarna fällt stora högar fjeder. En sådan bädd var angenämare, än den vi kunde erhålla i de osnygga indiska hyddorna. Vi föllo snart i en lugn och god sömn.

Den 24 Oktober. — Vi färdades utmed södra stranden af Soeson. Klockan 9 stego vi i land, för att koka vår frukost. Slätten, der vi landstigit, är omgifven af höga berg, som ända upp till topparna voro betäckta af yppig grönska. Talrika boskapshjordar betade rundt omkring oss. Klockan 3 eftermiddagen, anlände vi till mynningen af Sacramento.

Sacramento och San Joaquin utfalla genom flera kanaler i San Francisco-viken, 60 mil från Stilla hafvet. Dessa kanaler slingra sig genom ett ofantligt skogbevext träsk, och bilda en så invecklad labyrint, att erfarne sjömän förgåtts deri, utan att finna någon utgång. Ofvan Sacramentos mynning är en rad af kullar, som följa floden på en sträcka af många mil. Flodens stränder och flera af dess öar, äro betäckta af sycomorer, ekar och talrika busksnår; från det ena trädet till det andra, slingra sig vinrankor, lastade med stora drufklasar. Öarna på Sacramento öfversvämmas hvarje vår; de och flo-

Digitized by Google

dens stränder äro särdeles bördiga. Vid denna årstid är Sacramentos vatten fullkomligt klart och sött, oaktadt tidvattnet sträcker sina verkningar ganska högt upp, och man möter intet hinder för seglare. Jag har aldrig sett en vackrare eller stillare flod *).

Vid midnatten tvungos vi af ebben, som dref oss baklänges, landstiga på en ö, der vi med tillhjelp af våra yxor och knifvar banade oss väg genom busksnåren, och bivuakerade under natten.

Den 25 Oktober. — Vi anlände till en rancheria, som var bebodd af en gammal Indian, hans hustru och 2 eller 3 barn. Hustrun var en af de magraste och uslaste varelser jag någonsin träffat. Omkring rancherian var en liten landsträcka planterad med mais, bönor och meloner. Alltefter som vi kommo längre upp på floden, varseblefvo vi högre stränder och ett landskap, som liknade en stor savann, här och der bevuxne med gröna ekar.

Emot middagen gingo vi i land nära ett ställe, der Walla-Walla-Indianer slagit läger; man säger dem vara återstoden af en trupp, som i fientlig afsigt inträngt i Californien. Bland oss befann sig en Delawara-Indian, som talade Engelska ganska väl. De flesta barnen lågo i fe-

*) M. Dupetit-Thouars talar äfven med beundran om Sacramento. "Denna herrliga flod," säger han, "kan befaras af skepp om 50 till 60 tons drägtighet, ända till 120 mil från dess mynning".

Digitized by Google

ber; männen voro beväpnade med bössor, och sysselsatte sig med hjort- samt elgjagt.

Dessa Walla-Walla-Indianer äro vida mer intelligente och hafva långt behagligare ansigtsbildning än Californiens Indianer. Deras färg är mindre mörk, och deras anletsdrag mer regelbundna. Både män och qvinnor gingo klädda i hudar.

Vid solens nedgång begåfvo vi oss åter på väg, och klockan 1 på morgonen stannade vi utanför en schweitzisk nybyggares, vid namn Schwartz, boning. Midt i denna hydda, som var uppförd af grof timmer och täckt med vass, brann en eld, hvaröfver vår värd upphängt Sacramento-laxar till att röka. Den hederlige Schweitzaren är en af de besynnerligaste menniskor jag lärt känna. Emedan han rest från det ena landet till det andra, hade han slutligen bortglömt sitt modersmål, utan att derför lära sig något annat språk; han tilltalade oss på jag vet ej hvilken rotvälska, bestående af Tyska, Engelska, Franska, Spanska och Indiska. Vi lade oss att sofva på bänken vid eldstaden och tillbragte en god natt.

Den 26 Oktober. — Herr Schwartz serverade oss en frukost af stekt lax och söt mjölk: när vi dertill lade kaffe och socker, hvarmed vi försett oss, erhöllo vi en förträfflig måltid. Han företog sig att söka förklara oss huru han förlorat en mängd saltad lax; men det var oss omöjligt att förstå honom. Vid fortsättningen af

Digitized by Google

vägen sågo vi på flodstranden Indianer, som med sänknät gjort en lycklig fånget och stekte en lax om 4 till 5 fots längd i askmörjan. De voro alla nästan nakne, och de som nyss dragit näten upp ur vattnet, darrade af köld under det att de åto.

Emot klockan 11 uppnådde vi landstigningsplatsen vid Nya Helvetien, hvarifrån vi till fots begåfvo oss till fästningen.

Digitized by Google

Sjunde Kapitlet.

DÅLIGA UNDERRÄTTELSER FRÅN SÖDER. — ÖEVERSTE FREMONTS ÅTERKOMST. — FRIVILLIGES INRULLERING. — AFRESA FRÅN NYA HELVETIEN. — FART PÅ SACRAMENTO-FLODEN. — EN VACKER DAL. — BRANTA KLIPPOR. — CALIFORNIENS ODLINGSBARA LAND. — FREMMANDE INDIANER. — GREENWOOD. — NAPPA-DALEN. — SONOMA. — ANKOMST TILL SAN FRANCISCO. — ÅTERRESA TILL NYA HELVETIEN.

Jag qvarblef i fästningen ända till den 30 Oktober. Den 28 anlände herr Reed, som tillhörde en flock emigranter. Han hade lemnat sina följeslagare i grannskapet af Maria-floden, och med en vägvisare ensam färdats öfver ödemarken och genom bergen. Han hade tillbragt 7 dagar utan lifsmedel, och var så försvagad af hunger och trötthet, att han blott med yttersta möda förmådde hålla sig uppe. Hans ändamål med besöket hos oss var att förskaffa sig lifsmedel, hvilka sedan på mulåsnorna skulle transporteras till de olycklige emigranterne, hvilka han lemnat bakom sig. Kapten Sutter försåg honom frikostigt med hästar, mulåsnor, indiske vaqueros och mjöl. Efter min ankomst till lan-

Digitized by Google

det, var detta den andra laddningen lifsmedel man afsändt åt hungrande emigranter.

Den 28 om aftonen, anlände en kurir till Monterey med bref från öfverste Fremont. Detta bref innehöll att en trupp Californier (några sade 500, andra 1500 man stark) anfallit kapten Mervins, som med 400 man landstigit vid San Pedro, för att marschera på San Angeles, och tvingat honom återvända till fregatten, med en förlust af 6 döde. Man berättade äfven att städerna los Angeles och Santa Barbara blifvit tagne af insurgenterne, samt att de amerikanska garnisonerna kapitulerat eller slagit reträtt. Öfverste Fremont, som inkommit i Monterey med 180 frivillige, samlade en truppstyrka, för att marschera mot Los Angeles.

Vid denna underrättelse, erbjöd jag mig att tjena såsom frivillig och att värfva emigranter samt Indianer, för att sedan stöta tillsammans med öfverste Fremont. Flere andre amerikanare gjorde samma tillbud. Vår anhållan ställdes till herr Kern, kommendanten på fästningen Sacramento. Den följande dagen erhöll jag auktorisation att inrullera frivillige och taga nödvändiga åtgärder, för att förskaffa dem lifsmedel och kläder.

Det började regna under natten och fortfor dermed ända till den följande dagen. Emot klockan 1 eftermiddagen skingrades molnen, och det blef ett herrligt väder.

Digitized by Google

Den 30 afreste jag med en af mina landsmän, herr Grayson. Vi satte oss öfver Sacramento i en båt; våra hästar följde simmande, förde af en kanot med 3 män, den ene i fören, den andre i midten och den tredje i aktern. De två förste rodde, den tredje förde hästarne vid tygeln och förmådde dem hålla hufvudet ofvan vattenytan. När man skulle drifva dem ned i floden, slogo de bakut och voro nära att slita sig lösa, samt komma kanoten att kantra; men så snart de börjat simma, följde de utan motstånd den ledande handen.

Vi landstego vid en bugt af Puta, en af Sacramentos bifloder, och träffade der 8 emigranter, som voro stadde på resa till Nappa-dalen. Fem af dem förbundo sig till att gå i krigstjenst med oss.

Den 31. — Oupphörligt regn och dimma. Vi kommo in i Cache-viken, der en amerikansk öfverste, herr Gordon, hade sin boning och värfvade flere frivillige derstädes.

Den 1 November. — Vi hade varit lycklige nog att för natten finna en tillflygt i en trädkoja, som eljest beboddes af herr Gordons barn, ty vi voro genomblötte af regnet. På morgonen är himlen klar och solen varm, foglarne sjunga och hoppa från träd till träd i den förtjusande dalen, der vi tillbragt natten. Allt omkring oss är så leende och täckt, att jag endast med möda kan förmå mig att besluta fortsätta resan. Jag tror icke att något öfverträffar skönheten af de små dalarna i Ca-

Digitized by Google

lifornien. . . Vi ströfvade öfver en bergskedja, som dominerar Cache-viken, och derifrån sågo vi, så långt ögat kunde nå, Sacramento-flodens vidsträckta yta med sina öar och skogar vid stränderna. Dessa bergs fördjupningar och toppar äro betäckta af tallar, granar, cedrar, magnolias och björnbärsbuskar. Från en platå af några mils vidd, nedstego vi i en rik och fruktbar dal. Vidare höjer sig framför våra blickar en annan bergskedja, som vi måste öfverstiga på ett slags hålväg, der våra hästar med möda kunde passera och der de ofta halkade på de glatta klipporna. Vid solens nedgång, nedkommo vi i en dal, som var ännu skönare och mer pittoresk än den vi nyss lemnat.

Vi visste att det i denna dal skulle finnas ett hus, der vi hoppades erhålla nattherberge. Vi varseblefvo talrika spår efter boskapshjordar; men det tilltagande mörkret hindrade oss att kunna följa dem. Efter att ändamålslöst ha irrat än hit och än dit, samt uppgifvit höga rop, för att tillkalla husets invånare, och då alla dessa ansträngningar funnos vara gjorda förgäfves, beslöto vi oss till att kampera under en stor eks grenar. Vi antände en stor eld, bundo våra hästar vid trädstammar och svepte in oss i våra kappor. Vi hade under dagens lopp tillryggalagt ej mindre än 40 mil.

Det regnade oaflåtligt under hela natten, och om morgonen var dalen insvept i en tjock dimma. Spår af boskap vägledde oss till huset, som vi den

Digitized by Google

föregående aftonen utan påföljd sökt. Porten stod öppen, rummet var tomt och eldstaden kall; allt i denna boning utvisade att den för någon tid sedan blifvit öfvergifven. Nära derintill voro sädesfält, som ögonskenligt blifvit skördade detta år; men i huset fanns ej den minsta återstod af denna skörd. Vi satte oss bredvid en klar källa, och gjorde en hydropathisk frukost med dess friska vatten.

Framför oss visade sig en bördig dal, beströdd med träd och vattnad af flera bäckar. Mängden af odlingsbar jord i Californien är enligt min åsigt vida större än man skulle kunna tro efter de yttranden, som afgifvits af de resande, hvilka besökt missionerna. Största delen af dalarna, som ligga emellan Sierra Nevada och kusten, äro ganska fruktbara, tillräckligt vattnade och skulle kunna frambringa all slags säd, under det att de omgifvande höjderna äro betäckta med ypperligt gräs till betesmarker. Med ollonen, som falla af ekarna, skulle man kunna göda svin, och man kunde till och med gifva denna oljaktiga frukt till foder åt hästar, mulåsnor och hornboskap under de 5 till 6 veckor, som förflyta emellan gräsets bortvissnande och tiden då det åter börjar grönska.

Vi lemnade dalen vid vackert solsken och stego öfver ett berg, skogbevuxet liksom de vi förut sett. Vid dess spets insveptes vi i moln, det började regna och en kall blåst isade oss genom kläderna. Derifrån nedstego vi till en

Digitized by Google

sträcka af med gräs och vildhafra bevuxna kullar. Nere i denna pittoreska däld mötte vi fyra Indianer, klädde i hudar samt beväpnade med långa bågar och pilar. De hade betydligt ljusare färg än Californiens Indianer och tillhörde ganska säkert en nordligare stam. Vi försökte samtala med dem; men vi kunde hvarken förstå hvarifrån de kommo eller hvart de ärnade sig.

Då vi fortsatte vår väg genom en cirkelformig del, hvars af regnet genomblötta mark halkade under fötterna på våra hästar, varseblefvo vi 5 olyckliga afmagrade Indianskor, hvilka samlade gräsfrön, för att deraf tillreda bröd. De kunde icke ge oss något bestämdt svar på de frågor vi ställde till dem; de visade endast med fingret på floden, liksom för att säga oss att vi på andra sidan denna skulle finna en rancheria; och vi lemnade dem så ifrigt sysselsatte med sitt arbete, som hade det gällt deras lif, hvilket kanske var blott alltför sannt.

Efter att hafva passerat strömmen, vägleddes vi af spår af boskap till en boning, som var 12 fot i fyrkant, byggd af *adobes* (tegelsten) och stängd. Nära derintill funnos ungefär ett dussin personer: män, qvinnor och barn, alla smutsiga och halfnakna. Vi frågade efter husets egare, då man svarade att han var borta, och ej skulle komma tillbaka förr än solen många gånger uppstigit och nedgått. Vi frågade om man ej skulle kunna ge oss något att äta, och man frambar åt oss ett slags tunna, af pulv-

Digitized by Google

riserade ekollon bakade kakor, vild frukt, och en med vatten fylld korg, sådan som Indianerne tillverka, och hvilka de begagna i stället för lerkärl.

Jag visste att vi ända från morgonen hade färdats en oriktig väg, och klockan var nu 3 på eftermiddagen. Emedan vi ej hade någon kompass, kunde vi ej ha någon kunskap om i hvilken riktning vi gingo. Jag gjorde en Indian begripligt att vi önskade begifva oss till Sonoma, och bad honom visa oss vägen. Han utsträckte sin hand mot horisonten och försäkrade oss att Sonoma låg åt det hållet. Efter åtskilliga öfvertalningar och med löfte om att få den skjorta jag bar på kroppen, förmådde jag honom att tjena till vägvisare. Han kastade ett stycke skinn öfver ryggen af en häst och satte sig i gång. Snart fann han sig likväl så besvärad af regnet, hvilket i strömmar föll på hans nakna kropp, att han begärde få vända om; men jag ville icke samtycka dertill, och gaf honom af medlidande min öfverrock, i hvilken han med barnslig förnöjelse insvepte sig.

Vi färdades öfver många bergshöjder och inkommo i en dal, hvars storlek dimman hindrade oss att urskilja. Vid åsynen af en sjö, uppgaf Indianen ett glädjerop och jag började tro att vi nalkades San Francisco-viken. Efter att under några sekunder ha följt loppet af en liten bäck, hörde vi ljudet af en koskälla, som tillkännagaf att någon menniskoboning måste finnas

Digitized by Google

i grannskapet. Jag skrek så hårdt jag förmådde. Man svarade mig:

— Hvilka ären j? Spaniorer eller amerikaner?

— Amerikaner!

— Kommen närmare, för tusan! på det man måtte få se färgen på ert skinn.

— Visen oss hvar man kan komma öfver bäcken, och j skolen få se.

— Följen endast ljudet af min röst, och j skolen öfvervada bäcken som ett intet.

Tack vare denna anvisning, anlände vi snart till andra sidan af vattendraget, och sågo framför oss 3 väntande män. De voro jägare eller trappörer till yrket, i spetsen för hvilka stod herr Greenwood, en vida omtalad bergsbo, vanligen benämnd den gamle Greenwood. Han bjöd oss att följa honom till sitt läger, som var uppslaget på en öppen plats inuti skogen, en half mil derifrån. Efter att ha afbetslat våra hästar och lagt vårt bagage i ett tält, satte vi oss omkring bivuak-elden. Vid berättelsen om vår färd under dagen, erforo vi att vi ej mindre än 40 mil aflägsnat oss från rätta vägen till Sonoma, och att Indianernes uppgifter voro falska. Vi befunno oss nu vid sjön Laguna, som är ungefär 50 till 60 mil lång och ligger på 60 till 70 mils afstånd från San Francisco-viken. I morgon bli vi tvungne att vända om samma väg tillbaka. Herr Greenwood har likväl gifvit

Digitized by Google

oss så noggranna underrättelser, att vi ej kunna misstaga oss.

Till vår stora glädje funno vi, efter en lång fasta, ypperliga förråd af björn- och hjortkött i hans läger. Detta liknade ett slagteri. Många med björnkött fyllda grytor kokade öfver elden, och stora stycken rökt vildbråd försvunno inom få ögonblick. Den enda brist vi kände var den af bröd. Men detta födoämne finnes ej bland bergstrappörerne och de hjelpa sig ganska väl det förutan.

Detta jagtsällskap bestod af herrar Turner, Adams och Greenwood, samt den sednares tre halfindiske och ännu helt unge söner. Ett af barnen bär namnet Guvernör-Boggs, till minne af herr Boggs, f. d. guvernör öfver Missouri och en gammal vän till den åldrige jägaren. Herr Greenwood berättade oss att han var 83 år gammal och att han tillbragt 50 till 60 år af sitt lif med att jaga i bergen. Han hade lefvat bland Crows-Indianerne och varit gift med en qvinna af denna stam. Han är en man af sex fots längd, mager men kraftfull, sin höga ålder oaktad rak och vig som en ung man. Han är klädd i en drägt af garfvadt bockskinn, hvilken synes vara lika gammal som han sjelf.

— Jag har, — sade han, — sett alla stammarna i Klippbergen, stridt med dem och lefvat bland dem. Jag har haft många barn; jag vet ej huru många. De ha blifvit spridda, det ena hit, det andra dit. Men min hustru var en

Digitized by Google

Crow. Crows äro ett godt folk. De slåss ungefär som de hvita, och skulle blygas öfver att göra såsom Svartfötterne, hvilka döda sin man i mörkret, skalpera honom och derpå fly, likt elända ormar och dylika fega skadedjur. Vid 83 års ålder har den gamle Greenwood sina krafter någorlunda i behåll. Det var likväl skada att då jag för tre år sedan ledsagade emigranter genom ödemarken, lade de förbannade eviga dimmorna sig på mina ögon. Jag ser ej nu såsom för 15 år sedan, men ännu kan jag likväl gå på jagt. Jag har nyligen varit vägvisare åt resande; då var jag tvungen att liksom de lifnära mig med fläsk, mjölk, bröd och annan strunt. Det der passar icke för mig. Nu har jag åter börjat jaga, för att skaffa någon motion åt mina gamla lemmar, och få färskt kött. Björnar, hjortar, fogel och fisk, se, sådant bör menniskan äta. Jag visste att här fanns tillgång på dylikt. Det är 20 år sedan jag första gången genomströfvade denna trakt. Ingen hvit har ännu sett denna rika dal och denna af fisk uppfyllda sjö. Här finnas ypperliga källor, svafvelberg, guld och silfvergrufvor, som jag upptäckt, och hvilka jag i morgon skall visa er. . . De förbannade Spaniorerne ha således återigen gjort uppror? De satans menniskorna! de måste bråka hvart år, och ändå kunna de icke slåss. Med dem är ingenting att göra!

Sådant ungefär var innehållet af vår värds samtal med mig.

Digitized by Google

Hans boning utgjordes af två små tält, hvilka han troligtvis erhållit af emigranter. Emellan dessa tält, hvilkas ingångsdörrar lågo midt emot hvarandra, höjde sig en stor eldstad. På trädgrenar hade man upphängt djurhudar till att torka, och äfven en stor mängd stycken dödadt vildbråd.

Följande dagen den 3 November, begåfvo vi oss på väg tillbaka till huset vi föregående dag lemnat, likväl först efter att ha ätit en stadig frukost och medtagit ett rikligt förråd af björnkött ock annat vildbråd. Vi ditkommo under ett fruktansvärdt oväder, men voro nu i skydd för både blåst och regn, och hade eld samt lifsmedel.

Den 4 November. — Vi igenkände den väg herr Greenwood beskrifvit för oss, och nedstego till Nappa-ån, som utfaller i San Francisco-viken. Omkring oss utbredde sig en skön dal, der flere amerikaner bosatt sig. En af dem, herr Bale, har uppbyggt ett sågverk; en annan har anlagt en qvarn. Der vexa en mängd tallar och röda trädslag, hvilka lemna ypperligt byggnadsvirke. Dessa trädstammar äro ofantligt tjocka, raka och qvistfria, samt ganska lätt arbetade. Vi erhöllo ett gästvänligt emottagande i herr Bales hus, och en god på amerikanskt sätt anrättad frukost.

Efter att under några timmar hafva färdats på Nappa-ån, tågade vi öfver en bergskedja och framkommo om aftonen till Sonoma, genomblötte

Digitized by Google

af regnet, som under hela dagen oupphörligen fallit. Jag låg i samma afskyvärda hydda, som jag redan en gång förut bebott; regnet inträngde deri från alla håll, men det befriade mig ändock från den fruktansvärda ohyran, som under min förra resa plågade mig så mycket.

Den följande dagen embarkerade jag mig till San Francisco. Jag upphandlade kläder, ammunition och proviant åt de frivillige, samt afreste till Nya Helvetien på en af *Portsmouths* slupar. Blåst och oväder fördröjde vår färd ganska betydligt. Slutligen framkom jag, efter 10 dagars resa, under ett ständigt ihållande regn.

Digitized by Google

Åttonde Kapitlet.

AFRESA FRÅN NYA HELVETIEN. — INDIANSKE FRIVILLIGE. — STRID EMELLAN AMERIKANARE OCH CALIFORNIER. — TVÅ OFFICERARES DÖD. — MISSIONEN SAN JUAN BATISTA.

Vid min ankomst till Nya Helvetien, erfor jag att en agent från öfverste Fremont kommit till fästningen, dagen efter min afresa, med auktorisation att taga hästar och inrullera frivillige för expeditionen söderut, och att han medfört ungefär 60 man. På min begäran afsändes tvenne bud till fästningens kommendant, herr Kern, höfdingarne öfver Indianerne i San Joaquin och på de öfriga ställena, för att uppmana dem till att begifva sig till mig med de personer i deras stammar, som kunde vilja gå i Förenade Staternas tjenst. Jag trodde att man skulle ha stor nytta af att använda desse män såsom vägvisare och spioner. Den 14 anlände 8 emigranter, som nyligen inkommit i landet, till fästningen. Den 16 afreste jag med dem, för att stöta tillsammans med öfverste Fremont, som borde vara i Monterey. Om aftonen rastade vi på Coscumnos strand.

Vädret hade åter blifvit vackert. Stundom kom väl en häftig regnskur, men den efterfölj-

Digitized by Google

des alltid af solsken. Marken började åter grönska och foglarna sjöngo under hela vår väg. Den 17 nalkades jag Mickelemes-floden (på 25 mils afstånd från Coscumno); der träffade jag en Indian-höfding, vid namn Antonio, som väntade mig med 12 krigare. Den 18 fann jag en annan, vid det ställe, der man kan öfvervada San Joaquin, med 18 man. Höfdingarne och några af deras män voro halfklädde; de öfrige hade blott ett litet tygstycke slaget om länderna. Alla voro de väpnade med bågar och pilar. Vi rastade på San Joaquin-flodens strand.

Den följande dagen, då vattnet var för högt att vi möjligen skulle kunnat öfvervada floden, byggde vi med Indianernes tillhjelp båtar af säf och videqvistar, och lade vårt bagage deri. Dessa båtar ha en förvånande lätthet. Sex man stego på en gång deri, fyra Indianer drefvo den framåt och styrde den simmande. När de arme simmarne uppstego ur det kalla vattnet, darrade de i alla lemmar, som hade de haft feber. Vi kamperade i närheten af herr Livermores boning; han sjelf var frånvarande, hvarför vi äfven hade största möda i verlden att erhålla så mycket oxkött som erfordrades för vår aftonmåltid. Många af Indianerne stötte icke tillsammans med oss, förr än under loppet af natten, och äfven den följande morgonen. De beklagade sig öfver att de ej varit i stånd att få några hästar; jag lofvade skaffa dem sådana i staden San Joseph.

Den 20 dödade vi en oxe på en kulle, och lemnade honom åt dem som voro hungrige, hvarefter vi styrde kosan till el pueblo de San Joseph, der vi anskaffade nödiga kläder åt Indianerne.

Jag fann pueblons befolkning helt upprörd af de underrättelser man nyss erhållit. Herr Larkin, förenade Staternas siste konsul, hade blifvit tillfångatagen af Californierne. En skärmytsling hade förefallit emellan californiske Indianer och en amerikansk trupp, som förde 400 hästar till öfverste Fremont. Vid denna strid hade tvenne officerare blifvit dödade.

Herr Larkin har sålunda berättat det i sin dagbok under fångenskapen:

"Den 15 November erhöll jag bref från min familj och öfverste Montgomery, som förmådde mig att från Monterey begifva mig till San Francisco. Jag afreste ensam med en betjent, ehuru jag visste att californiska trupper under den sista månaden uppehållit sig på 100 mils afstånd från oss. Om aftonen låg jag i herr Gomez's hus, och sände min betjent till San Juan, för att bedja herr Thompson, hvilken äfven skulle fara till San Franciseo, invänta mig. Emot midnatten inrusade flere Californier i mitt rum, beväpnade med bössor, sablar, pistoler, och bärande facklor i händerna.

— *Como estamos, senhor consul?* — ropade de; — *vamos, senhor Larkin.*

Digitized by Google

Jag insåg, att det var omöjligt att tänka på något motstånd. Bredvid min säng lågo några bref, som jag på aftonen genomögnat, och hvilka jag skyndade att dölja, under det man sadlade min häst. Man förde mig till ett läger, bebodt af ungefär 80 man, hvilkas anförare tillbragte återstoden af natten med mig och sina officerare. Derefter tog han mig afsides, och sade mig att hans soldater fordrade att jag skulle skrifva till den amerikanske kaptenen för de frivillige i San Juan, och underrätta honom om att jag lemnat Monterey, för att bistå de familjer, som bebodde flodens stränder, och att han ofördröjligen borde skicka mig 20 man, som jag väntade, för att med större verksamhet kunna bereda skydd och säkerhet åt dessa familjer. Jag sökte i början föreställa honom att det var mig omöjligt att deltaga i ett så afskyvärdt försåt. Han svarade mig att mitt lif berodde af mitt beslut; att han ville rädda det, men kunde ej sätta sig emot soldaternes allmänt uttalade vilja.

— Nej, — sade jag, — nej, jag skall icke göra mig skyldig till en dylik nedrighet. Jag är er fånge, gör med mig hvad ni vill, men jag skrifver ändock ej. Ett sådant lif med förlorad ära, har intet värde i mina ögon.

Efter dessa ord lemnade jag honom, och gick att sätta mig vid bivuakelden.

Vid daggryningen satte vi oss i marsch under trumslag och flygande fanor, samt utvalde en ny lägerplats, på 8 till 10 mils afstånd från

Digitized by Google

den förra, i en dal. Californierne fångade med sina lassos några oxar, tillhörande en angränsande rancho, dödade dem och började frukostera. Hela dagen skyndade spejare från den ena trakten till den andra, för att se om icke det amerikanska kompaniet lemnade San Juan, eller om öfverste Fremont utmarscherade ur Monterey. Andra soldater begåfvo sig till los ranchos i grannskapet och tvingade deras invånare att följa med.

Klockan 1 begaf sig den coliforniska truppen, hvilken nu bestod af 130 man, å väg på fyra linier. Jag var i centern, under bevakning af en officer och sex soldater. Operationsplanen var att i San Juan inlägga 10 eller 15 man, i hopp att genom detta anfall locka det amerikanska kompaniet ur fästningen, och kringränna det.

Tio mil söder om missionen, mötte vi några Amerikaner, som genast omringades af Californierne. Gevärsskott lossades å ömse sidor. Kommendanten befallte mig gå till mina landsmän, och uppmana dem att sträcka vapen. Jag svarade att jag åtog mig detta uppdrag, med vilkor att det skulle stå dem fritt att jemte sina vapen återvända till San Juan eller Monterey. Sedan detta förslag blifvit förkastadt, bad jag kommendanten sjelf gå och vidtala dem. I samma ögonblick anlände en amerikansk truppafdelning om 50 man, och striden började på nytt. Redan vid första salfvan togo 40 Cali-

Digitized by Google

fornier till flygten, hvarefter Amerikanerne gjorde sig till herrar öfver stridsfältet. Våra landsmän förlorade i denna träffning kaptenerne Burroughs och Foster. Californierne fingo 2 dödade och 7 sårade. Derefter drogo de senare sig en mil längre bort. Under natten erbjöd sig en Walla-Walla-Indian åt den amerikanska bataljonens kommendant, att begifva sig till Monterey och underrätta öfverste Fremont om hvad som förefallit. Förföljd af en fiendlig trupp, sårad af ett spjutstygn, nedhögg han med sin tomahawk den som sårat honom, omkullslog två andra, fortsatte sin väg, och utförde sitt åtagande. Öfverste Fremont lemnade genast Monterey, men kunde icke upphinna Californierne, och slog läger vid San Juans mission."

Den 25 lemnade vi staden San Joseph, och fångade i den omgifvande trakten 2 till 300 hästar, hvilka, efter hvad man sade, förut blifvit röfvade af Califonierne. Den 28 om aftonen anlände vi till missionen San Juan Batista.

Denna mission är en af de största som finnas. Dess omsorgsfullt uppförda byggnader äro ännu ganska väl bibehållna. I det inre äro de stenlagda med fyrkantigt tegel; der uppenbarade sig likväl äfven en bedröflig följd af att munkarne öfvergifvit dessa etablissementer. Om aftonen inträdde jag på kyrkogården. De der begrafnes ben lågo spridda på marken. Vinden suckade i de planterade träden, i dessa korridorer, som blifvit uppbyggda af samma personer,

Digitized by Google

hvilkas qvarlefvor sålunda lågo blottställda för luftens verkningar och djurens ohägn. Det föreföll mig som hade de dödas suckar blandat sig med nattvindens vemodiga sus, och jag aflägsnade mig nedslagen från detta sorgliga ställe.

Dalen, som gränsar till missionen, är ganska väl vattnad och ovanligt bördig. Den omgifves både i öster och vester af höga kullar. Talrika boskapshjordar beta det yppiga gräset. Rika trädgårdar förekomma der ännu, omgifna af videhäckar.

Den 29 anlände vi till öfverste Fremonts läger. Jag ställde de män och hästar jag medfört till hans disposition, och deraf bildades en särskild kår, hvars befäl anförtroddes åt min reskamrat, herr Jacob.

Digitized by Google

Nionde Kapitlet.

EN CALIFORNISK BATALJON. — MARSCH MOT LOS ANGELES. — SALINAS-DALEN OCH FLODEN AF SAMMA NAMN. — CALIFORNISKE FÅNGAR. — SAN MIGUELS MISSION. — MISSIONEN SAN LUIS OBISPOS ERÖFRING.

Den 30 November. — *Riflemen* (karabiner-) bataljonen till häst, hvilken anföres af öfverste Fremont, är med Indianer och tjenare 428 man stark. Den består till väsentlig del af amerikanske nybyggare och nyligen till landet anlände emigranter. Desse ha sjelfve försedt sig med sina förnödenheter. De fleste är ypperlige jägare, hafva bepröfvadt mod och äro härdade för mödor samt besvärligheter. Indianerne äro till en del infödde i Californien, till en del Walla-Walla-Indianer från Oregon. Bataljonen eger två artilleripjeser, hvilkas ledning blifvit uppdragen åt artillerilöjtnanten Mac Lane. Vår lilla här framställer intet af den vanliga krigiska ståten; der synas hvarken svajande plymer på guldglänsande kaskar, eller broderade uniformer. En hatt med breda skyggen, en blus af blått ylletyg eller bockskinn, benkläder, mocassiner af läder, och en skinngördel, hvari en jagtknif och stundom ett par pistoler sitta, sådan är den drägt som bäres af de fleste offi-

Digitized by Google

cerarne och soldaterne. Mer än en ung Napoleon, hvars krigiska sinne skulle upplågat vid den lysande anblicken af ett regemente, då det marscherar genom gatorna, vid blåsinstrumenters och trummors ljud, hade troligen vid vår åsyn känt sin kämpalusts thermometer falla några grader. När kriget är beröfvadt sina lysande färger, är det icke längre samma krig som hänför oss i målarens taflor och skaldernas sånger

Efter en 6 till 8 timmars marsch öfver tufvig mark, som tröttade våra hästar, rastade vi i en liten dal, nära ett öfvergifvet hus. Vi medförde en skara af 5 till 600 frie hästar, hvilka likväl voro maktlösa och utmärglade af de bördor de burit. Vi hade för öfrigt en temlig mängd mulåsnor, som buro vårt bagage.

Emedan ingen boskap fanns i grannskapet, sändes några män till missionen och återkommo, medförande 100 oxar, af hvilka en del slagtades och de öfrige gömdes till nästa förefallande behof. Regnet har icke upphört alltsedan slutet af November; marken är genomblött af regnet och äfven de minsta bäckar ha blifvit floder. Oaktadt denna olägenhet äro våra soldater likväl vid godt mod, sjunga och leka muntert.

Den 3 December. — Denna morgon upphörde regnet och solen visade sig åter. Vi satte oss i marsch, men framtågade blott med möda på den sumpiga marken. Våra hästar funno endast en otillräcklig föda i det nyvexande gräset, och vi lemnade en mängd sådane efter oss. Om aftonen

Digitized by Google

kamperade vi i närheten af en med ekar omgifven arroyo. Afstånd: 8 mil.

Den 4 December. — Jag skickades förut med ett detachement. Bortom en dal, som gränsade till ett trångt pass, fann jag spår efter en trupp Californier, troligen desamme som tillfångatagit herr Larkin. Klockan 3 upphunnos vi af den öfriga bataljonen. Det finnes gräs till öfverflöd i vårt läger, men det är så vattnigt, att våra hästar vägra äta det. Det land vi nu genomströfvat är föga egnadt för åkerbruk.

På eftermiddagen slagtades 30 oxar. Emedan all vår öfriga proviant tagit slut, voro de den enda föda som återstod för soldaterne, samt största delen af officerarne, och det är alldeles förvånande att se den mängd oxkött som förtäres. Skall man tro mig, då jag säger att rationen färskt oxkött stiger till 10 skålpund på man? Det är likväl full sanning, som jag sjelf varit i tillfälle att bevittna. Jag har sett män, förr än de lade sig, steka och uppäta ett ofantligt köttstycke, derefter uppstiga emot klockan 2 på morgonen, för att förnya samma operation och fortsätta den ända till dess att man sätter sig i marsch, utan att denna förvånande lefnadsordning försämrar deras helsa. Den californiske oxen har i allmänhet särdeles mört och saftigt kött. Afstånd: 10 mil.

Den 15 December. — Jag uppsteg före solen. Månan lyste, luften var kall och marken betäckt med glittrande rimfrost. Röken, som höjde sig från bivuakeldarna, uppsteg i lätta pelare och sväf-

Digitized by Google

vade upp mot bergstopparna: ett vackert ämne till en tafla för en artist; men vid solens strålar försvann denna romantiska syn, och jorden visade sig åter i sin våta drägt.

Vi banade oss med möda väg genom ett af busksnår uppfylldt pass, der det var snart sagdt omöjligt att framföra våra kanoner, och vi slogo klockan 3 läger i en liten dal. Många af våra hästar hade blifvit efter oss, ur stånd att längre följa vår marsch. Då jag uppsteg på en icke obetydlig höjd såg jag snö fara i luften; men den smälte i samma ögonblick den föll till marken. Den bäck, bredvid hvilken vi gjorde halt, utfaller i Salinasfloden. Det omgifvande landskapet är sandigt; der finnes föga skog och endast knappt gräs. Afstånd: 12 mil.

Den 6 December. — Kall och klar morgon. En kuperad trakt, utan vatten eller skog. Vi kampera i en dal, som är omgifven af berg, hvilkas toppar äro snöbetäckta. Afstånd: 15 mil.

Den 7 December. — Bäcken är betäckt af ett tunnt islager. Det är den första is jag sett i Californien. Vi stannade vid Salinas-floden. Detta vattendrag, som på några kartor bär namnet Rio de San Buenadventura, är ungefär 8 mil långt och utfaller i Stilla hafvet, 12 mil norr om Monterey. Det genomflyter en stor och bördig dal, der många vackra ranchos ligga. Dess stränder äro omgifna af små skogsdungar. Afstånd: 8 mil.

Den 8 December. — Morgonen klar och angenäm. Man förde till lägret 2 Californier, som

Digitized by Google

blifvit tillfångatagne i en närgränsande rancho. Trakten nära nog lik den som vi den föregående dagen sågo, men icke odlad och öfvergifven för Tular-Indianerne, hvilkas anfall man fruktar. Afstånd: 15 mil.

Den 9 December. — Vid middagstiden var temperaturen redan så varm att vi måste kläda oss något lättare. Vår marsch var svår och mödosam, genom busksnår, öfver bäckar och branta höjder. Antalet af våra hästar minskas hastigt. Afstånd: 10 mil.

Den 10 December. — Vi ligga i läger i en ekskog, 3 mil söder om San Miguels mission. Detta hus är beläget i en vidsträckt dal, utmed Salinas stränder. Under munkarnes styrelse var det ett blomstrande etablissement, rikt på otaliga fårhjordar och klädes- samt ylletygsfabriker. Ladorna voro fulla af säd och bönor, samt magasinerna försedda med alla slags lifsmedel. Nu hålla missionens byggnader på att falla i ruiner; en Engelsman med sin hustru, deras barn och 2 eller 3 indiske tjenare äro dess ende invånare. Denne Engelsman sade oss att han för 300 dollars (icke fullt 800 R:dr sv. B:ko) köpt all den jord som tillhörde det ypperliga etablissementet.

Emedan vårt oxförråd blifvit slut, sågo vi oss nödsakade att taga tillflygt till fåren, som i detta distrikt finnas i oerhörd mängd. Det californiska fårets ull är dålig, såsom jag redan sagt, men dess kött är utmärkt godt. Den mark vi i dag sett är sandig och bär en klen vegetation.

Digitized by Google

Den 12 December. — 80 af våra hästar blefvo nu åter efter oss. För att spara de andres krafter, gafs befallning till hela bataljonen att tåga till fots. Landet är kalt och ofruktbart. Vi lägrade oss i närheten af en californisk rancho. Min betjent erhöll der något mjöl, hvaraf han kokade mig välling, som jag tyckte rätt mycket om, för ombytet från vårt eviga kött. Afstånd: 12 mil.

Den 13 December. — Morgonen regnig och kall. En af våra frivillige hade fått typhusfeber och dött. Vi begrafde honom under ett träd. Några ögonblick derefter skjöts en Indian, som blifvit tagen i en angränsande rancho. Han föll för plutonens eld, utan att låta höra den minsta klagan.

Det regnade så starkt att vi nödsakades tända vår bivuakeld. Hela natten föll det i strömmar. Afstånd: 12 mil.

Den 14 December. — Vi fortsatte vår marsch under regn på slipprig och af rännilar genomskuren mark. Vid middagstiden stannade vi för att döda några oxar och intaga middagsmåltid. Om aftonen anlände vi till missionen San Luis Obispo, der många fångar voro inneslutne. Under natten omringade vi byggningarna. Invånarne blefvo så förskräckte öfver det oförmodade angreppet, att de icke en gång sökte försvara sig. Vi gjorde dem alla till fångar, med undantag af två eller tre, som lyckades undkomma. Vi visste att Tortoria Pico, som deltagit i många af Californiens upprorsförsök, befann sig i grannskapet, och han blef gri-

Digitized by Google

pen. Våra soldater inqvarterade sig i hyddorna, utan att begå den minsta oordning.

Vår bataljon bestod af många slags menniskor, hvilka till största delen sågo ganska råa och ohyfsade ut; men under hela vår marsch afvek likväl ingen enda från disciplinens reglor, och vi hade ej att beklaga oss öfver att de begingo någon våldsamhet. Afstånd: 18 mil.

Digitized by Google

Tionde Kapitlet.

MISSIONEN SAN LUIS OBISPO. — S:T YNES' MISSION OCH BERG. — UTSIGT ÖFVER SANTA BARBARA-SLÄTTEN. — ANKOMST TILL SANTA BARBARA.

Den 15 December. — Regnet strömmade under hela natten. Bäckarna i San Luis Obispo-dalen hade vuxit till brusande strömmar. För att icke besvära missionens invånare i sina usla hyddor, öppnades kyrkan, och soldaterne kasernerades der. Det är en stor, temligen väl bibehållen byggnad af tegelsten, och dekorerad på samma sätt som Californiens öfriga kyrkor. Der finnes äfven ett litet orgelverk, ehuru ej af alldra bästa sorten.

Små fyrkantiga tegelstenshus höja sig ännu omkring missionens hufvudbyggnader, och af de stora, öfverallt hopade grushögarna, är det lätt att förstå att detta etablissement fordom varit ett af de största, och förmodligen äfven ett af de rikaste i landet. De omgifvande landsträckorna äro af naturen bördiga och lättvattnade. Der finnes ännu cactusinhäggnader af ända till 15 fots höjd, som innesluta trädgårdar, hvari pomeransträd, fikonträd, palmer och vinstockar vexa. Sjelfva cactusen, hvars tjocka taggiga grenar bilda ett ogenomträngligt stängsel, bär en frukt, af hvilken man bereder en ganska god dryck, kallad *calinche.*

Digitized by Google

I denna mission erhöllo vi något mjöl, som utdelades bland trupperna, frijoles och vattenmeloner.

Den 16 December. — Pico förhördes och dömdes till döden, för det han brutit den ed han gjort, att icke längre bära vapen. Ett rykte uppkom, att en skärmytsling vid Los Angeles egt rum mellan Califonierne och Amerikanerne, samt att de förre blifvit slagne och förlorat 30 man.

Den 17 December. — Denna morgon gick en procession af qvinnor förbi mig. Alla hade ansigtet beslöjat med sin *rebozo*, med undantag af den som gick i spetsen, hvilken var utmärkt vacker och klädd med mycken smak. De gingo för att hos öfverste Fremont begära nåd för Pico, hvarvid deras bön blef beviljad. Vi begåfve oss på väg några ögonblick derefter; emot klockan 9 på aftonen lägrade vi oss i en pittoresk dal, som var så nära kusten, att vi tydligt hörde vågornas dån. Afstånd 7 mil.

Den 18 December. — Vid daggryningen var marken betäckt af en lätt, hvit rimfrost; men solen uppgick, och det blef ett herrligt väder. En 4 mils marsch förde oss till en udde vid kusten af Stilla hafvet, der skepp kunna kasta ankar och lägga ända intill land, när vinden icke är alltför häftig. Der sjuda och fradga häftiga bränningar. Höjderna och slätterna äro åter beklädda med frisk grönska och bevuxne med ekar. Till venster höja sig berg, hvilkas toppar äro betäckta af snö. Klockan 3 lägrade vi oss på en vacker slätt, som genomflytes af

en *arroyo*, nära en rancho, hvilken eges af kapten Dame, en intelligent och gästfri man, som för 30 år sedan bosatte sig i Californien. Afstånd: 15 mil.

Den 19 December. — Natten kall och stormig. Emot morgonen klarnade himlen. Vi fortsatte vår marsch genom dalen, hvars jordmån synes vara ganska bördig. Kullarna äro sandiga, men alstra likväl ypperligt gräs. Här och der beta talrika fårhjordar. Under dagens lopp förlorade vi ytterligare 100 hästar. Afstånd: 18 mil.

Den 20 December. — En del af våra soldater voro sysselsatte med att uppsamla det bagage, som burits af de hästar, hvilka under dagens lopp blifvit efter. Vi begåfvo oss ej på väg förr än klockan 1, och gjorde halt vid herr Faxons rancho, vid foten af en rad kullar, hvilka voro betäckta af grönskande ekar. Vårt folk öfvade sig i skjutning, och ådagalade en förvånande skicklighet. Vårt läger håller en half mil i diameter; om natten måste de lågande eldarna på den vidsträckta gräsmattan ha erbjudit en pittoresk anblick. Afstånd: 3 mil.

Den 21 December. — Behaglig temperatur. Vi marscherade till fots genom ett pass, der en öfvergifven rancho fanns, hvarefter vi med svårighet stego öfver en kedja af branta höjder, som förde oss ned i en förtjusande dal, der vi lägrade oss i närheten af en arroyo, på 4 mils afstånd från S:t Ynes' mission. Ett detachement

871320

Digitized by Google

skulle inspektera missionen, och återkom utan att ha gjort någon upptäckt. Våra hästar voro så uttröttade att de ej förmådde bära ens sina sadlar, och vi nödsakades följaktligen öfvergifva dem. Afstånd: 15 mil.

Den 22 December. — Vackert väder. Några af vårt folk blefvo qvarliggande på marken, maktlöse af trötthet, och lydde motvilligt den befallning de erhöllo att marschera vidare. Landet har ögonskenligen lidit af en lång torka; ändock lyser en frisk vegetation från alla håll. Vi passerade förbi en öfvergifven rancho, och gjorde halt efter en marche forcée af 15 mils längd.

Den 23 December. — Hela dagen ymnigt regn. Vårt avant-garde uppfångade två med pilar väpnade Indianer, som berättade att hästar funnos 10 mil längre bort. Der påträffades också verkligen 25 kraftfulla hästar, tillhöriga en upprorisk Californier, och förde dem till lägret.

Den 24 December. — Himlen dyster och hotande, något regn föll äfven. Vi hade en svår väg öfver berget S:t Ynes, hvilket är många tusen fot högt. Middagstiden lägrade vi oss på en höjd, hvarifrån den herrliga Santa Barbara-slätten och Oceanens böljor gifva en praktfull utsigt. Med en kikare urskiljde vi boskapshjordar, som betade långt bort på slätten, de bäckar hvaraf hon genomflytes och flera ranchos. På 10 till 12 mils afstånd söderut, höja sig missionen Santa Barbaras hvita torn: längre bort

Digitized by Google

synes det omätliga hafvet. Det är ett herrligt landskap. Berget, hvarpå vi gjort halt, består af ofantliga, med busksnår bevuxna, klippmassor. Sluttningen deraf är ganska brant. Afstånd: 4 mil.

Den 25 December, juldagen. — Svårigheter att föra kanoner med sig genom bergstrakter, föranledde att en del af våra trupper först vid middagstiden upphunno oss, och i detsamma vi började nedstiga, började äfven en våldsam orkan rasa öfver våra hufvuden. Vinden gnisslade och tjöt, regnet föll i strömmar. Ovädret räckte hela dagen och en del af natten. Vi jagade våra hästar framför oss, och halkade på de af små bäckar öfversköljda klipporna. Flera af våra hästar nedföllo i vattenfyllda gropar och drunknade; andra blefvo så förskräckte af ovädret, att de blindt störtade ned i bråddjupen. Vårt avantgarde anlände ej till bergets fot förr än det blifvit mörkt, och en fruktansvärd natt höljde allt med sina slöjor. Marken, hvarpå vi lägrat oss, liknade ett träsk, och regnet släckte den eld vi sökte antända.

Efter många och långa ansträngningar, nödsakades man öfvergifva kanonerna. En del af hästarna och mulåsnorna, som buro bagaget, hade äfven blifvit efter. Några soldater sökte en tillflygt i bergshålor, och tillbragte natten der. Vi voro nog lycklige att finna vårt tält, och uppslogo det under en ek; men vi bjödo förgäfves

Digitized by Google

till att uppgöra eld, och voro slutligen nödsakade att lägga oss på den vattendränkta marken.

Emot klockan 2 på morgonen, då ovädret rasat ut, steg jag upp och fann tre soldater liggande i ett slags damm; de hade endast haft den försigtigheten att göra sig en hufvudkudde af en trädstam, som höll deras ansigten ofvan vattnet. Jag lyckades slutligen att antända eld, och torkade dervid den ena efter den andra af mina klädespersedlar. Ändtligen visade solen sig åter till min stora glädje. Afstånd: 3 mil.

Den 26 December. — Flera detachementer voro sysselsatta med att hitföra kanonerna, hästarne och bagaget, som den föregående dagen qvarblifvit på berget. På några ställen hade hästarne blifvit krossade under hjulen; på andra hade de blifvit begrafne i regnflödet. Vi beräknade att vi förlorat mer än 100 sådane. Slutligen framkom både artilleri och bagage. Återstoden af dagen användes till att putsa våra vapen och torka våra effekter.

Den 27 December. — Vi satte oss ej i rörelse, förr än klockan 2 eftermiddagen. Innan vi begåfvo oss på väg, erhöllo vi besök af två Amerikanare och en Irländare, som bodde i Santa Barbara. De sade att staden var nära nog folktom.

Vi genomströfvade en vacker, något ojemn slätt, och lägrade oss vid solens nedgång i en ekskog, 1½ mil från Santa Barbara. Herr Fremont utdelade stränga befallningar att alla skulle

Digitized by Google

respektera de i upproret icke delaktige Californiernes egendom och person. Ingen soldat fick lemna lägret, utan särskild tillåtelse.

Om aftonen besökte jag staden. Husen voro stängda, och gatorna tomma. Slutligen inträdde jag i en usel koja, som beboddes af en skomakare och ett dussin qvinnor och barn. Af honom erhöll jag en aftonmåltid, bestående af *tortillas*, *frijoles*, oxkött med *chilo cholorado*, och jag lemnade honom med en skänk af två silfvermynt, hvilka syntes glädja honom särdeles. Qvinnorna, hvilka fruktade Amerikanernes ankomst, syntes ganska förvånade öfver vårt sätt att gå tillväga, och uppmanade oss att snart återkomma.

Digitized by Google

Elfte Kapitlet.

SANTA BARBARA. — JORDENS FRUKTBARHET. — BEFOLKNINGEN. — MISSIONEN SAN BUENAVENTURA. — VACKRA TRÄDGÅRDAR. — ERÖFRINGEN AF LOS ANGELES. — MISSIONEN SAN FERNANDO. — CALIFORNIERNES CAPITULATION. — ANKOMST TILL LOS ANGELES.

Dagen efter vår ankomst till staden, restes Förenade Staternas fana på torget, och vår bataljon stannade der, från den 27 December till den 3 Januari 1847.

Staden Santa Barbara har ett behagligt läge, på ungefär en mils afstånd från en redd, der fartyg kunna landa vid stilla väder; men då nordostliga vindar blåsa, är den icke rätt säker. Ned mot kusten sträcker sig en bördig slätt om 20 till 30 mils längd, och 2 till 10 mils bredd. Att dömma efter husens mängd, bör stadens befolkning vara 1200 personer. De flesta husen äro uppförda af *adobes*, enligt den mexikanska byggnadsstylen. Några hafva likhet med de amerikanska husen, och ega äfven dessas komfort. Ända hittills har Santa Barbaras handel alltid varit tvungen att inskränka sig till att utbyta hudar och talj emot åtskilliga lifsmedel, som utländska skepp föra till kusten. Men der finnas

Digitized by Google

andra källor till rikedom, hvilka snart torde gifva denna stad ett annat utseende och lif än hon nu har.

Några mil från Santa Barbara finnes en oberäknelig mängd af jordbeck, som blifvit uppkastadt på stranden af hafsvågorna, och nu existerar i fasta massor. Det gifves intet tvifvel att man ej i de angränsande bergen torde upptäcka mineralier, hvilkas upptagande skulle bereda staden en vida större vigt än den hittills någonsin egt.

Santa Barbaras befolkning utmärker sig, efter hvad man säger, genom sitt förstånd och sin smak för civilisationen, framför Californiens öfriga städer. Der bo många gamla och förnäma spanska familjer; men deras boningar voro stängda, med undantag af det hus som tillhörde José Noriega, en utmärkt man, hvilken innehaft höga poster.

Om man får döma efter fleras sammanstämmande berättelser, måste dess klimat vara utmärkt behagligt, till och med under vintern. Medan vi voro der, föll thermometern aldrig någon gång under 50°; om dagen höll han sig i medeltal emellan 60 och 70°. Luften var ren och frisk, och vädret såsom en vacker dag i April månad på kusten af Atlantiska hafvet. Några försök i horticulturen ha äfven blifvit gjorda i Santa Barbara. I missionen af samma namn, hvilken ligger på två mils afstånd från sjelfva staden, ligga vackra trädgårdar, i hvilka man finner stor

Digitized by Google

mångfalld af frukt från de tempererade och heta klimaten.

Den 31 tillkännagafs det att Californierne hade för afsigt att leverera en batalj vid San Buenaventura. Den 1 Januari bildade stadens och missionens Indianer en procession och firade årets början med sånger och danser. De uppstämde bland annat äfven den amerikanska nationalsången: *Yankee Doodle*.

Den 3 Januari. — En verklig vårdag. Vi följde hafsstranden åt och slogo läger 10 mil söder om Santa Barbara, i en med herrlig vegetation beklädd mark.

Den 4 Januari. — Vi förmodade att Californierne skulle invänta oss i Rincon, det vill säga i ett pass emellan två i Oceanen utskjutande landtungor, och hvilket skulle vara en ganska god position för dem. Vägen går öfver en sandbank, der bränningarna, äfven vid ebb, stiger våra hästar upp till bringan. Vi beredde oss på någon fiendtlig demonstration; men dagen förflöt, och vi sågo ingen fiende. Vårt läger är i närheten af hafvet, hvars vågor oupphörligt brusa. Hundratals delfiner leka på böljorna och uppspruta höga vattenstrålar. Afstånd: 6 mil.

Den 5 Januari. — Skonerten *Julia* följer oss på något afstånd, för att bistå oss med sina kanoner, i händelse fienden skulle vilja hindra vår marsch. Klockan 2 framkommo vi till missionen San Buenaventura. Snart derefter visade

Digitized by Google

sig ett californiskt detachement; men drog sig åter undan vid första kanonskott som lossades.

Missionen San Buenaventura liknar alla etablissementer af detta slag, hvarom jag redan förut talat. Der finnes en stor trädgård, uppfylld af frukträd och talrika inhägnader, omgifna af videbäcker. Jordmånen i denna mission måste vara utmärkt fruktbar. Den ligger 2 mil från en liten vik af kusten, vid en dal, som vattnas af Santa Clara, hvilken nära derintill utfaller i hafvet. Utmed 10 till 20 mil af stranden ligger en kedja af öar, som börjar vid Santa Barbara och sträcker sig ända till San Pedro-viken. Missionen är endast bebodd af några Indianer. De hvite drogo sig undan vid vårt annalkande, med undantag af en som sjelfmant öfverlemnade sig åt oss.

Då vi fortsatte vår marsch, varseblefvo vi en trupp af 60 till 70 Californier, som redo på slätten, skakande sina lansar och faner, samt svängande sina svärd. De hade alla vackra hästar och redo dem förträffligt. Våra voro så svaga att vi knappt kunde begagna dem. När Californierne sågo oss nalkas, drogo de sig tillbaka, hvarvid de noga aktade sig att komma inom skotthåll för våra kanoner. En Delawara-Indian och en californiak Indian eftersatte dem. Några gevärsskott lossades å ömse sider, men utan att hvarken döda eller såra någon.

Den 7 Januari. — Vi kamperade nära en rancho, der vi funno stora förråd på säd och fri-

joles. På de angränsande höjderna syntes några californiske jägare. Afstånd: 7 mil.

Den 8 Januari. — En häftig blåst uppdref ständigt tjocka dammoln omkring oss. Vi slogo läger i en pilskog nära en rancho, der vi liksom i går funno goda förråder för oss och våra hästar, samt hvilken tillhörde en insurgent. En del af soldaterne förblefvo under vapen, i händelse af öfverraskning. Afstånd: 12 mil.

Den 9 Januari. — Vi erforo af kapten Hamley, som med en vägvisare anlände till vårt läger, att commodore Stockton med general Kearny marscherade emot Los Angeles. Vi gjorde halt vid slutet af en bördig och leende dal, i närheten af en rancho, som var bebodd af en gubbe med vördnadsbjudande, utseende, hvars söner voro med de upproriske. Hans lada var full af säd, mjöl och bönor. Alla visthusen i detta distrikt äro rikligare försedda än i de nordligare trakterna; dess jord är också bättre odlad. Afstånd: 12 mil.

Den 10 Januari. — Vi hade slagit läger i ett pass, som skiljer oss från San Fernando-slätten. På en höjd visade sig 40 till 50 Californier. På slätten fångade vi boskap till föda åt oss. Afstånd: 10 mil.

Den 11 Januari. — Vår bataljon delade sig i två detachementer: det ena eskorterade artilleriet och trosshästarne, och följde raka vägen: det andra framtågade genom en bergsväg. Denna passage är trång och lätt att försvara; men vi mötte likväl ingen fiende.

Digitized by Google

Avantgardet tillfångatog två Californier till häst, som sökte fly. De underrättade oss om att en strid egt rum emellan insurgenterne och Amerikanerne, att insurgenterne blifvit slagne och att de segrande trupperna, anförde af general Kearny och commodore Stockton, marscherade mot Los Angeles. Något längre bort träffade vi en Fransman, hvilken medförde ett bref till öfverste Fremont, hvari man erhöll bekräftelse på de underrättelser vi nyss fått.

Klockan 1 intågade vi i San Fernandos mission. Af alla de etablissementer jag sett, äro dettas byggningar och trädgårdar bäst bibehållna. Der finnas två stora af murar omgifna trädgårdar, hvilkas rika vegetation bilda en frappant motsatts till de oodlade fält vi nyss förut genomströfvat. Der stå rosenbuskarne redan i full blomma; oliv-, melon- och fikonträden äro lastade med frukt, samt den röda *triua'n* (cactusfrukten) lyser öfver allt; bland vexterna i denna inhägnad, varseblef jag dessutom den amerikanska agaven, af hvilken man bereder en, under namn af *pulque* känd färg, samt Mexikanarnes favoritdryck. Rika vinstockar betäckte en del af marken. Man lät mig dricka rödt, der tillverkadt vin, som var ganska godt.

San Fernandos mission ligger vid slutet af en vidsträckt dal, der en yppig vegetation lyser. Magasinet, hvarur vi hemtade föda åt våra hästar, kunde rymma flera tusen tunnor säd. Ypperliga hjordar af hornboskap och får betade på de omgifgifvande fälten.

Den 12 Januari. — Två californiske officerare kommo till missionen, för att underhandla om ett fredsfördrag, och aflägsnade sig på eftermiddagen åter, utan att man kommit till något beslut.

Den 13 Januari. — Vi hade lägrat oss i närheten af en öfvergifven rancho på Correngaslätten. Ett ögonblick sednare anlände två californiske kommissarier, och fred afslöts på följande vilkor:

Artikel 1. Californierne skola utlemna sina vapen och kanoner åt öfverste Fremont, samt återvända till sina respektiva hem, med förbindelse att ej vidare deltaga i det krig mot Förenade Staterna, som föres emellan denna makt och Mexiko, utan att tvärtom göra hvad på dem kan bero till att upprätthålla fred i landet.

Art. 2. De amerikanske kommissarierne förbinda sig, i följd af Artikel 1, att skydda Californiernes lif och egendom.

Art. 3. Så länge ingen fredstraktat blifvit undertecknad emellan Förenade Staterna och Mexiko, kan ingen Californier eller mexikansk medborgare tvingas till att aflägga någon trohetsed.

Art. 4. Hvarje Californier eller Mexikanare kan, i kraft af denna kapitulation, om han så finner för godt, lemna landet.

Art. 5. Californierne skola åtnjuta samma rättigheter och privilegier som Förenade Staternas medborgare.

Digitized by Google

Den 14 Januari. — Efter att hafva tågat öfver en kedja af kullar, nedkommo vi på en herrlig dal, hvilken omgifver staden Los Angeles. Den är betäckt af en frisk vegetation, hvaribland man jemte andra vexter ser pepparbusken och senapsplantan. Vi gingo förbi många varma källor, hvarur en mängd jordbeck uppkokar, och klockan 3 hade vi framkommit till staden.

Aldrig har kanske en så dåligt ekiperad och illa klädd trupp som vår, inträdt i någon civiliserad stad. Utan någon regelmessig ordning för vår marsch, skulle man ganska lätt ha kunnat taga oss för en nomadiserande Tartarhord. Endast få af oss egde fullständig ekipering, hvaremot många hade hvarken skoden eller hattar. Men slutligen hade vi ändock nått målet för vår långa marsch, våra mödor och försakelser.

Vi intågade i Englarnes stad (*Los Angeles:* Englarne), genomblötte af regn, höljde af damm, och vandrade genom dess gator för att bege oss till våra qvarter. Staden innehafves af commodore Stocktons och general Kearnys trupper. Men största delen af de infödde invånarne ha lemnat henne. Der finnas nu endast fremlingar.

Digitized by Google

Tolfte Kapitlet.

LOS ANGELES. — VINODLINGEN I CALIFORNIEN. — SAN DIEGO. — GULD- OCH QVICKSILFVERGRUFVOR. — GAMLA CALIFORNIEN. — JORDBECKKÄLLOR. — MISSIONERNA SAN GABRIEL OCH SAN LUIS REY. — ÖFVERSTE FREMONTS UTNÄMNING TILL GUVERNÖR ÖFVER CALIFORNIEN. — UPPRESNING I NORRA DELEN AF LANDET.

Staden Los Angeles är den anseenligaste i Californien, och räknar 2,000 invånare. Dess gator äro regelbundna. Husen, hvilka i allmänhet äro byggda af *adobes*, hafva två våningar och platt tak. Några bland dem äro temligen stora, och hafva en viss elegans. Staden är belägen på 20 mils afstånd från hafvet, på en stor slätt, hvilken i norr begränsas af en sträcka, icke obetydliga kullar; i öster af snöbetäckta berg; i vester och i söder af hafvet. Den genomflytes af rio San Gabriel. Utmed denna flod sträcka sig vinplanteringar och trädgårder, fyllda med en mängd frukträd från olika klimater. Vingårdarna gifva ganska stor afkastning. Här tillverkas en mängd godt vin och bränvin. Det gifves intet tvifvel att vinodlingen snart skall bli vigtig för Californiens handel. Jorden och klimatet i de södra distrikterna af detta land äro

Digitized by Google

särdeles gynnsamma för denna gren af landtmannanäringarna.

I Los Angeles funno vi rikliga förråd af säd, majs och frijoles, hvilket bevisar jordens fruktbarhet. Inga qvarnar finnas i grannskapet. Californierne pläga mala säden på handqvarnar, så att det är ganska svårt att kunna få mjöl i någon större mängd.

I köksträdgårdarna har jag ej sett annat än lök, potates och röd peppar, som mycket begagnas der i handel. Det är likväl säkert att man äfven skulle kunna odla en mängd andra sorter grönsaker.

I Los Angeles bodde jag tillsammans med tre andra officerare hos en Californier, stadens siste alcald, en belefvad och förekommande man, som bemötte oss med stor välvilja. Om morgonen erhöllo vi en kopp kaffe med ett fat tortillas. Klockan 11 en kraftfullare frukost, bestående af kokadt oxkött med chile colorado, oxstek, frijoles, tortillas och inhemskt vin. Vår aftonmåltid var nära nog en annan upplaga af frukosten.

De få qvinnor som qvarblifvit i staden, motsvarade icke den pompösa beskrifning man gjort om skönheterna i Los Angeles. Men det är äfven möjligt att kriget bortskrämt dem, som kunnat förläna staden det behag, man tillägger henne.

San Pedro-viken, hvilken ligger 20 mil söder om Los Angeles, är stadens hamn. Denna

Digitized by Google

vik, hvari rio de San Gabriel utfaller, är en god ankarplats för äfven större fartyg; men är icke säker vid alla vindar.

Tolf mil öster om Los Angeles ligger San Gabriels mission, ett stort etablissement, omgifvet af bördiga fält.

I söder ligger missionen San Luis Rey, hvilken är elegant och fast byggd, samt omgifven af trädgårdar och väl odlade landsträckor.

San Diego är den sydligaste staden i Nya eller Öfra Californien. Den ligger vid San Diego-viken, under 33:dje latitudgraden. De som besökt detta distrikt, beskrifva det såsom en sandig och ofruktbar trakt; men i grannskapet finnas grufvor, som innehålla qvicksilfver, guld och stenkol, hvilket allt en dag måste gifva detta landskap en stor vigt. San Diegos hamn är, näst San Franciscos, den bästa som finnes utmed Stilla hafvets kuster, emellan Fuia- och Acapulcosunden.

Jag tror att man icke utan intresse skall läsa följande underrättelse om Gamla Californien, som jag erhållit af herr Prin, hvilken under tvenne års tid deltagit i åtskilliga expeditioner utmed dess kuster:

Burlington d. 7 Juni 1848.

"Cap S:t Lucas, belägen i södra ändan af Gamla Californiens halfö, under 22° 45′ latitud, har en god hamn, hvilken är ganska säker under 9 månader af året, men öppen för ostliga vindar och oanvändbar under Juli, Augusti och

September månader, då sydostliga vindar blåsa. Jag har två gånger landat der med en liten båt, och är öfvertygad om att man med ganska ringa kostnad kunde anlägga en fördämning, som skulle göra denna hamn säker under alla årstider. Det vore lätt att hemta sten från de klippspetsar, som höja sig ur hafvet och bilda södra udden af Frayles. Vid en blifvande utveckling af Stilla hafvets handel, kan denna udde bli en vigtig nederlagsplats för kol samt andra handelsvaror, och en plats der fartyg kunna uppläggas för att kalfatras och dylikt. Herr Ritchie, hvilken bor der, förser en stor mängd hvalfiskfångare, som dubblera udden, med friska lifsmedel, frukt och vatten. Dessa lifsmedel komma från San Josephs-dalen 20 mil nordligare. Den omgifvande trakten är bergig och ofruktbar, men dalen är vidsträckt och väl odlad, samt frambringar en mängd frukt och vegetabilier: irländsk potates, *tomates* (ett slags trädfrukt), laktuk, bönor, nötter, rödbetor, morötter, oranger, limoner, bananer, fiken, dadlar, drufvor och oliver. Oxar och får erhållas för ganska godt köp. Der odlas äfven sockerröret, hvars saft invånarne koka, och hvaraf de bereda ett slags sirap i fast form.

"San Joseph utskeppar laddningar af torkad frukt, hudar och talg till San Blas och Mazatlan.

"Jag kan ej lemna denna dal, hvarifrån *the Cyane* *) erhållit så ypperlig proviant, utan att ta-

*) Författaren häraf var nemligen anställd på Amerikanska krigsskeppet *the Cyane*, när detta skrefs.

Digitized by Google

la om det förträffliga friska vatten, som genomflyter och vattnar den, och utfaller i viken, der det är lätt att hämta. Sedd från hafvet, med sin omgifning af höga kala berg, framställer denna sköna och rika dal en herrlig anblick, och dess fruktbarhet ger en god föreställning om Gamla Californien. För den, som tillbragt flera månader på hafvet, och under denna tid endast förtärt salt föda, är åsynen af en dylik trakt liksom drömmens Eldorado.

"Då man följer kusten uppåt hafsviken, träffar man ofvan Cap Palmo en god ankarplats emellan halfön och Cerralbas-ön. Norr om denna ö ligga de två inloppen till den stora och sköna Paz-viken. Det norra inloppet är säkert för skepp, som hålla mer än 12 fot under vattenytan. Staden Paz ligger på vikens södra kust, ungefär 20 mil från dess mynning. Längre in i viken är den lugna Pichelinque-hamnen. *The Cyane* låg flera dagar för ankar der. Perlfiske är invånarnes förnämsta sysselsättning. Dessa perlor äro af utmärkt beskaffenhet. Jag har sett ett dylikt halsband, som värderades till 2000 dollars. Det är Indianer som upphemta dem, hvarvid de dyka på 8 famnars djup. Perlmusslorna skickas derefter till China. I Paz säljas de till 1½ dollar för 25 skålpund. Det är besynnerligt att Indianerne icke använda en dykare-apparat, hvilket skulle göra deras arbete vida säkrare och mer vinstgifvande; men så långt har den amerikanska industrien ännu icke hunnit. En af våra landsmän, herr Davis, har likväl användt många Indianer till perlfiske, och

Digitized by Google

haft betydlig vinst derpå. Omkring Paz är jorden torr och likväl betäckt af gräs, i de angränsande bergen finnas rika mineralier; 40 mil sydligare, nära San Antonio, bearbetar man silfvergrufvor med mycken framgång. Paz exporterar guldsand och silfvertackor för 100,000 dollors årligen.

”Norr om denna stad ligga åtskilliga goda hamnar, bland andra Escondida, Loretta och Mulege, beskyddade af öar, som ligga midtemot fasta landet. På Carmen-ön är en stor sjö, betäckt af ett flera fot tjock saltlager, som är af ganska god beskaffenhet. Ända hittills har handeln med detta salt varit monopolium för guvernören i Gamla Californien. Norr om Mulege är viken så trång att den bildar en hamn. Två engelska skepp äro nu sysselsatta att undersöka denna vik, som ännu är högst ofullkomligt känd.

”Vid halföns kust ligger den stora Magdalena-viken, der man finner goda hamnar, men hvarken sött vatten, lifsmedel eller invånare. Dess höga stränder innehålla dyrbara metaller, efter hvad man säger. Under de två sista åren, har en hvalfiskfångare-flotta legat der hela vintern, för att fiska en ny art hvalfiskar, hvilkas olja, efter hvad man påstår, skall vara särdeles passande till målning. Från geografisk och kommerciel synpunkt betraktadt, måste Gamla Californien blifva en ort af ansenlig betydenhet. Det är endast skada att detta land ej innefattas i den traktat vi nyss afslutat med Mexiko. Nya Californiens gränsor

Digitized by Google

sluta vid halföns början och Gamla Californien är således helt och hållet skiljd från det Mexikanska territoriet.

"Cap San Lucas är bestämd att bli Stilla hafvets Gibraltar; Paz skulle måhända kunna föredragas, i anseende till sin hamn. För en fremmande makt synes egandet af Gamla Californien mig böra vara långt begärligare än öfverherrskapet öfver Sandwich-öarne. Der finnes vida mer odlingsbar jord än på denna ögrupp, samt dessutom perlfiske, dyrbara guldgrufvor och ypperliga hamnar. Emellan de branta, kala bergen ligga bördiga dalar, liksom San Josephs. Jag har dessutom flera gånger hört omtalas den stora fruktbarheten i Todos Santos, Connoudes, Santa Guadelupe och en mängd andra dalar".

Låtom oss nu återvända till Nya Californien.

I grannskapet af Los Angeles finnas en stor mängd varma källor, hvilka afsätta stora qvantiteter jordbeck och tjära, som hårdnar och brinner likt kåda. På några ställen bär marken ett sådant lager af flera fots djup. Det användes till att täcka hus, och när det lägges på elden, uppslågar det ögonblickligen samt sprider en lukt, liknande den af brända stenkol. Det gifves intet tvifvel att detta mineral ju med tiden skall bli en vigtig handelsartikel.

Det finnes intet statistiskt dokument i Californien. Den resande är nödsakad att sjelf göra sina beräkningar efter egna iakttagelser. Man kan icke heller lita på uppgifterna af landets invånare,

Digitized by Google

när de någon gång kunna eller vilja meddela en upplysning, ty merändels händer det att när man frågar om en sak, svara de helt lugnt:

— *Quien sabe?* (Hvem vet?)

Ingen californier sysselsätter sig med dylikt "onyttigt bråk".

Att dömma efter hvad jag sett i en Amerikanares, herr Wolfskills, vingårdar, tror jag att produktionen af dessa odlingar och aguardiente-destillerierna i Los Angeles måste vara ganska betydlig. Herr Wolfskills vinodling är ännu helt ung, och upptager ungefär 40 acres (nära 1 sv. tunnland). Sistlidet år gaf den 80 barils vin och lika mycket bränvin. När den blifvit äldre, skall skörden bli vida större. Jag erfor stort nöje af att se denna vackra vinplantage, med sina af tropiska frukttrād omgifna murar, och boningshuset, hvari herr Wolfskill infört comfortabla vanor, som eljest äro föga brukliga i detta land. Hos honom smakade jag hemvexta viner, hvilka jag tyckte vara jemngoda med de från Frankrike och Madeira, samt aguardiente och persikobränvin, som han tillverkat och hade en utsökt smak. Jag är öfvertygad att Californien årligen frambringar 10,000 barils vin och bränvin, hvilket ändock är snart sagt intet emot hvad landet skulle kunna alstra.

Med en sådan rikedom på landtmannaprodukter, eger landet ändock en så stor fattigdom på all industri! I Los Angeles kunde jag hvarken få ett par skor eller ett så stort stycke bomulls-

Digitized by Google

tyg, att jag kunde låta göra mig ett par pantalonger deraf; efter att förgäfves ha genomletat stadens alla bodar, slutade jag med att för 12 dollars (nära 30 R:dr sv. B:ko) köpa 4 alnar bomullssammet, hvilka i Förenade Staterna skulle kostat icke sjettedelen. En amerikansk skräddare, hvilken befann sig bland general Kearnys soldater, begärde 4 dollars, för att sy ett par benkläder åt mig. Lyckligtvis ankom snart en trappör från Klippbergen, hvilken medförde torra hjort- och elghudar, hvaraf han tillverkade kläder åt våra halfnakne soldater.

Jag qvarstannade i Los Angeles från den 14 till den 29 Januari; med undantag af en regnig och två blåsiga dagar, var det hela tiden ganska vackert väder.

Den 18 afreste general Kearny och commodore Stockton till San Diego. Den 19 proklamerades öfverste Fremont till guvernör öfver Californien.

Under det vi marscherade mot Los Angeles, utbrast en insurrektion i norra delen af landet. En trupp af 100 Californier bemäktigade sig herr Bartlett, alcalden i San Francisco, och flera andra Amerikanare. Den 2 Januari tågade kapten Ward Marston emot de upproriske, och dref dem på flykten. Den 3 erhöll herr Marstons kår en förstärkning af 45 man. Den 8 utlemnade fienden sina fångar, sträckte vapen, och aflemnade all sin ammunition, då alla de som del-

Digitized by Google

tagit i upproret erhöllo frihet att återvända till sina hem.

Sålunda slutades insurrektionerna i Nya Californien, i fall man kan kalla ett motstånd mot invasionen: insurrektion.

Den 29 begaf jag mig på väg för att återvända till San Francisco.

Digitized by Google

Trettonde Kapitlet.

DON ANDREA PICO. — EN RANCHO. — EN BESYNNERLIG PLÄGSED. — ANKOMST TILL SANTA BARBARA. — MONTEREY. — ANKOMST TILL SAN FRANCISCO.

Vi afreste från Los Angeles med två indiske resande och trötta, utmärglade hästar, ehuru de voro de bästa vi kunnat erhålla. Om aftonen bivuakerade vi på Correnga-slätten, nära en öfvergifven rancho, der fredstraktaten blifvit undertecknad. Emedan två Indianer af egaren blifvit utskickade för att sköta om boskapen, förmådde vi dem att mjölka en ko, och sedan bestod denna dagens aftonmåltid och den följandes frukost uteslutande af mjölk. Under natten rymde våra vaqueros, medtagande de kläder vi lånat dem. På kort tid hade en märklig förändring timat med landets utseende. Det nya gräset var nu flera tum högre och en mängd blommor voro utslagna; himlen var ren och luften behaglig.

Den 30 Januari lemnade vi missionen San Francisco till höger om oss, på 10 till 12 mils afstånd, och togo den vanliga vägen öfver kullarna. Vid en rancho möttes vi af en rikt ekiperad Californier, som granskade våra eländiga hästar och reklamerade dem såsom sin egendom.

Digitized by Google

Vi svarade honom att dessa hästar kommo från en allmän *caballada* (hjord af hästar), utanför Los Angeles, hvilket ingalunda syntes tillfredsställa honom. Efter några ögonblicks samtal, sade han oss att han var Andrea Pico, Californiernes siste general. I stället att fortfara med sin reklamation, blef han nu vänlig och artig, samt tryckte våra händer, hvarefter han aflägsnade sig, sägande oss à Dios.

Ett ögonblick sednare träffade vi en ung Californier, som tvekade att inlåta sig i samtal med oss; men då isen ändtligen var bruten, berättade han oss att han återvände till sin boning i Santa Barbara, och att han deltagit i insurgenternes expedition, hvari han mot sin vilja blifvit inveckIad. Partiets chefer hade, sade han, tvungit honom likt många andra, att gripa till vapen. Han hade deltagit i striden den 8 och 9 Januari vid Los Angeles, och önskade lifligt att aldrig mer upplefva något dylikt.

Efter att hafva färdats förbi två eller tre öde stående hus, anlände vi till en bebodd rancho, och beslöto der tillbringa natten, i hopp att finna något ätligt; då vi nalkades den enstaka boningen, hvilken helt enkelt bestod af ett rum, bygdt af tegelsten, och en koja, som begagnades till kök, kommo *el ranchero* och *la ranchera* emot oss, sägande:

— *Buenas tardes, senhores, paisanos, amigos* (god afton, mina herrar, landsmän, vänner) och bjödo oss att stiga in.

Digitized by Google

Den goda husmodern började genast tillredelserna för aftonmåltiden. En ung indisk flicka tog en handqvarn, som är ett af de vigtigaste redskapen i ett californiskt kök. Under det hon krossade säden emellan stenarna, sigtade *laranchera* mjölet genom en korg, som fick tjena till sigt. När detta första arbete var gjordt, knådade *la muchacha* deg af mjölet, och slog upp den i tunna kakor, hvilka derefter gräddades på en jernplåt. Aftonmåltiden var snart färdig. Den bostod af dessa nybakade tortillas, kokadt oxkött med *chice colorado*, mjölk och *quesadillas*, eller kaka af grön ost, hård som läder.

Vårt värdfolk var ganska nyfiket att erhålla några nyheter, och få veta hvad resultatet skulle bli af Amerikanarnes eröfring af landet. El ranchero sade oss att han vägrat deltaga i insurrektionen. Vi berättade honom att fred var sluten, att det ej längre fanns något krig i Californien, och att vi alla voro Amerikanare, alla *hermanos*, *amigos* (bröder, vänner). Hela familjen besvarade dessa ord med glädjerop.

Vi frågade husmodern huru mycket den dåliga kalikoklädning hon bar kostat henne.

— *Seis pesos* (sex dollars) — svarade hon.

När vi nu sade henne att hon snart, tac vare den amerikanska styrelsen, icke skulle behöfva gifva mer än en peso för dylikt tyg, lyfte hon händerna mot taket och visade en gla förvåning. Sedermera frågade hon oss huru mycket hvarje del af hennes drägt skulle kosta, oc

Digitized by Google

slutligen en sådan rock som min. Hvart och ett af mina svar ökade hennes undran.

— *Viva los Americanos!* — ropade hon; — *viva!*

Jag bar en jacka af groft ylle, för hvilken vår värd bjöd mig en vacker häst. Men jag kunde icke undvara min snart sagdt enda klädespersedel.

Mot aftonen anlände slägtingar till den hederliga familjen. En af dem tog en gitarr, en annan en violin, och vi blefvo nu åhörare till en vocal- och instrumental-konsert. Några af de musikstycken dessa *dilettanti* utförde, liknade fandangomelodier; andra voro klagande och sjöngos med rörande uttryck. När soirén var slut, ville vårt värdfolk afstå sitt rum åt oss; men vi afslogo detta artiga tillbud, och lade oss utom boningshuset.

Den följande dagen (31 Januari), när vi vaknade, sken solen, och foglarne sjöngo glädtigt på ekarnas grönskande grenar. Vi försökte att på det mest grannlaga sätt i verlden förmå vårt värdfolk att emottaga en liten gärd af vår erkänsla. Emedan vi voro enträgne, antogo de slutligen vårt anbud, med vilkor att vi skulle medtaga några af deras quesadillas och tortillas. El ranchero steg till häst och ledsagade oss 3 eller 4 mil, för att visa oss rätta vägen, och sade oss derefter ett hjertligt farväl.

Vi redo förbi många öfvergifna ranchos, hvilkas mark var beströdd med ben af dödade oxar.

Digitized by Google

Emot klockan 5 på aftonen framkommo vi till en grupp af hus, belägna i Santa Clara-dalen, 10 mil öster om missionen San Buenaventura. Vi inträdde i ett hus, som beboddes af en bonde vid namn Sanchez. Vår ankomst var en tilldragelse, hvilken om aftonen firades med en fandango, hvartill alla grannarna inbjödos. Ungefär 40 personer, unga och gamla, samlades på ett öppet ställe i fria luften, på bara marken. Der fanns blott en säng och några bänkar, hvarpå de icke dansande skulle sitta.

Vid dessa fandangos existerar en besynnerlig plägsed. Emellan valserna, quadrillerna och de andra danserna, går en ung qvinna ensam midt fram på dansplatsen; efter att under några minuter ha visat sina behag för åskådarne, nalkas hon en af dem och utför åtskilliga piruetter framför honom, till hans enskilda nöje, samt upphör icke dermed, förr än han sätter en hatt eller mössa på hennes hufvud, hvarefter hon fortsätter sin dans på ett annat ställe. Denna hatt måste sedan återköpas med ett silfvermynt eller med någon annan present. Emedan vi ej sjelfve dansade, blefvo vi flera gånger hedrade med denna utmärkelse. Hvarje dans man utförde framför våra värda personer, kostade oss en *peso*. Vår börs var olyckligtvis icke tillräckligt väl försedd att länge kunna tillåta oss dessa nöjen; försigtigheten rådde att vi måtte aflägsna oss och gifva andra personer tillfälle att få beundra de sköna Californiskorna, hvilka excellera i dansen, isynnerhet i valsen, liksom männen

Digitized by Google

i ridkonsten. Så länge balen varar, improvisera åskådarne komplimanger på vers öfver dansöseernas behag, eller uttrycka sin kärlek i sånger, hvilkas refränger hela sällskapet upprepar.

Vår värd förde oss in i en lada, der man bäddat våra sängar. Men bullret af fandangon, som varade ända till morgonen, och sångerna hindrade oss att sofva hela natten.

Den följande dagen skaffade vi oss friska hästar, och klockan 2 eftermiddagen anlände vi till Santa Barbara. Staden var vida lifligare än då vi förra gången sågo henne. En del af invånarne hade återkommit. Om aftonen togo vi in på en rancho, som låg vid hafvet på Santa Barbara-slätten, hvilken är utmärkt fruktbar. Gräset är 6 till 8 tum högt, och öfverallt lysa ängsblommor. I närheten af ranchon såg jag ett sädesfält, som lofvade en ymnig skörd.

Den 3 Februari ströfvade vi öfver S:t Ynesberget, och stannade om aftonen vid ett hus, tillhörigt en Engelman, herr Faxon, hvilken för 30 år sedan bosatte sig der i landet, och gift sig med en Californiska, som skänkt honom två vackra barn. En stor del af de till hans rancho hörande egorna äro af ypperlig beskaffenhet, och alstra, utan vattning, säd och andra vegetabilier. Herr Faxon visade oss prof på blymalm, hvaraf han stöpte kulor, och som han hemtade ur en outtömlig grufva, belägen på 50 mils afstånd från Tulardalen. Det är den rikaste blymalm jag ännu någonsin sett. Han visade mig äfven alcali, fram-

Digitized by Google

bragt genom förbränning af en planta, som till öfverflöd finnes i Tular-dalen, och som han använder vid tillverkning af tvål.

Den följande dagen gjorde vi halt vid en rancho, der vi förskaffade oss nya hästar, och tillbragte natten hos en intelligent Amerikanare, herr Branch, som för flera år tillbaka bosatt sig här i landet. Hans rancho ligger vid stranden af en bäck, som 2 eller 3 mil längre bort utfaller i Stilla hafvet. Hans nya hus är bygdt efter modellen af de amerikanska arrendatorsgårdarna. Der finnas beqväma rum och eldstäder. De omgifvande egorna äro ganska väl passande för odling af mais, säd och potatis.

Den 5 genomreste vi missionen San Luis Obispo, i afsigt att tillbringa natten i en rancho, på 3 mils afstånd derifrån; men en storm uppkom, himlen förmörkades och snart kunde vi ej längre urskilja vägen, hvarför vi, efter att förgäfves ha irrat från den ena sidan till den andra, nödgades lägra oss på öppna fältet under ett stridt regn.

Den följande dagen funno vi, 1½ mil från vår bivuak, huset som vi aftonen förut så ifrigt letat. Emot klockan 9, gjorde vi halt vid en rancho, som beboddes af en ensam Indian, hvilken ej kunde gifva oss något att äta. Två mil längre bort erhöllo vi ägg och tortillas i en Mexikans hus. Vi hade då fastat i trettio (30) timmar. Om aftonen anlände vi till San Miguels mission, hvilken var bebodd af en Engels-

Digitized by Google

man, hans hustru, som är af blandad race, ett barn och några indiska vaqueros.

Den 7 hade vi ingen annan föda än en quesadilla, hvars ena hälft vi gömde till frukost den följande dagen. Vi lägrade oss under en ek, i Salinas-dalen. Denna dals utseende hade så förändrats från December månad, att jag icke igenkände den. Gräset var 6 till 8 tum långt: kullarna voro beklädda med blommor i alla färgskiftningar.

Den 8 färdades vi utefter Salinas-floden och anlände till ranchon San Lorenzo, hvilken beboddes af tvenne bröder, hvaraf den ene sade mig att han på många års tid blott en eller två gånger lemnat sin egendom; feta hjordar betade på prairien, och sädesfälten lofvade en god skörd. Den äldre brodren sade likväl att det i hans hus ej fanns något annat än färskt oxkött att få. En indisk tjenare stekte flera utvalda bitar deraf. Vår värd, som var en artig och belefvad man, ursäktade sig många gånger för det han så illa emottagit oss, hvilket han sade härledde sig deraf att han var ungkarl. Derefter frågade han oss med fullkomligt allvarsam uppsyn, om vi ej kunde skicka honom och hans bror ett par vackra Amerikanskor, tilläggande att han skulle uppbygga ett vackert hus åt dem, och ej lemna dem något öfrigt att önska. När vi lemnade hans boning, följde han oss 4 eller 5 mil, för att visa oss rätta vägen, och uppmanade oss att snart återkomma.

Digitized by Google

Vi hade begifvit oss på väg klockan 2 på morgonen, och anlände till Monterey i daggryningen. Jag skulle ha velat besöka denna stad, men Salinas-floden skiljde oss derifrån, jag känner intet ställe der han kunde öfvervadas, och ville ej heller våga försöket att öfversimma den.

Monterey är belägen vid hafsviken af samma namn, 80 mil söder om San Francisco. Denna vik är en ganska god hamn, emedan den är skyddad för alla vindar, utom de nordliga, hvilka der rasa med stor häftighet. Staden innehåller omkring 1500 invånare *). Dess välmåga är i synbart stigande.

Vi inträdde i en rancho, der vi ej kunde erhålla annat än en quesadilla. Vattendragen voro så uppsvällda af regnet, att detta distrikt var ganska svårt att resa uti. Sju till åtta mil bortom San Juans mission var en slätt, som vi måste passera, helt och hållet öfversvämmad. Efter att förgäfves på flera ställen ha försökt komma öfver den öfversvämmade *Arrago*, måste vi besluta oss till att tillbringa natten på en liten

*) Tio år förut, vid den tid herr Dupetit-Thuars besökte staden, var denna, Nya Californiens hufvudstad, obetydligare än Reykiark, hufvudstaden på den fattiga ön Island. Hon innehöll endast 200 invånare. Denna lilla befolkning bestod, såsom i alla los pueblos, af kreoler, härstammande från Spaniorer och Indianskor, af några infödingar, hvilka tillhörde den tjenande klassen, och flera mexikanska familjer.

Digitized by Google

höjd, utan eld eller lifsmedel, utmattade af mödor och ansträngningar, samt lidande af hunger: vår belägenhet var således just icke särdeles treflig.

Dagen derpå, den 10 Februari, upptäckte vi slutligen ett vadställe och hvilade oss från våra mödor och försakelser i en Engelsmans hus, der vi blefvo mottagne med ädel gästfrihet.

Den 11 gingo vi ombord på en båt, som skulle fara till San Francisco. Den 13 om morgonen framkommo vi till staden; jag tog åter in hos herr Leidersdorff och erfor ett verkligt nöje af att kunna kläda mig efter behag, och få hvila ut efter denna 5 månaders expedition öfver berg och genom floder.

Digitized by Google

Fjortonde Kapitlet.

SAN FRANCISCOS FRAMÅTSKRIDANDE. — PRESIDION. — JAG UTNÄMNES TILL ALCALD. — RÄTTVISANS HANDHAFVANDE I CALIFORNIEN. — FÖRSÄLJNING AF JORD VID SAN FRANCISCO.

Öfver allt, der den anglo-saaxiska rasen inplantar sig, medför den på ett eller annat sätt framåtskridande. Dess natur är så energisk att intet omgifvande kan motstå dess verkningar. Oaktadt krigens och upprorens alla oredor, syntes San Francisco mig ändock vid min återkomst ännu mer blomstrande: en amerikansk befolkning hade nämligen bosatt sig der. Jordsträckor, hvilka dittills icke haft något värde, såldes nu till högt pris; nya boningar voro uppförda, och nya handelshus grundade; hoteller öppnade sig för de resande och man började utgifva tidningar. Den lilla byn, som jag lemnat med sina 200 invånare, blir nu en stor stad; tungt lastade fartyg inlägga i hamnen och urlasta sina varor på redden, i stället att såsom fordom upplägga dem på däcket; öfverallt ser man en verksamhet, en fordom osedd företagsanda, och alla menniskor förespå San Francisco en lysande framtid, i betraktande af denna stads fördelaktiga läge.

Digitized by Google

Här presenterades jag första gången för general Kearny. Han är en man om 5 fot och 6 tum, med regelbundna, nästan grekiska anletsdrag; hans blå ögon ega en uttrycksfull eld, när han blir häftigt upprörd. Men den framstående karakteren i hans ansigte är likväl mildheten. Han utmärker sig i det enskilda lifvet genom ett flärdfritt väsen och språk, fritt från all affektation eller fåfänga. Han är en tapper och energisk soldat, vidmakthåller en sträng disciplin utan allt tyranni, en man slutligen, som skulle uppfylla sin pligt, hvilken ställning han ock innehade i samhället. Sådana voro mina första intryck. Tiden har endast tjenat till att bestyrka dem. Jag vill ej försöka bedömma hans handlingar, de tillhöra vårt lands civila och militäriska historia. Men min tanka är att ingen man, i sådana förhållanden som dem hvari generalen befunnit sig, noggrannare skulle ha fullgjort sina pligter, eller med större nit bevakat sitt lands intressen; att ingen man trottsat större faror och lidit större försakelser, för att vinna någon ära åt sitt land.

Den 16 begaf jag mig med två officerare vid ingeniörkåren ut, för att bese San Franciscos presidio och de gamla befästningsarbetena vid inloppet af viken. Presidion ligger på 3 mils afstånd staden, och består af flera tegeltäckta byggnader af adobes. De dåligt underhållna murarna falla i ruiner, och om man ej snart reparerar, skola de snart helt och hållet instörta. Fäst-

Digitized by Google

ningen reser sig på en höjd, 1½ mil från inloppet till viken. De af tegel byggda tjocka murarna äro tillräckligt starka att uthärda kanoneld; men de äro redan ganska förfallne, såsom alla offentliga byggnader i detta land. Der har ej på många år funnits någon garnison; kanonerna äro demonterade, och till en del gjorda obrukliga af regnet och luftens inverkan.

Den 20 tillbjöd mig general Kearny en plats såsom alcald eller förste magistratsperson i San Franciscos distrikt. Emedan intet återkallade mig till Förenade Staterna, emottog jag beställningen och inträdde i utöfningen deraf redan den 22.

Denna dag var vår republiks ryktbare stiftares födelsedag, hvilken öfverallt firas af Förenade Staternas skepp, hvarheldst de ock må befinna sig, och vi göra oss isynnerhet en pligt af att fira den, när vi äro långt från vårt land. Klockan 12 middagstiden lossade de i hamnen liggande amerikanska skeppen sina kanoner; luften var stilla och artillerisalvorna återljudade från kulle till kulle; man kunde ha sagt att den store Washingtons stämma dundrade genom de blixtrande metallgapen, förkunnande Californiens framtid, och invigande dess bördiga dalar, och sköna höjder till ett nytt hem för millioner fria menniskor. Handels- och hvalfiskfångar-fartygen förenade sig i vår nationella salut och under några ögonblick voro både hamn och redd insvepta i rökmoln.

Digitized by Google

General Kearny afreste den 23 till Monterey. Derifrån publicerade han, i egenskap af Californiens civilguvernör, en proklamation, hvari han tillkännagaf att den amerikanska styrelsen skulle respektera Californiens religiösa institutioner, beskydda deras personer och egendom, samt låta sig vara angeläget att så snart som möjligt, gifva dem en konstitution, i kraft hvaraf de sjelfve skulle utse sina representanter, för att försvara sina intressen och redigera sina lagar.

Generalen förklarade dessutom att Californiens invånare hädanefter voro löste från sina eder till Mexiko, samt att de voro medborgare i Förenade Staterna.

"När Mexiko," — fortfor generalen, "tvang oss att börja kriget, fick Förenade Staternas styrelse icke tid att inbjuda Californierne att samlas under dess fana; den nödsakades bemäktiga sig detta land, för att förekomma någon annan europeisk makts invasion. Om Förenade Staternas agenter vid uppfyllandet af denna åtgärd gjort sig skyldige till maktmissbruk, skola dessa våldsamheter blifva föremål för en sträng undersökning, och de dervid lidande erhålla en lämplig ersättning.

"Californien har lidit mycket genom sin oenighet och sina inbördes krig. Men nu är det slut med dessa olyckliga tider. Den stjernbesådda fanan svajar öfver detta sköna land, och skall för evigt hägna det. Under denna egid skall

Digitized by Google

odlingen af Californiens jord förbättras, och konster samt vetenskaper blomstra i denna rika trakt.

"Amerikanare och Californier utgöra hädanefter endast ett folk. Låtom oss icke hysa mer än en önskan och ett hopp; låtom oss såsom bröder förena oss till att arbeta på framåtskridandet och välmågan i detta land, som nu blifvit vårt".

Denna proklamation emottogs med en liflig tillfredsställelse af både infödingarne och nybyggarne. Flere funktionärer af mitt stånd och många enskilde uttryckte muntligen och i bref till mig sin glädje öfver detta språk; de sade mig att de kände sig lycklige af att ha blifvit Amerikanare, och önskade intet högre än att komma i åtnjutande af Förenade Staternas medborgarerätt. Man väntade att general Kearny genast skulle uppgöra ett system för den representativa styrelsen. Men ett bref från general Scott anbefallde honom att ej vidtaga några decisiva åtgärder, förr än han erhållit nya instruktioner från styrelsen.

I Mars och April månader anlände många transportfartyg, lastade med en mängd ammunition och materialier, som skulle användas till befästandet af de förnämsta hamnarna vid kusten i San Francisco, Monterey och San Diego. Öfverste Stevensons regemente delades i flera detachementer, samt förlades i San Francisco, Sonoma, Monterey, Santa Barbara och Los Ange-

Digitized by Google

les. Ett kompani användes till en expedition mot Indianerne i Sierra Nevada och Tular-Indianerne, som stulo hästar.

Californiska stjernan publicerade i Mars månad 1847 följande utdrag ur ett bref från en af landets invånare:

”Under den spanska styrelsen hörde man aldrig talas om dessa stölder af hästar. Men så snart Mexikanerne tagit landet i besittning, blef det ett rof för anarki, och Indianerne rymde från missionerna. Den förste som började röfva var en nyomvänd från Santa Claras mission, vid namn George; han drog sig tillbaka till Stanislai-dalen, der han var född. Derifrån begaf han sig till missionerna för att röfva hästar, hvilka der funnos i stor mängd. Han dödades en gång, då han återvände från en sådan expedition. Från denna tid blef Santa Clara-missionen det förnämsta tillhållet för häst-tjufvarne, och Stanislai-floden deras mötesplats. Jag har förfrågat mig hos högst trovärdiga personer angående mängden af de hästar, hvilka under de 20 sista åren borttagits emellan Monterey och San Francisco; man har sagt mig att deras antal ganska bestämt steg till öfver 1000 stycken, och att man kunde antaga ett dubbelt så stort antal. Nästan alla dessa hästar ha sedan blifvit uppätna. Från Stanislaiströmmen hafva rofven sträckt sig både åt norr och söder; från Mickelemes till San Joaquins källor. Indianerne bo på vestra sluttningen af bergen, som höja sig emellan dessa grän-

Digitized by Google

sor, och äro så vane vid hästkött, att det blifvit deras förnämsta näringsmedel.

”De hafva ofta blifvit förföljde, många af dem hafva blifvit dödade, och några af deras byar ödelagda. Men alla de medel som användts mot dem, hafva blott ökat deras djerfhet, och hästar blifva nu alltmera sällsynta. Vid dessa expeditioner hafva 20 personer tillsatt lifvet. För ungefär en månad sedan dödade de fyra män på herr Webers egendom nära staden San Joseph, och borttogo på detta ställe samt i två närliggande ranchos, 200 hästar. Under de 10 sista dagarna ha de i stor mängd nalkats los ranchos i Contra Costos distrikt, och ingen natt förgår, utan att man hör berättas att de här eller der begått något tillgrepp.”

Jag har ej skrifvit ofvanstående i ändamål att i detalj beskrifva Californiens eröfring och besittningstagande af Förenade Staterna. Detta skulle fylla ett stort verk, och ej innehålla något af betydligare intresse. Min afsigt har endast varit att meddela ett utkast af de militäriska åtgärderna under min vistelse i detta land, och jag tror mig ej ha utelemnat någon vigtig omständighet.

Ingeniörkåren, som åtföljde general Kearny, kan meddela vigtiga upplysningar angående detta land. Herr Stanley, expeditionens artist, har i en serie af ganska goda och naturtrogna taflor framställt en mängd utsigter af bergstrakterna och slätterna, samt äfven målat de vilda stammarna,

Digitized by Google

som bo emellan Californien och Santa Fe, och bivuakscener i ödemarker. Han är nu sysselsatt med ett arbete öfver de vilda folkslagen i Nordamerika och på öarna i Stilla hafvet, som enligt hans plan skall bli det fullständigaste och noggrannaste, som finnes för dessa trakter.

Jurisdiktionen i Californien är ännu ett barn emot den i Förenade Staterna. Californierne hafva nya skrifna lagar. Den enda lagbok, som jag hos dem funnit, är ett slags allmän lag, hvilken för ungefär ett århundrade sedan utgafs i Spanien, under namn af *Spaniens och Indiens lagar*, samt ett annat litet arbete, hvari magistratspersonernas åligganden under Mexikos styrelse bestämdes.

Californiens sista mexikanske guvernör svarade en domare, som frågade honom på hvad sätt han borde skipa rätt:

— Döm efter naturrättens grundsattser.

Sådan är verkligen grunden för den californiska rättsskipningen. Handhafvandet af lokallagarna är anförtrodt åt alcalderne, hvilka handhafva alla municipala angelägenheter, afdöma vanliga tvistigheter och de skulder och fordringsmål, som icke öfverstiga 100 dollars. I tvistigare frågor har alcalden blott rättighet att förhöra; vittnesmålen antecknas och insändas till *el juez de primera instancia*, efter förste distriksdomaren, under hvars domsrätt saken hör. Från honom vädjar man sedan till provinsens prefekt eller guvernör. En domstol af *hombres buenos*

Digitized by Google

(gode män) tillsättes, när någondera parten så fordrar. Den har någon likhet med jury; men denna domstol består icke af mer än tre eller fem domare, allt efter som magistraten befaller, eller de klagande begära.

Den mexikanska styrelsen ville uppmuntra anläggandet af pueblos och städernas ökande. I detta ändamål organiserades locala municipaliteter, hvilka för en viss summa skulle gifva jordlotter åt dem som önskade bygga. Desse embetsmän egde likväl icke rätt att utan guvernörens särskilda tillstånd sälja den jord som gränsar till hafvet. Det var af vigt att upplagsplatserna och magasinerna blefvo uppförda på redden, som sträcker sig utanför staden San Francisco. General Kearny gaf mig, på min begäran, genom ett särskildt dekret, tillstånd att förfoga öfver denna plats, hvilken jag delade i lotter och utbjöd till salu.

Stadens uppmätning af landtmätare hade börjats af mina företrädare och fullbordades under min administration af herr Farrell, hvilken jemnte sin plan upprättade en ganska vacker karta öfver San Francisco-viken och dess omgifningar. Stora jordsträckor blefvo småningom försålda till många personer. Följande utdrag ur *Californiska Stjernan*, hvilken tidning utgifves i San Francisco, skola gifva ett begrepp om de framsteg denna stad gjort.

Digitized by Google

Den 13 *Mars* 1847.

"Staden San Francisco tillvexer så hastigt, att man kan vänta sig en dag se henne täfla med de största städer på den amerikanska kontinenten. I fall icke brist på arbetare uppstår, skall man troligen under årets lopp uppbygga 3 eller 500 hus. Här finnes plats för handtverkare, mekanici, och alla slags arbetare. Arbetslönerna äro ganska höga, och man betalar äfven ganska mycket för alla byggnadsmaterialier.

"San Francisco är utan allt tvifvel bestämd att bli Stilla hafvets Liverpool eller New-York. Der skall medelpunkten bli för alla industriella företag och de kapitaler, som användas vid handeln i denna trakt. Stadens läge är utan like och skall förbli det, så länge icke någon naturrevolution på kusten kan bilda en hamn, hvilken har samma storlek och erbjuder lika säkerhet som vår ypperliga vik. Skepp af alla dimensioner insegla vid alla vindar, och utan fara eller svårighet i denna vik, som är tillräckligt stor att kunna rymma hela verldens samlade flottor. När de stora, fruktbara Sacramento- och Joaquin-dalarna, samt den mängd små vikar, hvilka gränsa till denna redd, blifvit befolkade såsom de böra, skola de här afsätta sina produkter och i utbyte taga de förnödenheter de sjelfva sakna. Allt guldet, silfret, kopparn, jernet och qvicksilfret, som hemtas ur de rika grufvorna, skall hitföras antingen för att här bearbetas eller utskeppas. Om några år skola våra

Digitized by Google

upplagsplatser och gator framställa en lika liflig och rörlig tafla som i Liverpool, New-Orleans och New-York. Från alla verldsdelar skola vi se mekanici och handtverkare hitkomma, samt bli i åtnjutande af lyxen i de mest civiliserade länder. Detta är intet tomt inbillningsfoster, utan en ganska bestämd verklighet. Den som lefver, får besanna våra ord."

Maj 1847.

"En regulier postgång har blifvit inrättad emellan San Francisco och San Diego. Posten afgår två gånger i månaden, och beräknas kunna göra denna resa på 14 dagar.

"San Franciscos folkmängd vexer med exempellös hastighet. Sista månaden uppförde man 50 hus härstädes. Alla arbetare hafva jemn sysselsättning; om vi hade ännu 1000, skulle äfven de hafva fullt upp med arbete.

"Här råder brist på byggnadsmaterialier; de som hitskeppade sådana, skulle göra ganska goda affärer. Det höga pris, hvarmed de betalas, gör att man bygger mindre än man skulle vilja; nästa år är denna olägenhet afhjelpt.

"En mängd handelsfartyg hitföra lifsmedel af alla slag; de säljas här till nästan lika godt pris som i Förenade Staterna, ehuru naturligtvis med tillägg af transport- och kommissionskostnaden.

Digitized by Google

Femtonde Kapitlet.

ALLMÄNNA IAKTTAGELSER RÖRANDE CALIFORNIEN. — MISSIONÄRERNES FÖRSTA ETABLISSEMENT. — BEFOLKNING. — SYSSELSÄTTNINGAR. — KRIGSRUSTNINGAR. — QVINNORNAS STÄLLNING. — JORDMÅN. — VEGETATION. — BOSKAP. — VILDA DJUR. — MINERALIER. — KLIMAT. — FLORA. — SKOGAR. — CIVILISATION.

I November månad år 1602, då solen försvann bakom kullarna, som bilda bakgrunden i en stor hamn vid norra gränsen af Öfra Californien, visade sig en liten flotta, hvilken sökte en hamn, der man kunde kasta ankar; dess af vinden fyllda segel förde henne, genom en massa af sjövexter och hafstång, in i en hamn, som vid denna aflägsna tid låg i en okänd trakt. Från denna stund daterar sig Spaniorernes ankomst och början till Californiens civilisering.

Den följande dagen landsteg en del af de sjöfarande, åtföljd af en munk, för att undersöka landet. Marken var betäckt af olika slags vexter, bevuxen med ekar och andra trädslag. Från toppen af en kulle, såg man på tre mils afstånd den vackra hamnen, hvari flottan inlagt. På stranden uppslogs ett tält, för att läsa messan. Sluparna rodde i land; en del af matroserne användes till

att hugga ved; andra utställdes såsom skyldvakter. Snart sågs en trupp nakne Indianer, beväpnade med bågar och pilar, nalkas. En munk gick emot dem med sex soldater, bärande en hvit fana till fredstecken, och kastade sand upp i luften; den gode munken förmådde vildarne att bortlägga vapnen, omfamnade dem, och gaf dem radband samt halsband, hvarmed de genast prydde sig, betygande en barnslig glädje. Detta välvilliga bemötande ingaf dem mod att nalkas stället, der kommendanten landstigit; men vid åsynen af de många omgifvande männen, drogo de sig tillbaka, och skickade derefter till Spaniorerne tio gamla qvinnor, åt hvilka man gaf skänker, och man sökte göra dem begripligt att de hvite hade endast goda afsigter med den indiska nationen. Mer behöfdes icke för att inleda ett godt förhållande emellan Spaniorerne och Indianerne, som hvarje dag infunno sig i lägret, der de utbytte sina hudar och pelsverk mot bröd och grönsaker. Men det blef tid för flottan att hissa segel; hon styrde norrut, besökte Monterey, Mendocinas, och återvände till Nya Spanien, ganska tillfredsställd med sina observationer.

Denna lyckliga expedition väckte Spaniorernes entusiasm, och föranledde deras beslut att eröfra denna aflägsna trakt af den amerikanska kontinenten, och omvända landets invånare till kristendomen. Mer än en spekulatif Spanior misslyckades dermed, och mer än ett kolonisationsförsök förblef utan resultat. Slutligen nåddes det så lifligt eftersträfvade målet af en oerhördt stor

Digitized by Google

expedition, organiserad af don Gaspar de Portala och pater Juriperra-Serra.

I San Diego, der de förste sjöfarande ett och ett halft århundrade förut inträdt i förhållanden till infödingarne, restes altaret på sanden, höjde sig rökelserna och bönerna till Gud. Der började den andliga eröfringen omkring korset, genom det varma nitet hos missionärerne, som åtföljde expeditionen. Tack vare deras mödor och skicklighet, var det första etablissementet snart färdigt; dit drogo de nyomvände Indianerne. De oodlade landsträckorna upptogos, konster och vetenskaper börja lysa der allt förut likväl var endast okunnighet och mörker, och med hvarje dag förstorades den apostoliska missionens verksamhet och framsteg. Snart grundades andra institutioner i Santa Barbara, Monterey och San Francisco; vid hvarje af dessa etablissementer uppförde man en liten fästning, till skydd mot de vilda stammarna, som ännu voro fientligt sinnade emot dessa samfund.

De omvände Indianerne hyste en varm tillgifvenhet för sina fäder munkarne, och under deras styrelse funno de sig lycklige, ganska lycklige. Städse färdige att hörsamma deras bud, fullgjorde de sina ålagda arbeten med ifver, och missionerna blomstrade på ett underbart sätt. I de af dem styrda trakterna, såg man på flera mils utsträckning betesmarker, hvarpå oräkneliga boskapshjordar vandrade, och fält betäckta af rika skördar. Detta välstånd varade ända till Mexikos revolution,

Digitized by Google

hvilken så nedfällde de fromme missionärerne, att de icke mer bekymrade sig om sina etablissementer, utan läto dem förfalla. De inre tvistigheter som lösbröto i Californien, gåfvo sista slaget åt dessa vackra institutioner; de anförtroddes åt personer, hvilka icke gjorde annat än utsögo dem. Sjelfva styrelsen gaf exempel af rof och plundring, och dess agenter följde det troget. Boskapshjordarne delades åt många håll; den största delen tillföll cheferne, den andra öfverläts åt folket och missionerne.

Missionernas undergång daterar sig från år 1836. Vid denna tidpunkt innehade de största af dem, utom sina jordsträckor, egendom till ett värde af 250,000 dollars. Nu äro deras byggnader i ruiner och deras egor ganska mycket inskränkta. Emot hvad dessa etablissementers ifrigaste försvarare trodde, har dessas förfall ändock gifvit en väckelse åt landet. Californierne, åt hvilka en del af jorden utdelades, hafva nämligen börjat odla henne för egen räkning.

Efter upphörandet af Mexikanernes välde, anlades en stor mängd nya landtgårdar på olika ställen, och hundratals amerikanske nybyggare ha spridt sig öfver landet. Före år 1830 steg hornboskapens antal icke öfver 100,000. År 1842 räknade man 400,000, och nu stiga de till en million.

Följande statistiska notis utvisar mängden af odlad jord 1831 i förhållande till 1842.

Digitized by Google

År 1831 var Nya Californiens hvita folkmängd 4,500 personer; den indiska befolkningen i de 21 missionerna var 19,000. År 1842 hade den förstnämnda ökats till 7,000 personer, och den senare nedgått till 5,000.

År 1831 var hornboskapens antal 50,000; år 1842, blott 40,000 *).

År 1831 räknade man 64,000 hästar, åsnor, mulåsnor, o. s. v.; år 1842 endast 30,000.

År 1831 funnos 321,000 mindre boskapskreatur, såsom får, getter, svin, o. s. v.; år 1842 hade detta antal nedgått ända till 30,000. Under denna tidrymd af 10 år, hade sädesproduktionen minskats i ännu större proportion, såsom 70 förhåller sig till 4.

De i Monterey erlagda tullumgälderna inflöto sålunda:

År 1839	85,613	dollars.
1840	72,308	„
1841	101,150	„
1842	72,729	„

Emedan nettobehållningen ofta icke steg till mer än 80,000 dollars om året, plägade styrelsen hos missionerna erhålla fyllnad till den uppkomna statsbristen.

Värdet af hudarna och talgen, som produceras i *matansas* kan uppskattas till 372,000

*) Herr Dupetit-Thours anför en mission, San Gabriel, hvilken år 1834 egde 80,000 boskapskreatur, och år 1837 knappt räknade 1,500.

Digitized by Google

dollars. När man dertill lägger en mängd andra exportartiklar, såsom bäfver- och utterskinn o. s. v., stiger totalsumman till ungefär 400,000 dollars.

Den fasta befolkningen i den delen af Nya Californien, som ligger emellan Sierra Nevada och Stilla hafvet, är 25,000 personer, bland hvilka man kan räkna 8,000 Hispano-Amerikaner, 5,000 fremlingar, hufvudsakligen från Förenade Staterna och 12,000 omvända Indianer. Dessutom finnes en stor mängd Indianer i San Joaquinsdalarna och Sierras klyftor. Den indiska befolkningen, som bor i grannskapet af Saltsjön, Marianafloden, och i oaserna i den stora öknen samt vid Rio Colorados stränder, är äfven ganska talrik, men skingrad på en så stor rymd, att den knappt märkes.

Californierne skilja sig ej i materielt hänseende från Mexikanerne, af hvilka de härstamma. Men i intellektuel utveckling stå de framom de folk af samma slägte, som bo i de till Mexiko gränsande länderna.

Californierne äro i allmänhet väl vexte; deras anletsdrag äro behagliga och deras lynne muntert; de hafva mycket behag och stor lätthet i sitt sätt att vara, liflighet i sin konversation, men de veta intet mer om verlden och känna intet vidare af sin historia, än de inhemtat genom sina förbindelser med Mexiko, och med hvalfiskfångarne samt köpmännen, som gå i land vid deras kuster. Inga offentliga skolor

Digitized by Google

finnas i deras land, och der ser man endast säl-lan en bok. General Vallejos hus är det enda, der jag sett en god boksamling.

Männen sitta beständigt till häst: på intet ställe har jag heller sett skickligare ryttare; genom sina sysselsättningar och nöjen hafva de drifvit denna konst till en verkligt beundransvärd grad af fullkomlighet; ända från barndomen öfva de sig uti att stiga till häst och begagna lasson; gossen börjar med att kasta sin lasso på kattor, derefter på hundar och kalfvar, ända till dess att han vågar kasta den på hästar och oxar. Culminationspunkten af skicklighet och mod är att med lasson fånga vilda björnar. Discisplinerade och ledde af skicklige anförare, skulle californierne utgöra det bästa rytteri i verlden. Jag vet ingen fullkomligare sadelmodell än deras: när de en gång sitta der, kan ingen vanlig händelse låta dem halka ur sadeln; deras betsel är något groft, men det är så gjort att det tvingar hästen lyda vid den minsta tryckning. Sporrarna äro ofantligt stora, men den erfarne ryttaren begagnar dem både till att egga hästen och i nödfall äfven till att hålla sig qvar i sadeln.

Californiern sysselsätter sig föga med herdets nöjen; endast han har sin häst och sin sadel med tillhörande betsel, en kappa och en serapo, en bit oxkött och en tortilla, så är han nöjd; men han är passionerad för fandango, kortspel, kappridningar, samt björn- och tjurfäktningar;

Digitized by Google

han spelar med ett slags raseri och uppfyller sina förbindelser med sträng punktlighet.

Californiern visar sig ganska undergifven mot sina magistratspersoner. I alla rättegångar emottager han städse domen utan att knota, äfven om den är till hans egen skada. Man anklagar honom att af naturen vara trolös och skrymtaktig; enligt mina egna iakttagelser, har jag ingen anledning att tro honom vara mer behäftad med dessa fel än någon annan nation.

Under det att männen äro sysselsatte med sina hästar och sin boskap, sköta qvinnorna (jag talar om medelklassens qvinnor i los ranchos) huset och odla, med tillhjelp af några Indianer, som snart sagdt blifvit bragte i slafveri, trädgårdarna, hvarifrån man hemtar de grönsaker som förbrukas inom hushållet: potates, frijoles, lök och röd peppar.

Ingen af de trakter jag sett, öfverträffar i fruktbarhet den del i Californien, som ligger emellan Sierra Nevada och hafvet. I alla dalarna vexa säd, hampa, lin, tobak och en mängd andra plantor, utan att behöfva vattnas. Men till mais, potates och andra hylsfrukter är vattning nödvändig. Hafra och senap vexa med sådan styrka, att de skada jorden. Jag har ibland trängt igenom ett snår af dylika vexter, som höja sig öfver en man till häst. Hafran vexer äfven på toppen af kullarna, men är der hvarken så stark eller så stor som på slätten.

Digitized by Google

Här är större varietet hos vexterna än på Atlantiska hafvets kuster, och de äro vida mer födande. Jag har anmärkt sju olika arter klöfver. När denna planta är torr, fäller hon en sådan mängd frö på marken, att man icke behöfver samla förråder åt hästarne eller boskapen, ty dessa rikliga frön ersätta dem både hafra och korn.

Det californiska åkerbruket är ännu i nästan samma barndomstillstånd, som vid den tid då Cortez eröfrade Mexiko. Plogen, hvarmed man uppkör jorden, är endast ett slags trädgaffel, i samma styl som den Romarne för 2,000 år sedan begagnade. De öfriga verktygen äro föga bättre. Förenade Staternas nybyggare införa i landet den amerikanska plogen och verktyg, som måste åstadkomma en fullkomlig omstörtning i dess åkerbruk. De åkrar jag sett i Juni månad lofvade en vida rikare skörd, än allt hvad jag någonsin varseblifvit i Förenade Staterna.

Många tro att man här skulle kunna odla bomull, ris och sockerrör. Jag betviflar visst icke att man i vissa distrikter kan finna en för dessa vexter passande jordmån; men frågan är just att få utredt om deras odling skulle gifva någon synnerlig vinst. Hvad frukter beträffar, såsom jag redan sagt, så är det redan konstateradt, att både de från de tempererade och tropiska klimaten mogna fullkomligt väl under Californiens sol.

Digitized by Google

Boskap och hästar utgöra landets hufvudsakliga rikedom. Ingenstädes har jag sett så vackra nötkreatur, eller ätit så utsökt oxkött som i Californien. Det är svårt att med noggrannhet kunna säga huru stor mängd af lifsmedel som exporteras från betesmarkerna. Jag tror att man år 1847 utan öfverdrift kan räkna på 150,000 hudar och nära lika många arrobes (en arrobes = 25 skålp.) talg. Hornboskapens värde beräknas till 5 dollars för hvarje djur.

Det finnes en nästan lika stor mängd hästar och mulåsnor som hornboskap. Den största delen användes inom landet, men ett betydligt antal säljes äfven till Sonoma, Nya Mexiko och Förenade Staterna. Hästarne äro mer små än sällsynte, och jag betviflar att de länge skulle kunna uthärda ett tungt arbete; men när det endast gäller korta dagsresor, ha de icke sin like. En god häst säljes för 10 till 25 dollars, ett sto för 5 dollars. Sedan Amerikanerne inkommit i landet är priserna icke längre de samma och stegras fort.

De vilda djuren i Californien äro den otämjda hästen, elgen, svartsvansiga hjorten, antilopen, björnen, bäfvern, uttern och andra mindre djur, såsom haren, ekorren, o. s. v. Här finnes ingen sådan mångfalld af foglar som i andra länder, men hvarje art finnes i ganska stor mängd. Hafsvikarna vid kusten, strömmarna och sjöarna hvimla af en mängd vildgäss, svanor och ankor. Några öar i San Francisco-viken äro

Digitized by Google

alldeles täckta med guano. Man kan lasta hela båtar med äggen, som foglarna der lägga. Bergen äro fyllda af fasaner och rapphöns.

Ännu har man inga noggranna underrättelser angående Californiens mineralier *). Jordegarne ha alltid sökt dölja dem, emedan en mexikansk lag säger att den som upptäcker en grufva på en annan tillhörig jord, hvars egare icke bearbetar henne, kan, efter att ha ledt sin upptäckt i bevis, taga jorden i besittning och behålla den så länge han bearbetar grufvan. Jag har i Californien sett prof på silfver, qvicksilfver och jern, som, efter hvad man sade, hemtades ur outtömliga grufvor. Jag vet äfven att grufvor finnas, der blandad koppar och guld brytes. Jag har redan sett grufvor, innehållande svafvel, saltpeter, kali och bergbeck, och det synes mig ganska säkert att Californien är lika rikt på metaller, som någon annan del af Mexiko.

Jag har beflitat mig om att i min dagbok anteckna väderlekens omskiftningar. Det händer sällan i Californien att thermomethern faller under fryspunkten. Jag har endast två gånger sett is, hvilken då var så tjock som ett fönsterglas. Snön ligger aldrig qvar på marken. Den årliga regntiden börjar i November och fortfar ända till Maj månad. Stundom händer

*) Vi få icke glömma att detta skrefs år 1847, före upptäckten af grufvorna i Sacramento.

Digitized by Google

att det regnar i Augusti månad. Temperaturens vanliga stadium är emellan 50 och 80°. På vissa ställen af kusten, särdeles i San Francisco, uppfriskas luften äfven midt i sommaren af hafsvinden; om vintern värmes den af landvinden. Men detta är likväl fenomener, som bero af lokaliteterna.

Jag tror ej att det i verlden finnes ett helsosammare klimat än det vid Californiens kuster. Jag har ett helt år vistats der, blottställd för alla väder och försakelser, oftast liggande under bar himmel, och har likväl aldrig kännt den minsta opasslighet. I några af Sacramentos och San Joaquins distrikter, der vextligheten är stark och förruttnar om hösten, alstrar la malaria febrar, men de äro af ingen särdeles betydelse och lätta att bota. Längs kusten är luften så ren, att jag aldrig sett ruttnadt kött. De på marken liggande döda djuren sprida aldrig någon elak lukt.

Den californiska floran är rik och skall blifva ett ganska intressant studium för naturalisterne. Här finnas en mängd vexter af utomordentlig medicinsk nytta. Bland de nyttigaste må anföras *amole*- eller såp-plantan, hvars löklika rot tager all smuts ur linne, lika väl som den bästa tvål *).

*) Om denna planta icke begagnades till annat än att tvätta linne, skulle hon vara af föga nytta för Indianstammarna, hvilka knappt känna bruket af lärft. Indianerne använda vexten på ett annat

Digitized by Google

En annan vext, kallad *canchalaguan*, åtnjuter högt anseende bland Californierne, hvilka betrakta henne såsom ett botemedel för feber. Jag tror att det ej finnes något bättre medel till att rena blodet, och det är sannolikt att den en dag skall bli mycket använd i medicinen. Under blomstermånaderna, det vill säga under Maj och Juni, lysa dess små blomkronor öfverallt på fälten.

Vattendragen i Californien äro tillräckligt starka att drifva qvarnar och alla andra mekaniker af detta slag. Byggnadstimmer är icke lätt att erhålla sådant man önskar det. De i dalarna vexande ekarna duga endast till att bränna; men i Sierra Nevada och på höjderna ligga herrliga skogar, hvarur man kan hemta så mycket timmer som behöfves, så snart man tagit nödiga mått och steg för dess bearbetande.

Californierne bekänna sig till den katholsk-romerska religionen och äro ganska nitiske i sin gudstjenst, särdeles qvinnorna. Vid högtidsdagar har jag sett kyrkorna uppfyllda af fromma qvinnor, liggande på knä med sina barn, och med stor värma instämmande i de heliga sångerna. I landet finnes numer blott ett helt litet antal munkar. I de kyrkor jag besökt firades gudstjensten af indiske infödingar, som blifvit uppfostrade i missionerna.

---

sätt: de äta den, efter att ha stekt den i askmörjan. (*California*, by Al. Forbes. London 1820).

Digitized by Google

Sextonde Kapitlet.

OFFICIEL RAPPORT ANGÅENDE GRUFVORNA.

Bref från herr Mason, öfverste vid första dragonregementet, till brigadgeneralen Jones:

Monterey den 17 *Augusti* 1848.

"Min herre!

"Jag har den äran att säga er, det jag den 12 sistlidne Juni afreste i sällskap med löjtnant Shermann, för att göra en tur till södra delen af Californien. Den 20 anlände vi till San Francisco. Nästan alla menniskor hade lemnat staden, för att begifva sig till grufvorna. Denna för några månader sedan så lifliga stad var nu nästan öde och öfvergifven. Under hela vår väg hade vi sett åkrarna öfverlemnade till sköfling åt boskapen, husen tomma och egendomarna öfvergifna.

"Den 25 framkommo vi till ett ställe, som betecknas med namnet: nedra grufvorna. Kullarna voro beströdda med lärftstält och hydder, uppförda af grenar, qvistar och löf. Der sågo vi ett magasin, och man arbetade på uppförandet af några brädkojor. Luften var utomordentligt varm; emellertid voro ungefär 200 menniskor sysselsatta att i den starka solhettan va-

Digitized by Google

ska guld, några med tennkastruller, andra med af Indianerne tillverkade flätkorgar, men största delen med en maschin, känd under namn af vagga; denna maschin är rörlig, och hvilar på en 6 till 8 fot lång ställning, är öppen i bottnen, inuti försedd med några mellanslag, och öfverst med ett groft galler. Fyra män användas dertill. Den ene uppgräfver jorden vid flodstranden, den andre bär den till vaggan, den tredje försätter maschinen i en häftig svängning, under det att den tredje håller vatten deri. Gallret hindrar stora stenar att passera, vattnet afskiljer jordpartiklarna; gruset faller ned på maschinens botten, under det att guld och sand stannar på de första mellanslagen. Metallen uppsamlas i en särskild låda och torkas i solen; derefter skiljer man, genom att blåsa derpå, sanden från guldet. Fyra sålunda sysselsatte män, uppsamla, i medeltal, för omkring 100 dollars guld om dagen. Indianerne och de som icke hafva annat än kastruller eller videkorgar, borttaga mull och grus med sina händer, samt behålla endast guldet, blandadt med svart sand. I de nedra grufvorna finnes guldet i små glänsande korn, hvaraf jag låter några innelyckt medfölja såsom prof.

"Då vi drogo nedåt södra kusten af det nu mer amerikanska landet, färdades vi genom en bergig trakt. Tjugu mil nedom de nedra grufvorna, höja sig kullar till ända 1000 fots höjd öfver Sacramentodalen. Här finnes ett slags tal-

Digitized by Google

lar, som föranledde upptäckten af guldet. Herr Sutter hade med herr Marshal afslutat öfverenskommelse om att uppföra ett sågverk på detta ställe. När byggnaden var färdig och man skulle föra vattnet på hjulen, varseblef man att kanalen var för trång att gifva vattnet tillräcklig styrka. För att bespara ett nytt arbete, lät herr Marshal i kanalen inleda en häftig fors, hvilken medförde en mängd jord och grus. En dag då herr Marshal betraktade den sammanhopade massan, varseblef han en mängd lysande korn, hvilka han företog sig att undersöka. När han förskaffat sig visshet om deras värde, gick han till fästningen och meddelade herr Sutter sin upptäckt. Begge öfverenskommo att hålla saken hemlig, till dess att den qvarn han höll på att bygga, blefve färdig. Men den stora nyheten spridde sig plötsligt åt alla håll, liksom genom ett trolleri. De förste, som der försökte sin lycka, vunno en fullständig framgång, och innan några veckor förflutit, hade hundradetals menniskor anländt till stället. Tre månader efter grufvans upptäckande, voro 4000 personer sysselsatta dervid. Nära qvarnen finnes en rik samling af guldjord och sand, hvilken folket respekterar såsom herr Sutters egendom, ehuru han sjelf icke gör anspråk på mer än en viss afgift för rättigheten att arbeta i denna jord, såsom ersättning för de betydliga kostnader qvarnens byggande ådragit honom. Herr Marshal sade mig att en stor mängd menniskor

Digitized by Google

voro sysselsatta ofvanför och nedom byggningen, att de arbetade med samma maschiner som vid de nedra grufvorna, och erhöllo samma vinst för sin möda, från ett till tre uns (ett uns: två lod) om dagen. Detta guld är likväl mindre rent än det som finnes i de nedra grufvorna. Från qvarnen förde mig herr Marshal upp på ett berg, der man i några rännilars bäddar, och i några uttorkade vattenkölar, funnit en betydlig mängd guld. Jag fick tillfälle att se prof derpå, och styckena vägde från fyra till fem uns. Några af profvens yta var blandad harts och hård, samt hade ganska säkert samlat sig i en bergsskrefva. Vattnet hade ej kunnat föra dem långt från det ställe, der de fallit från sina förra platser i bergen. Jag frågade bergsmännen om de någonsin funnit denna metall i sitt ursprungliga läge; de gåfvo mig ett nekande svar, och svarade att den alltid var blandad med sand eller låg i andra bergsskrefvor. Alla intygade att de samlat guld till större eller mindre mängd i de talrika små vattendragen i bergstrakten.

"Den 7 Juli besökte jag herrar Simols et komp:s vaskning. Dervid användas ungefär 30 personer, som erhålla betalning i varor. Der samlas en betydlig mängd metall, lik den jag sett vid qvarnen. Jag följde bäckens lopp ända till 8 mil högre upp, och anträffade ett stort antal arbetare, hvaraf några voro sysselsatte i de små angränsande dalarna. Här ligga så rika grufvor, att en ensam person kan samla än-

Digitized by Google

da till 2 uns om dagen. Man visade mig ett vattendrag om 400 fots längd, 4 fots djup och 2 eller 3 fots bredd, hvarur två entreprenörer, W. Daly och Perey Me Coon, någon tid förut upptagit guld till ett värde af mer än 17,000 dollars. Desse två entreprenörer använde 4 hvite och 100 Indianer. Efter en veckas förlopp voro alla omkostnader betäckta, och de hade likväl en behållen vinst af 10,000 dollars öfrig. Det finnes hundratals andra bäckar, hvilka troligen hafva samma "gyllene" egenskaper, men som icke ännu blifvit bearbetade. Jag skulle icke vara i stånd att tro det man berättat mig, angående vinsten vid dessa gräfningar, om jag icke sjelf förvissat mig om verkligheten. En agent för commodore Stockton hade i grannskapet, på tre (3) veckors tid, samlat guldkorn till ett värde af 2000 dollars. Herr Lyman berättade mig att han med fyra andra personer i åtta dagar arbetat nedanför herr Sutters qvarn, samt att hvar och en af dem förtjent 50 dollars om dagen; men att de lemnat denna grufva, då de erforo att en annan ännu rikare fanns längre bort.

"Landet, som sträcker sig utmed stränderna af den lilla Weber-viken, är omgifvet af höjder, hvilka på alla sidor äro genomskurna af bäckar och vattenskölar, som innehålla guld. Man har bearbetat dem högst obetydligt, och likväl hafva de redan gifvit tusentals uns guld. Hvarje dag upptäckas nya och rikare guldlager. Det är

Digitized by Google

ett sådant öfverflöd på denna metall, att den icke obetydligt måste falla i värde.

"Den 8 Juli återvände jag till de nedra grufvorna, och den 17 anlände jag till Monterey. Innan jag lemnade herr Sutters etablissement, försäkrade jag mig om att guld fanns i Fjeder-, Björ- och Yubat-åarne, samt i en mängd små bäckar. I ett vattendrag finnes guld i små skärfvor, och i ett af de angränsande bergen i runda korn.

"Herr Sinclair, som eger en rancho tre mil nedom herr Sutters boning, använder 50 Indianer till att vaska metallen, och de begagna sig dervid af videkorgar. På en tid af 5 veckor, hade han samlat guld till ett värde af 16,000 dollars.

"Från d. 1 Maj till d. 10 Juli, har fästningen Luttens hufvudmagasin erhållit 36,000 d:rs i betalning för en mängd lifsförnödenheter. Hvarje dag afsänder man en stor mängd varor till Indianerne, hvilka nu, oaktadt sin förra fattigdom, hysa en passionerad kärlek för all lyx. Jag har redan förut sagt att största delen af åkerbrukarne öfvergifvit sina hem. Men så är icke fallet med herr Sutter, hvilken på sina egor gjort en ofantlig sädesskörd. Han säljer redan mjölet för 36 dollars tunnan, och snart skall det troligen gälla 50. Om landet icke snart erhåller lifsmedel, skall det komma att lida mycket. Men som hvarje person kan betala ett ganska högt pris för allt hvad han behöfver, är det troligt att köpmännen i Chili och Oregon skola hitsända nödiga förråder.

Digitized by Google

"Enligt de underrättelser jag erhållit, äro ungefärligen 4000 personer, hvaraf halfva antalet består af Indianer, sysselsatta i guldtrakten och samla hvarje dag till ett värde af 50,000 dollars. Hela gulddistriktet, med undantag af vissa trakter, som för några år sedan blifvit sålda åt Mexikaner, tillhör Förenade Staterna. Jag har allvarsamt tänkt på medel att försäkra styrelsen vissa inkomster för rättigheten att bearbeta grufvor; men landets vidsträckthet, lynnet hos dem som äro sysselsatta med detta arbete, och den ringa styrka jag kan disponera tillåta mig ej att söka mellankomma i detta omätliga företag, såvida det icke gäller att hindra oordningar och brott.

"Upptäckten af de stora guldlagren har helt och hållet förändrat Nya Californiens utseende. Dess invånare, hvilka fordom voro sysselsatte med att odla fälten och vakta boskapen, hafva nu begifvit sig till grufvorna, eller skola snart göra det. Matroserna rymma så snart de komma till kusten. Flera skepp hafva åter utlupit, utan tillräckligt många händer att sköta manövern. Två eller tre fartyg ligga i San Franciscos hamn, helt och hållet öfvergifna af sina besättningar. Rymningar ega äfven rum bland trupperna, 26 i Sonoma, 24 i San Francisco, och lika många i Monterey. Jag drager ej betänkande att säga, att det i landet, som vattnas af San Joaquin och Sacramento, finnes tillräckligt stor mängd guld, att hundra gånger dermed kunna betala kostnaderna för kriget i Mexiko. För att samla detta guld, behöfver man

ej kunna förfoga öfver kapitaler; det är tillräckligt att man har en hacka, en skyffel, samt ett tennkärl, och de finnas, hvilka med sina knifvar lossa guldklimpar af 3 till 6 uns vigt ur bergsskrefvorna.

”Man säger att det äfven finnes guld på östra sluttningen af Sierra Nevada, och en bildad Mormon sade mig att sådant träffades vid den stora Saltsjön. Alla Mormonerne begifva sig dit, med förhoppning att der samla lika mycket guld som i Sacramento”.

Digitized by Google

Sjuttonde Kapitlet.

NYA UNDERRÄTTELSER. — SALTTAXAN. — SÄTT ATT ERHÅLLA GULD. — GULDTRAKTENS STORLEK. — PRISET PÅ LIFSMEDEL.

Vi tro att man med intresse skall läsa följande bref, dateradt Monterey, den 16 November.

"Mecanici betalas här med 10 till 12 dollars om dagen; hamnarbetarne förtjena 5 till 6 dollars; handelsbetjenter erhålla mellan 1000 och 3000 dollars om året; några hafva äfven 8 dollars om dagen; kockar fordra 60 till 100 dollars i månaden. Med ett ord, allt slags arbete betalas med ett öfverdrifvet högt pris. Skola era läsare kunna tro mig? Jag fruktar att de ej komma att sätta någon lit till mina berättelser. Det som nu föregår i Nya Californien liknar sagorna i *Tusen och en Natt.* Invånarne på Sandwichs-öarna, i Oregon och Gamla Californien komma alla till denna kust, och begifva sig härifrån till Sacramento-dalen, hvarest den, som icke samlar mer än 100 uns guld i månaden, anser sig böra uppsöka en bättre plats. Ni kan med trygghet försäkra att mer än en samlat 5 till 10 uns guld om dagen. Vår *placer* eller guldtrakt intager en sträcka af 3 till 400 mil, i alla vikar och inskärningar på östra kusten af Sacramento

Digitized by Google

och på en af San Joaquins stränder. Under mina utflykter har jag, då jag lagt mig till hvila under ett träd, mer än en gång sett rena guldstycken tagas ur bergsskrefvorna, vid hvilka jag stannat. En dag, då jag gick förbi en ännu ej undersökt bäck, tog en af mina följeslagare en tennbägare, fyllde den med sand, vaskade och hade inom 5 minuters tid samlat guld för 2 till 3 dollars.

"Man bör likväl icke tro att vaskningen i Sacramento försiggår utan små obehag. Från den 1 Juli till den 1 Oktober, är halfva antalet af arbetare behäftadt med feber. Vintertiden är vattnet för kallt att man skulle kunna arbeta deri; några anställa endast försök med jordytan; andra bryta guld ur klipporna och taga blott de grofva kornen, lemna återstoden åt dem som komma sednare. Man beräknar att ett litet antal hvarje år kan hemta 100 mill. dollars ur Sacramento och San Joaquin, samt att man med större arbetspersonal skulle kunna samla ända till 300 millioner. Tro mig, då jag säger att den tid icke är långt aflägsen, då Californien årligen skall utskeppa 500,000 uns guld, om 22 till 24 karat, hvaraf några bitar hafva ett skålpunds vigt. Många personer, hvilka i sistlidne Juni månad började sina vaskeriförsök med ett kapital af 50 dollars, hafva nu 5 till 10,000 dollars. Jag har sett en man, som nyss uppköpt lifsmedel för sin familj, på disken lägga en skinnpåse, hvilken inneslöt 900 uns guldsand; fem sådana pungar

skulle i New-York vara värda ungefär 10,000 dollars; denne man hade lemnat sin familj sistlidne Augusti. På tre månaders tid hade han med guldstoft fyllt 4 till 5 lädersäckar, hvilket var mer vinstgifvande för honom än att stanna qvar ombord på ett skepp, der han förtjenade 40 dollars i månaden. Man bör emellertid icke tro att alla hafva sådan framgång; bredvid dem som förtjenat 4,000 dollars i månaden, finnas de som icke samlat mer än 1000 dollars under hela sommaren; och andra, hvilkas behållning blir ännu mindre. Några hafva icke en gång egt tillgångar att betala en häst, en sadel och de medikamenter han behöfde till att bota sig för febern. En läkare fordrar 1 uns guld för en konsultation och 6 uns för ett besök. Lika mycket torrt oxkött, som vid landgårdarna säljes för 4 cents, kostar på *placer* 1 till 2 dollars; man betalar 50 och ända till 100 dollars för en tunna salt fläsk, från 30 till 75 dollars för en tunna mjöl, 50 cents till en dollar för skålpundet kaffe, socker och ris. Det kostar från 50 cents till 1 dollar att låta tvätta en skjorta. Ingen har tid att raka sig; söndagen arbetas likväl icke, utan då befriar man endast tältet från den svarta sanden, hvilken der blifvit hopad under veckans arbete. Frakten för en båt, till en tre dagars resa, kostar 5 dollars för tunnan. En åkare begär 50 till 100 dollars för att köra ett lass, på god väg, mellan 20 och 50 mil. En skäppa korn, ärter eller bönor, säljes för 6 dollars. Jag

Digitized by Google

vet en läkare, som köpte en groft arbetad trädmaschin till att vaska sand uti, och reste med stor omkostnad till Sacramento; sedan skulle den transporteras på vagn en väg af ungefär 50 mils längd: formannen begärde 100 dollars derför, och ville icke nedsätta priset. Någon tid derefter blef samme forman sjuk och tillkallade läkaren, hvilken fordrade 100 dollars af honom för de första läkemedel han förskref åt honom, ehuru med löfte att de andra skulle bli mindre dyra. När en menniskas dag är värd 100 dollars, böra hvarken läkare eller formän fästa något särdeles afseende på ett skålpund guld mer eller mindre, och det är att förmoda, det alla köpmän och krämare skola göra sin lycka i detta välsignade land.

"I San Francisco säljes nu större mängd lifsmedel på en månad, än eljest på ett år. Fartygen skynda att lossa sina laddningar, hvarefter matroserne rymma, och det händer stundom till och med att kaptenen äfven lemnar skeppet. I hamnen ligga skepp, som icke engång kunna lyfta ankaret med tillhjelp af alla de man som finnas qvar ombord på tre eller fyra andra fartyg. Några fortsätta seglingen med unga matroser, hvilka erhålla 50 dollars månadshyra. De gamle föredraga att vandra till grufvorna, dricka Champagne, som kostar $\frac{1}{2}$ uns guld buteljen, och äta dåliga skeppsskorpor, hvilka betalas med 6 dollars skålpundet. Jag har sett en kapten, hvilken enligt ett gammalt kontrakt förtjenade 60 dollars i månaden, gifva en kock 75 dollars i månaden. De amerikanske sjö-

Digitized by Google

kaptenerne utlofva en belöning af 2 till 500 dollars åt den, som återför en rymd matros. *Ohio*, som sistliden månad inkom i Monterey's hamn, har likväl ganska fort mistát 20 till 30 man af sin besättning. Öfverste Stevensons regemente är upplöst. Officerarne ha köpt vagnar och oxar, samt begifvit sig till guldtrakten. Commodore Jones, som nyligen anländt till Monterey, fann icke ens guvernören på sin post. Man vet icke längre om general-qvarteret är i Monterey, på Sutters fästning, eller i en af fyra mulåsnor dragen waggon, som rullar till Sacramento. Man har ej heller någon kunskap om detta general-qvarter är försedt med krigsammunition, eller med kappor och skjortor till kläder åt Indianerne.

"Ett bref från löjtnant Larkin har publicerats i *Union of Washington*, och säger att man hvarje dag upptäcker ännu nya guldgrufvor. Man har funnit stycken af 1 till 2 skålpunds vigt, många ha vägt 16 skålpund och en ända till 25. En stor mängd fattigt folk hafva under Juni månad förtjenat 30,000 dollars på handel med Indianerne. Från Juli till Oktober har vaskeriet i medeltal inbragt 100 dollars om dagen. Men hälften af arbetarne ligga sjuke i febern. Helt få hafva dödt. Indianerne betala 1 uns guld för en vanlig bomullsskjorta.

"Guldregionen upptager en rymd af 300 mil, efter hvad man med visshet känner; kanhända har den en två gånger större vidd. Ett bref från com-

Digitized by Google

more Jones ger vid handen att många officerare och soldater rymma.

"På skeppen finnas inga besättningar. Briggen *Isaac Walton* har bjudit 50 dollars i månaden åt uttjente soldater, om de ville fara till Callao; men de ha vägrat.

"Alla skepp på kusten lida brist på folk. Det 3:dje artilleri-regementet har nästan helt och hållet deserterat. Lifsmedlen äro dyra och det är ondt om dem; handelsagenterne hafva löner om 2 till 3000 dollars årligen".

Digitized by Google

Adertonde Kapitlet.

CALIFORNIEN, DESS LÄGE OCH RESURSER, ENLIGT AUTENTIKA DOKUMENTER *).

Detta bördiga och rikt vattnade land, är, enligt de resandes utsago, ett de vackraste som finnas. Dess klimat är olika, men i allmänhet tempereradt; det är sannt att tjocka dimmor temligen ofta förmörka luften; men dessa dimmor tjena till att stärka vegetationen och öka markens fruktbarhet. Sacramento och San Juan-dalen äro de bördigaste trakterna. San Juan-dalen plägar kallas landets trädgård. Der alstras mais, råg, hafra och alla fruktslag från de tempererade och under eqvatorn liggande trakterna. Der finnas äfven förträffliga betesmarker. Enligt kapten Wilkes rapport, som deltagit i den amerikanska undersöknings-expeditionen, sträcker denna dal sig på en rymd af 15 till 20 mil, från norr till söder utmed San Francisco-viken.

San Joaquin-strömmen, som genomflyter den stora Buena-Ventura-dalen, de californiske Indianernes förnämsta vistelseort, upptager en mängd bifloder, som komma från de angränsande bergen.

*) *California, its situations and resources, from authentic documents.*

Digitized by Google

Ingenstädes finnes en behagligare temperatur än i San Juan-dalen; den liknar Andalusiens. Under en del af året genomflyta dalarna af en mängd bäckar; men hvilka vid regntiden, som börjar i November och slutar i Februari, uppsvälla och blifva stundom ofarbara strömmar.

Sacramento är Californiens största flod. Man förmodar att den har sin upprinnelse på östra sidan af Shaste-berget. Efter att i sin flodbädd hafva upptagit en ström, känd under namn af Amerikanströmmen, förenar Sacramento sig med San Joaquin, hvilken kommer söder ifrån och utfaller i San Francisco-viken. Största delen af vattendragen, som genomflyta dalarna, erbjuda åkerbrukaren ett lätt vattningsmedel; men Sacramento är det enda segelbara.

San Francisco är en bland de skönaste, om icke afgjordt den skönaste af hela verldens hamnar. "Det gifves få", säger kapten Wilkes, "som äro så stora, och erbjuda så lätta försvarsmedel. Europas och Amerikas alla flottor skulle på en gång finna plats deri".

Ända hittills har Californiens handel varit ganska obetydlig. Man inför bomulls- och sidentyger samt äfven sammet, bränvin, vin och thé. I återlast tagas hudar, talg, pelsverk, säd och fisk. Före upptäckten af guldgrufvorna, sysselsatte invånarne sig endast med åkerbruk, isynnerhet boskapsskötsel. Fälten gifva ymniga skördar: 80 gånger utsädes, är den vanliga afkastningen.

Digitized by Google

Manufakturer. — I missionerna funnos fordom fabriker för åtskilliga artiklar, särdeles grofva kappor till Indianernes bruk; men missionernas undergång drog äfven dessa fabriker med sig. Ännu tillverkas på några ställen tvål i ganska stor mängd; den är så god att den med fördel skulle kunna utskeppas. Den för denna tillverkning oundgängliga alcalin finnes i öfverflöd inom landet. Ännu kan man i Californien se ganska väl garfvade hudar; men Californierne bereda icke mer än de behöfva, och sälja blott råa hudar åt de utländske köpmännen.

Boskap.—Utom den stora boskapen, är det i Californien ganska lätt att uppföda får. Man behöfver endast vakta dem; hela året igenom hafva de godt bete. Priset på ett fett får är i Californien en till två dollars. Svinen gödas lätt med ollon af ekarna, som betäcka kullarna, och till deras insaltande har man äfven stora massor salt, som kristallisera sig i dammarna vid tider af torka. Jagten erbjuder dessutom en ganska betydlig inkomstkälla åt Californierne. Skogarna äro befolkade med hjortar, räfvar, harar, myskråttor, gräfsvin och antiloper.

Nya Helvetien. — Kapten Sutter, grundläggaren af detta etablissement, hvarest man upptäckt de rikaste grufvor, är af Schweitzisk börd. Den mexikanska regeringen afstod åt honom en landsträcka af 30 qvadratmil, utmed Sacramento-flodens stränder. Han uppförde sin boning och sin fästning på en höjd, 2 mil från sjelfva floden, och på

Digitized by Google

50 mils afstånd från dess mynning. I början af sin vistelse der, 1838—1839, blef han mer än en gång oroad och angripen af Indianerne. Genom sin karakters fasthet och sitt förstånd har han icke allenast lyckats förmå dem öfvergifva sitt kringirrande lefnadssätt, utan äfven att börja arbeta. De hafva gräft de grafvar, som omgifva hans vidsträckta sädesfält, slagit teglen, som användts vid fästningens uppbyggande, odlat och skött jorden. För alla dessa arbeten ger han dem blott en helt obetydlig belöning, såsom en kappa, en skjorta, eller någon annan klädespersedel. Liksom en stamhöfding, erhåller han så många barn han behöfver till att vattna sina trädgårdar, och kan använda vid den yllefabrik han anlagt.

Guldet i Californien. — Nu kan man icke längre hysa något tvifvel; en stor del af Norra Californien är betäckt af guld upp i jordytan. Hvad man berättat om denna upptäckt kan icke längre betraktas såsom en fabel, ej heller den der samlade metallen såsom kattguld. Man vet att tusentals personer, från Juni till sistlidne September månads slut, varit sysselsatta med guldvaskning, och att en menniskas dagliga arbetsförtjenst steg till åtminstone en uns guld om 23 karat (nära 50 R:dr sv. B:co). Man vet att denna vinst sedermera ytterligare stigit genom upptäckten af nya lager och bättre arbetssätt.

Den intressantaste notis angående detta ämne, som varit införd i de amerikanska tidningarne, är den officiella rapport kapten Folson afgifvit till

Digitized by Google

Förenade Staternas styrelse. Vi intaga denna rapport i sin helhet, ty den omtalar icke blott guldsökarnes arbeten, utan framställer äfven en opartisk målning af landets ställning.

"San Francisco den 18 *September* 1848.

"Jag vill nu aflägga redogörelse för den verkan upptäckten af grufvorna haft på Californien, och jag börjar med några iakttagelser öfver landets tillstånd, förr än denna upptäckt skedde.

"Ända till den tid, då den amerikanska flaggan af commodore Sloat höjdes i Californien, har detta land allt ifrån sin första kolonisering varit i ett dvallikt tillstånd. Klimatet gynnade invånarnes bekymmerslöshet, lättja och tanklöshet. De voro i för liten verksamhet att ens kunna lefva ett herdelif, i ordets verkliga betydelse. Omgifne af talrika boskapshjordar, hade de hvarken mjölk, smör eller ost, och försökte knappt någon odling af jorden. Litet säd, bönor, kurbitser och meloner voro nog för denna befolkning, som aldrig kännt industriens skapelser; boskapens kött var allas föda. Infödingarnes apathi var så stor, att i landet ej funnos några andra uppfinningar, än de som förranledts af en trängande nödvändighet.

"Före den sista revolutionen funnos här Amerikaner och andra fremlingar; men ingen regelbunden emigration hade ännu egt rum till detta land, och den vacklande styrelsen samt landets politiska oordningar hindrade hvarje systematiskt företag. Man dödade hornboskapen, för att utbyta dess hu-

dar och talg mot åtskilliga handelsvaror, och hvar och en lefde i samma försoffning. Styrelseförändringen gjorde en revolution i lifvets alldagliga vanor. Den amerikanska regeringen ingaf förtroende. En mängd anglo-amerikanska nybyggare kommo att söka sin lycka i detta nya land. Snart erhöll det ett annat utseende, industrien och åkerbruket gjorde hastiga framsteg. Farmers utförde sina verktyg. Man hörde från alla håll ljud af hammaren och sågen, och en mängd arbetare glömde i sin ifver den vanliga hvilan på söndagen. Byar uppstodo såsom genom ett trollslag på flera ställen, allt tillkännagaf ett omätligt framåtskridande.

"En oförmodad händelse ändrade plötsligt sakernas utseende. I Februari månad år 1848 hade en herr Marshal, då han byggde ett sågverk på södra stranden af en elf, benämnd Amerikanska Gaffeln, upptäckt guldstycken. På kort tid spridde denna nyhet sig öfver landet. I början satte man ingen tro dertill; men när man sett stycken af den dyrbara metallen, af hvilka några voro temligen stora, greps befolkningen af ett slags feber. Jurister, läkare, prester, landtbrukare, arbetare, handlande, matroser och soldater, alla öfvergåfvo sina vanliga sysselsättningar, för att kasta sig in i ett företag, som lofvade dem att på några veckor samla rikedomar. Byar, distrikter, som knappt hunnit vakna till industrielt lif, miste på kort tid sin befolkning. Hela verlden skyndade till grufvorna, och allt

annat arbete upphörde, för att lemna rum åt guldvaskeriet. Fälten lofvade en ymnig skörd, och skörden förgicks på stället, i brist af skördemän. Fartyg lågo för ankar i hamnarna, utan hvarken befäl eller manskap, och de angelägnaste både offentliga och enskilda arbeten blefvo åsidosatta. Vid den tid, då denna vansinniga yra utbrast, lät jag reparera briggen *Anita*. Arbetarne erhöllo 3 dollars om dagen, och fingo äfven mat ombord. De fordrade högre dagspenning och förklarade slutligen att de hellre afstodo hela sin förra förtjenst, än hädanefter arbetade för mindre än 6 dollars om dagen. Simple hamnmatroser begärde 100 dollars i månaden. Frakten från San Francisco till Nya Helvetien, hvilket är en väg af 100 mil, betalas nu med 2 till 4 dollars för hvarje tunna. För en med fyra oxar förspänd vagn betalas 50 dollars om dagen. Jag såg i guldtrakten en neger, som bestred kocksysslan, och derför betaltes med 25 dollars om dagen.

”Sådan var sakernas ställning för tre månader sedan. På några månader förlorade denna stad hela sin befolkning. Endast två eller tre köpmän och några soldater qvarstannade. Nyligen erhöll hon åter något lif. En mängd personer, som arbetade vid grufvorna, återkommo febersjuke, och andra vände tillbaka för att undvika detta onda. Här finnes ånyo ett stort antal arbetare; men arbetslönerne äro så högt uppdrifna, att jag måste betala 6 till 8 dollars om dagen

Digitized by Google

åt dem, hvilka jag använde på mitt fartyg. Priset på lifsmedel har stegrats i samma förhållande. Smör och skinka säljas för en dollars skålpundet, mjöl för 25 dollars tunnan och skeppsskorpor till 40 cents skålpundet. Jag har för ett par stöflor betalat 40 dollar och för ett annat par 18. Vid grufvorna varierar priset på mjöl och salt fläsk mellan 40 och 200 dollars tunnan. Der säljes för 8 till 12 dollars paret grofva stöflor, hvilka man i Boston får för 75 cents. Jag såg en dosa med Sedlitzerkrut, som i San Francisco varit värd 50 cents, vid grufvorna säljas för 24 dollars, och jag har hört berättas att en butelj bränvin der blifvit betald med 48 dollars.

”På samma gång som lifsmedlens värde sålunda hundradubblades, stego de vanliga inkomsterna till en otrolig höjd. Det finnes mer än en usel bod, som inbringar mer än de präktigaste magasiner i Boston eller New-York.

”Den 1 Juli befann jag mig vid grufvorna. Hettan var odräglig. Jag har aldrig kännt något dylikt. Den var vida mer tryckande än i Brasilien, under den varmaste årstiden; allt var uppbrändt af en tre månaders lång torka, och man måste vänta ännu fem månader till regntiden.

Hafsvinden, som uppfriskar luften i Sacramento-dalen, går ej öfver Sierra Nevada, och intränger sällan till dalarna och fördjupningarna vid denna bergskedja. Icke en vindflägt rubbar luften vid grufvorna. En brinnande tropisk sol ge-

Digitized by Google

nomborrade höjderna med sina strålar, och atmosferen var glödande såsom i en ugn. Jag förutsade hvad som sedermera äfven inträffade: att många sjukdomar skulle uppkomma bland guldsökarne. De hade lemnat sina vanliga sysselsättningar, en fullständig förändring af alla deras lefnadsvanor hade egt rum, och ett så strängt klimat kunde icke underlåta att utöfva ett menligt inflytande på deras helsa. Deras föda var dålig och deras arbete mödosamt. De voro dessutom hela dagen utsatte för solhettan, och om natten blottställde för den kalla luften i bergen. Många af dem arbetade med fötterna i vattnet och inflammerade blodet genom bruket af hetsiga drycker: också har ett stort antal fått choleriska och intermittenta febrar samt rödsot.

”Största delen af vattendragen, hvari guld samlas, komma från bergen, öfver klippor och bråddjup, samt genomflyter en rödaktig jordmån. Den innehåller ganska säkert mycket jern. Efter hvad jag kunnat iakttaga, finnes guldet alltid i ett sandlager, då det icke blifvit undanfördt af vattenflöden eller andra tillfälligheter.

”Alla de machiner man hittills begagnat vid guldvaskeriet äro högst ofullkomliga. Man har icke ännu användt amalgameringen med qvicksilfver. Det är troligt att man på de hittills begagnade sätten förlorar en mängd guld, som bortkastas jemte sanden.

”På ställen, som ligga lägre än bäckarna, finnes guldet i paljetter, hvilka hafva stor likhet

Digitized by Google

med fiskfjell. Högre upp samlas det i kulor, af olika form och storlek. Stycken finnas som väga ända till 5 och 6 uns; de största äro blandade med stycken af qvartz och andra granitfragmenter. På flera ställen flyter vattnet öfver grönaktiga lager af lera, och det är mellan dessa lager som guldet skördas.

"Emedan ingen ännu funnit guld i sin ursprungliga form, vet man ej huru man bör förklara dess ditkomst. Jag tror att de tyngsta bitarna ligga qvar på sina första platser, och att endast skärfvorna blifvit förda längre bort. Nästan alla bergen i Nya Californien bestå af en lös stenart, som icke länge motstår luftens verkningar. De uplösas småningom i grus, och guldet afskiljer sig derifrån.

"Det är omöjligt att kunna beräkna huru långt dessa guldlager sträcka sig. Man har funnit guld 130 mil ofvan öfverste Sutters fästning. En stor mängd sådan metall har äfven funnits på nästan alla ställen af Björn- och Fjeder-strömmarna, Amerikanska Gaffeln och dess bifloder, på Coscumnos och Stanislai stränder, samt vid San Joaquins begge stränder. Man har funnit guld i Bodega, på hafskusten, och i bergskedjan, som skiljer de i San Joaquin utfallande vattendragen, från dem som upptagas af Stilla hafvet. Man har funnit sådant så långt söderut som staden Los Angeles, och på slätterna som angränsa till Santa Claras mission. Man vet att det ligger spriddt på en landsträcka af 600 mils vidd, och

Digitized by Google

detta förhållande eger ganska säkert äfven rum med hela landet ända till Oregon.

"Detta är likväl en af de frågor man ej kan vidröra, utan fruktan att väcka misstroende, hvarför jag nu går att tala om grufvornas rikedom. Jag har sjelf besökt dem med sceptiska föreställningar, och jag har återvändt fullkomligt öfvertygad om berättelsernas sanning. Jag tror icke att rikare grufvor finnas i verlden. Jag har sjelf sett att en driftig arbetare kunde på dagen samla guld till ett värde af 25 till 40 dollars, beräknande metallen gälla 17 dollars unset. På vissa ställen har hvarje man samlat för 800 till 1,000 dollars om dagen. Här träffar jag ganska ofta personer, hvilka varit borta mindre än tre månader, och som hemföra guldsand för emellan 2,000 och 6,000 dollars. Under det jag vistades vid grufvorna, samlade jag en ganska stor mängd bestämda facta. Jag vill anföra några.

"Vid Amerikanska Gaffelns sydligaste biflod, 16 mil från dess mäktigaste ställe, hafva herrar Neilly och Crowly, med sex man, skördat tio (10) och ett halft skålpund guld på 6 dagars tid. I en liten uttorkad vattensköl i grannskapet, hafva herrar Daly och Mac Coons på två dagar, med en trupp arbetare, förtjenat 17,000 dollars. Man har försäkrat mig att man i en annan, närgränsande vattensköl, på tre dagar samlat guld för 30,000 dollars. En andlig, vid namn Lyman, som var föga van vid kropps-

Digitized by Google

arbete, sade mig att han uppskattade förtjensten på hans fem timmars arbete om dagen till 50 dollars. En Mexikanere, herr Vaca, som bor på 30 mils afstånd från "fort Sutter", har sagt mig att han med fyra mans tillhjelp, på sju dadagar samlat sjutton (17) skålpund guld. Major Cooper har på två dagars tid, med två man och ett barn förtjenat 1,000 dollars. Herr Sinclair har, under en veckas tid, vid grufvorna användt 40 Indianer, åt hvilka han gifvit mjöl, ris, kaffe, socker, och hvilka åto tre gånger om dagen. De voro till största delen vilde Indianer, som endast arbetade med högst ofullkomliga redskap. Efter dessa fem veckors förlopp, och sedan alla omkostnaderna voro afdragna, återstod honom en behållning af 17,000 dollars. Icke långt från de vattenskölar jag redan omtalat, har herr Norris på två dagar, med en af sina följeslagare, samlat 3,000 dollars. Herr Aara Angland har tillbragt 20 dagar vid grufvorna, och upphemtade 2,300 dollars under denna tidrymd. Men jag skulle frukta att trötta, om jag förlängde uppräknandet häraf.

"Ni önskar veta huru slutet skall bli på allt detta. Jag tror icke att grufvorna skola uttömmas. Guldlagren sträcka sig öfver en omätlig rymd, och guldet är öfverallt så inmängdt med jorden, att man kan säga det utgöra en del deraf. Det finnes i större mängd i dalarna, i strömfårorna, men äfven på kullarne och bergens sluttningar, 100 fot öfver hafsytan.

Digitized by Google

Medan jag var i grufdistriktet, sökte jag inhemta några underrättelser angående värdet af de dervid sysselsatte arbetarne. Man uppskattade de sistnämndes antal till 3000 hvita och Indianer. Men hvarje dag tillvexte detta antal genom emigrationer från alla delar af Californien, Oregon, Sonoma och Sandwichsöarna. Utflyttningen från öarna har skett i så stor skala, att ingen handtverkare finnes qvar på Honoluku. Samma förhållande råder äfven i Oregon, så vida man får döma efter alla de skepp, som komma derifrån, lastade med passagerare. Bland guldsökarne finnes en mängd förrymde soldater och matroser, trappörer samt bergsboer, hvilka af naturen äro lättjefulle, slösaktige och utsväfvande. Alla desas sammanrafsade menniskor utgöra en ganska dålig befolkning. Ingen arbetare, han vare sig Indian eller hvit, förtjenar mindre än 5 dollars om dagen. Jag tror att om man till minimum beräknar produkten af grufvorna på ett år, från den 1 Juli 1848, och antager ett uns guld vara värdt 16 dollars, kan man ej anse den understiga fem (5) millioner 500,000 dollars. Enligt Mac Cullochs *Handèls-Lexikon*, är det mer än allt hvad som erhållits ur Förenade Staternas grufvor under 15 års tid, och tre gånger mer än det amerikanska mynt, som under loppet af samma år utkommit i rörelsen.

Enligt de sista underrättelser jag erhållit, bör Californien, från Juli till September månad, ha utskeppat guld för 500,000 dollars, hvilket

Digitized by Google

kommer att slås till utländskt mynt. Detsamma kommer att ske hvarje år, såvida styrelsen icke vidtager hastiga mått och steg, för att inrätta ett myntverk i Californien. Från Cap Horn till Puget-sundet är Förenade Staternas mynt snart sagdt okändt. Bristen på tillverkningsställen gör att folket här eger ofantliga samlingar af guld i stoft och korn, hvilka de icke kunna sälja utan att förlora mycket, och likväl nödgas afyttra för att få sina lefnadsbehof tillfredsställda. Så väl Förenade Staternas som Californiens intresse fordrar att kongressen vidtager något hastigt medel till afhjelpande af detta sakernas tillstånd.

"Det är omöjligt att förutse resultatet af en så snabbt vexande rikedom. Det är blott säkert att landet i början skall bli öfversvämmadt af girige, utsväfvande äfventyrare, och att alla industriella samt åkerbruksarbeten skola lida mycket under en följd af många år. Man skall öfverlemna sig åt spel och alla slags utsväfningar. De som varit antastade af rättvisan i Förenade Staterna och andra länder skola utan tvifvel skynda till strömmarna och vattenskölarna i dessa aflägsna berg, hvilka på en gång gifva en tillflykt undan lagens straffande arm, och en källa till rikedom. I de ödsliga passen på Sierra Nevada lefva många personer, hvilka endast hafva trädens grenar att skydda sig under, och blott sin styrka och vighet till sitt försvar. Man vet att de hafva stora hopar guld i sina kläder.

Digitized by Google

Hvilken frestelse utgör icke detta för bofven, som skulle kunna begå sitt brott, långt från allas blickar och i skydd för all förföljelse! Redan har man också omtalat flera stölder och mord, men hvar och en är så sysselsatt med sina egna affärer, att man knappt fästat något afseende vid dessa brott. Man vet icke huru många som blifvit begångna. Ingen har varit vittne dertill, och de döda tala ej. Det är angeläget att regeringen skyndar att taga energiska mått och steg, för att rädda landet undan den oreda och alla de olyckor, hvaraf det hotas.

”Så fort som möjligt, måste en god administration införas i Californien, guvernören bör vara en skicklig, karaktersfast och obesticklig man, och man får ej beräkna hans aflöning efter lönerna åt Förenade Staternas publika tjenstemän. Här finnes ingen god arbetare, som icke på ett år förtjenar dubbla summan af den lön, Staten ger sina första funktionärer.

”Jag vet intet distrikt i Förenade Staterna, dit det är så nödvändigt att förlägga garnisoner, som till Californien. Utan bistånd af truppstyrka, skall landet falla i anarki ock den mest beklagansvärda förvirring. Men truppernas sold måste ökas, och alla desertörer eller de som vilja locka till desertation, strängt straffas. Aldrig hafva de amerikanska trupperna varit utsatta för dylika frestelser till att försöka rymma. Hvarje dag träffar soldaten personer, hvilka äro hvarken förståndigare eller bättre än han, och som ändock

Digitized by Google

på tre eller fyra veckors arbete vid grufvorna förtjenar mer än han på fem års god och trogen tjenst. Californiens befolkning sympatiserar med soldaten, och desertion anses icke der såsom något fel. Utsatt för penningens oupphörliga lockelser, måste truppernas moralitet försämras och garnisonerna försvinna. Om de californiska grufvorna skola bli en inkomstkälla för regeringen, är det nödvändigt att hon försvarar de allmänna intressena, och vidtager de verksammaste åtgärder till förbättring af truppernas belägenhet.

”J. L. Folson”.

Mängden af guldet i de californiska grufvorna är nu konstaterad af ojäfviga dokumenter, och dess egenskaper ha blifvit erkända vid åtskilliga rön; således återstår blott en fråga att lösa, nämligen att få veta om grufvornas afkastning skulle tillvexa eller aftaga.

Tankarna i detta afseende äro ganska mycket delade. En amerikansk författare har sökt framställa detta problem på ett opartiskt sätt.

”Det är sannt”, säger han, ”att guldlagren finnas utbredda på en ganska stor landsträcka, men jag betviflar att de öfverallt äro så rika som i grannskapet af fort Sutter. Man skall troligtvis invända att de Uralska guldgrufvorna, efter många års bearbetning, ännu äro lika rika som någonsin förut. Men de första produkterna af en grufva äro vanligen de rikaste, och det sedermera skeende arbetet rättfärdigar icke de för-

Digitized by Google

hoppningar man fästade dervid. De californiske äfventyrarne skola först uttömma de rikaste grufvorna, och derefter vända sig till andra. Vi förespå att grufvornas afkastning år 1849, ehuru rätt ansenlig, ändock skall vara mindre än år 1848. Vi veta att det ännu återstår att upptäcka grufvorna, hvarifrån guldsamlingarna blifvit nedförda i dalarna och vattendragen. Men om dessa grufvor äfven förlänga afkastningens varaktighet, skola de likväl icke heller öka den. Vi känna icke för närvarande en guldgrufva, som lemnar en daglig vinst af 20 dollars om dagen för det arbete en person egnar deråt. Det är emellertid visst, att man, nästa år och äfven de derpå följande åren, skall hemta en omätlig massa guld ur den californiska jorden".

LANDETS HELSOSAMHET. — Californien är utan allt tvifvel ett ganska helsosamt land för måttliga och förståndiga menniskor. De resande, hvaraf det besökts, försäkra att dess infödda befolkning är ett starkt och resligt slägte. Dess enkla lefnadsordning stärker dess kroppskonstitution. Spritdryckers retelse användes högst sällan, och den som är begifven derpå, blir utsatt för allmänt tadel.

CALIFORNIENS RESURSER. — Der finnas, utom de ryktbara guldgrufvorna, en stor mängd andra mineralier: qvicksilfver, jern, koppar, och efter hvad man säger till och med platina. Åkerbruket ger en riklig afkastning; boskapsskötseln bör kunna bli en aldrig uttorkande rikedomskäl-

Digitized by Google

la för invånarne. Handlande hafva obestridligen goda inkomster att påräkna i detta land.

Hvem kan tänka på att fara till Californien? — Den som älskar äfventyrliga företag, som kan uthärda arbetets mödor, materiella försakelser, och öfvergifva det civiliserade, comfortabla lifvets njutningar, för att trotsa alla slags svårigheter. Man får icke betrakta Californien såsom ett Eden, der herdenöjen förkorta de långa dagarna, utan såsom en arena, der hvar och en blott med tålamod och ihärdighet kan eröfra sig en ställning, der talangen och industrien skola finna belöning för sina ansträngningar, om de också ej bli rika genom någon lycklig upptäckt.

Råd till emigranter. — Man kan icke fara till Californien, utan att ega ett visst kapital. Resan är dyr, och vid sin ankomst till landet skall fremlingen bli tvungen att ofantligt högt betala saker af största nödvändighet, för hyra af en usel bostad, och för att under någon tid kunna lefva af egna tillgångar.

De som hafva industrielt sinne och en fast ihärdighet, göra väl i att egna sig åt grufarbete. De som föredraga ett verksamt, ehuru stillare lif, böra undvika guldtrakten och i stället begifva sig till det inre af landet, för att odla jorden och uppföda boskap.

Det är onödigt att vid afresan belasta sig med stort bagage. Det är långt bättre att medtaga penningar. För öfrigt skall priset på

lifsmedel icke alltid hålla sig så högt. Californiens marknader skola snart blifva provianterade af handlande i Valparaiso, på Sandwich-öarna och i Amerika.

Digitized by Google

Tillägg.

Här meddela vi läsaren utdrag ur ett i *Revue des deux mondes* för Januari månad d. å. intaget bref, från Patrice Dillon, fransk konsul på Sandwichsöarna: det är dateradt under sista månaderna af år 1849, är således den sista autentiska berättelse, som ingått från guldlandet, och innehåller beskrifning på många nu existerande förhållanden, hvilka ej torde sakna intresse.

— — — — — — — — — — —

”*Herba Buena*, vanligen kallad *San Francisco*, ligger till höger, då man inkommer i viken, något bortom den gamla spanska fästningen. Hon är nu en stad af betydlig storlek, och lofvar att inom få år vara Stilla hafvets hufvudstad. Skogar af master som öfver allt sträcka sig så långt ögat når, erinra om Hawre och Marseille. I denna stund ligga mer än 340 handelsskepp för ankar vid staden, utan att räkna ett ganska betydligt antal briggar och skonerter. Alla hafva de, utan undantag, förlorat sina besättningar, och det är icke få, hvilkas kaptener till och med sjelfve rymt. En amerikansk kornett, om bord på hvilken commore Jones' flagga svajar, vakar ensam öfver denna oberäkneliga mängd af värden.

Vi landstego utan svårighet vid den gamla fästningen. Här finnas inga tullbetjenter, som undersöka era fickor eller sondera er kappsäck. Oktrojen, denna pålaga som hindrar och lägger band

Digitized by Google

rörlighet råder. Vagnar, kärror, wagons korsa och och stöta mot hvarandra från alla håll. Jag beklagar filosofen och drömmaren, som vågar sig ut på San Franciscos gator, ty han riskerar vid hvarje steg att bli krossad, under det han öfverlemnar sig åt sina betraktelser, och det utan att man ropar: *se upp!* Stora, grofva karlar med bredskyggiga hattar, piska på sina dragare, utan att fästa den minsta uppmärksamhet vid fotgångarne. Från alla sidor af gatan ser man en tyst och beställsam menniskomassa hasta framåt, antingen till packhuset, ett stort hus i medelpunkten af staden, eller till börsen, en mellan två spelhus uppförd byggnad, framför hvilken grupper af girige spekulanter oupphörligt finnas.

Alla jordklotets nationer finnas i rikt mått representerade i San Franciscos handel; men det amerikanska elementet är ändock det förherrskande, såsom man bordt vänta sig. Den amerikanska lagstiftningen tillåter hvar och en att välja den sysselsättning, dit hans håg vänder sig. Alla äro följaktligen mäklare, bankirer, vexlare, kommissionärer; många utöfva till och med alla dessa yrken vexelvis. Jag vet icke om utländske handlande, som sända varor till San Francisco, göra lysande affärer; men det säkra af saken är att de som här emottaga dessa varor till att förvara, icke ruinera sig. Man bör likväl ihågkomma att, utom det materiella lifvets dyrhet, i ett land der ett ägg ofta betalas ända till 5 francs och en potates gäller icke mindre än 3 francs, stiga hyrorna till 150,000 och 300,000 francs om året. Det finnas ganska många hus, som inbringa sina egare ända till 800,000 francs om året.

Hvad som för ögonblicket förlänar de fasta egendomarna i San Francisco ett öfverdrifvet värde, är den stora mängd spelhus som der blifvit inrättade.

Digitized by Google

på allt, och håller på att försvinna öfver allt, der någon inre kraft eller upplysning finnes, är helt och hållet okänd hos Amerikanarne. Tiden har sitt värde för dem, lika väl som handelsvaran, och allt det, som utan oundgängligt nödtvång beröfvar dem en del deraf, anse de våldföra deras rättigheter såsom fria menniskor.

I San Francisco finnes nu en börs, en theater, och kyrkor för alla kristna trosbekännelser, samt en stor mängd ganska vackra hus. Några bland dem äro byggda af huggen sten, men de flesta af träd eller *adobes*. Husens framsidor äro hvitlimmade eller målade och gatorna raka. På båda sidor om staden, utmed stranden, sträcka sig rader af tält så långt ögat når, bildande ett annat slags slags stad, som eger en viss originalitet. Der hvila sig några ögonblick, förrn än de taga sina redskap och begifva sig till grufvorna, emigranterne från båda verldarna, äfvensom Kineserna, Malajer och hela den befolkning, som för kort tid sedan hvimlade på olika arkipelager i verldshafvet, och hvars utgångspunkt varit Botany-Bay. Der befinner sig konung Kamehamehas gamla justitie-minister, nu Californiens mest fruktade röfvare, densamme som redigerade den lagsamling, hvilken Englands och Förenta staternas påstå vara ett mästerverk af mensklig vishet. Der finnas samlade mördare, menedare, stråtröfvare och bukanierer, på hvilka den gudomliga rättvisans straffande hand ännu icke fallit. Komedien och dramen, den sednare isynnerhet, skulle finna ett rikt fält att här bearbeta. Otroliga rymningar och sådana äfventyr, som äfven våra mest uppfinningsrike romanförfattares inbillning ännu aldrig skapat, afvakta sin blifvande upplösning der.

Staden San Francisco liknar redan en ofantlig bikupa, hvari ett oupphörligt surrande och ständig

Alla flyktingarne från Frascati, N:ris 36 och 113 i Palais-Royal och analoga etablisementer i London, Berlin och Wien, tyckas ha stämt möte i detta spelarnes förlofvade land. Så snart ett hus finnes att hyra, bemäktiga spelarne sig det till hvilket pris som helst, och banken installerar sig der med sitt tillbehör af roulettes o. s. v. I San Francisco finnas mer än 100 sådana etablissementer, der man hvarje afton ser en massa äfventyrare från alla länder trängas och knuffas. Jordklotets alla nationer hafva lagt en del af sin drägg i denna menskliighetens kloak.

Dessa spelhus framställa en ganska egen anblick hvarje afton efter klockan åtta. Utanför tränges en omätlig menniskomassa vid dess portar; inuti huset bana pasionerade spelare sig väg fram till spelborden, och i sin otåliga ifver, händer det icke sällan att det dervid går till handgripligheter. Dessutom är det vanligt att dylika tvister utföras med knytnäfven eller foten. I Californien följas en förolämpning eller ett slag ofta af dolkstygn eller pistolskott.

— Tyst derborta! — ropar man från banken, när ett pistolskott ljuder i salen, — ni göra för mycket buller, era skojare!

— *I'll make a hole in you* (jag skall göra ett hål i er kropp)! — ropar man från ett annat håll; — *may the devil take me if I don't* (måtte fan taga mig om jag icke gör det)!

Sådana äro de korta, men energiska ord, som höras från alla sidor. En gång framme vid spelbordet, uppknäpper den nykomne, som vanligen anländer från grufvorna, sitt gula läderbälte och ger det en lätt skakning, efter att hafva satt ett finger på bordet. Flera guldkorn rulla genast ned på det gröna klädet. *The head manager* (presidenten) framsträcker en stor och knotig hand, griper och

Digitized by Google

väger dem på en bredvid honom stående balans, och återlemnar derpå deras värde i uns om 85 francs värde stycket. Man spelar, den knotiga handen borttager myntet; man spelar åter, samma resultat. Efter 15 till 20 minuters förlopp, måste han ånyo upplösa gördeln. Det händer sällan att spelaren aflägsnar sig förr än banken, på en enda natt, beröfvat honom frukten af många månaders arbete och försakelser.

Jag inträdde en gång, med en engelsk officer, på ett dylikt spelhus, och kom slutligen äfven fram till sjelfva bordet. Då framtog jag ett femfrancsstycke och kastade det på bordet. En ung man med långt skägg och aristokratiskt utseende presiderade. Han hejdade sig ett ögonblick och betraktade mig; derefter tog han femfrancs-stycket och räckte mig det, förbindligt leende, i det han på ganska god franska sade:

— Jag ser att ni är fremling, min herre, och ännu ej blifvit initierad i våra bruk. Här spela vi icke om mindre än gulduns. Kanske ni är så god och återtager er *hundra sous?*

Han lade en lätt tonvigt på de två sista orden. Förvånad öfver presidentens artiga beteende, afvaktade jag ett lägligt tillfälle att samtala med honom. Han efterkom min önskan med stor beredvillighet.

— Ni vill veta, — sade han, — om vår bank gör goda affärer, och jag vill vara uppriktig mot er. Det går så der temligen; jag måste likväl undantaga denna afton, som varit särdeles dålig. Vi skola snart stänga, och jag betviflar att vår vinst från klockan åtta stigit till mer än 20,000 piaster (50,000 R:dr sv. B:ko). Vi hafva lyckligtvis haft bättre tur de föregående aftnarne; eljest voro vi mycket att beklaga, ty då en bank här i landet icke vinner mer än 20,000 piaster på aftonen, kan man räkna att man blir bestulen.

Amerikanerne ha ej infört spelpassionen i Californien; der har alltid spelats med raseri, såsom Mexikos invånare ännu i dag göra. Der finnas många slags spel, bland hvilka rouletten intager ett ganska stort rum, ehuru likväl ej det största.

San Franciscos befolkning ökas hvarje dag med emigranter, som komma från alla trakter af hela verlden. Alla dessa heterogena elementer sammansmälta småningom i den stora mängden af arbetare. Emot regntiden skola alla dessa återvända hit från grufvorna. Den vanliga befolkningen utgöres af handlande, sjökaptener och guldsamlare, som komma till San Francisco, för att på spel och utsväfningar af alla slag förslösa sin vinst. Dess befolkning är nästan uteslutande manlig, och det är knappt att de få i staden befintliga hederliga qvinnor våga sig ut på gatorna, åtföljda af sina män, fäder eller bröder. Emellertid varseblir man redan en stor förbättring häruti, sedan det rent amerikanska elementet fick öfverhanden. Uti San Francisco förolämpas ingen qvinna ostraffadt; som man vet är qvinnan ingenstädes så respekterad som i Förenade Staterna. Dessutom är nu en industri, hvilken i Europa skulle ådraga sig det strängaste tadel af den allmänna moralen, här i full verksamhet; och det förgår ingen vecka, utan att en amerikansk eller chilisk brigg af spekulanter hitsändes med en qvinlig laddning. Denna spekulation är, efter hvad man försäkrat mig, det säkraste sättet att göra en hastig vinst.

Om man företog sig att analysera elementerna af San Franciscos handlande befolkning, skulle man finna att alla af rättvisan förföljde bankruttörer, projektmakare och äfventyrare i Förenade Staterna slagit sig ned i detta förlofvade land.

Hvad som mest förvånar i San Francisco, är sällsyntheten af att stölder begås, oaktadt de fre-

Digitized by Google

stelser i detta afseende, som erbjudas åt stadens något misstänkta befolkning. På gårdarna, gatorna, torgen, öfverallt med ett ord, stöter man emot högar af varor, som kommit från alla håll af jordklotet, och der blifvit uppstaplade, efter utseendet utan beskydd eller eftersyn, och likväl våga hvarken tjufvar eller flibustierer till profession, som vandra omkring i staden, någonsin lägga fingrarna derpå. Orsaken härtill är att Californien, liksom en mängd andra länder, har sin enskilda moraliska lag, som är antagen och erkänd af alla. Sålunda är det väl tillåtet att gifva ett knifstygn, att lossa ett pistolskott i en tvist eller för en hämnd; men att röra en annans egendom, det är en sak af alldra största vigt; ett tjog kulor flyga ögonblickligen från de angränsande tälten eller husen, och söka genomborra tjufven. Köpmän, guldsökare, sjöfolk, alla lemna genast sina sysselsättningar, för att ila efter honom, ty hela verlden är intresserad af att förhindra stölder, och likväl finnes hvarken polis eller soldater, som skola vaka öfver det allmännas intressen. En dylik sakernas ordning måste i första ögonblicket väcka en känsla af förvåning och nära nog ovilja: man förstår ej huru en styrelse på detta sätt kan underlåta sin förnämsta pligt, och ej gifva ett under dess flagga befintligt land ett officelt och direkt skydd; men många saker, som Européen har svårt att begripa, förefalla Amerikanaren helt naturliga och enkla. Enligt deras åsigt är samfundet en samling af intilligenta och fria elementer, af hvilka hvar ock en genom ett slags instinkt föres till sin naturliga plats. Civilmaktens mellankomst skulle, enligt deras förmenande, blott motverka denna sträfvan, och man bör hellre fördraga obehaget af några sociala oredor än åt staten öfverlemna denna omsorg, och sätta sig under ett slags permanent förmynderskap.

Digitized by Google

En egenhet frapperade mig i San Francisco: den popularitet de åtnjuta, som visat sig ega medborgerlig karakters-fasthet och mod. Sålunda finnes det i grannskapet af Sacramento en alcald, hvars distrikt förut varit en allmän mötesplats för alla utländske bedragare och bofvar. Mord skedde der hvarje ögonblick och andra brott nästan ännu oftare. Den hederlige alcalden hade icke mer än ett straff att ådömma alla dessa förbrytelser. "Häng honom!" var hans oförändeliga, korta, men energiska svar, när man förde en brottsling till hans tribunal. Folket, som sjelf utförde diktatorssysslan, lät icke två gånger säga sig detta; han *hängde*, och derefter gick hvar och en till sina vanliga sysselsättningar i ganska godt lynne. Om det var frågan om ett dolkstygn, en stöld af en näsduk eller en pipa, var domen alltid densamma: "Häng honom!" och utfördes alltid efter bokstafven, samt utan all skonsamhet. Om någon händelsevis gjorde den invändningen:

— Men den anklagade är kanske icke brottslig; man borde först höra hvad han har att andraga till sitt försvar.

— Bah! — svarade alcalden, — ni veta väl, medborgare, att ingen oskyldig finnes bland oss. Om han icke begått ifrågavarande brott, har han deremot gjort sig skyldig till en mängd andra här eller på andra ställen. Häng honom!

De närvarande betraktade hvarandra leende, och gingo derefter att verkställa exekutionen.

Vid denna tid följde man ännu det gamla spanska bruket, då all makt var öfverlemnad åt alcalden, och ej tillät någon jurys mellankomst. Sedermera blef detta system modifieradt, emedan amerikanarne hysa en oöfvervinnerlig motvilja för att vara utan en inrättning, som ensam är i stånd att hindra rättvisan. från att urarta till despotism.

Digitized by Google

Det är likväl sannt att juryns antagande, med då existerande förhållande, icke tjenade till annat än att göra proceduren något groteskare. Huru många gånger har man icke sett en jury af tolf drinkare konstituera sig, för att dömma en annan drinkare. Sedan man förklarat brottsligheten vara bestyrkt, använde man genast alcadens favorituttryck: "Häng honom!" Nu följde den beynnerligaste scen man kan föreställa sig. Juryns president, hvilken sjelf var något drucken, upptog en bibel ur fickan, och uppläste ett kapitel derur för den olycklige dömde. Derefter omfamnades den lifdömde af hvar och en bland jurymännen, under försäkran att blott en känsla af deras pligt hade dikterat domen.

— Se så, kamrat, — tillade de, — mod bara; ännu återstår dig en fjerdedels timma att lefva härnere, medan man lagar repet i ordning. Huru önskar du använda den? Vill du ha' en pipa tobak? du skall få det! Vill du ha *brandy* (bränvin)? se der!

Och nu drucko juryn, deliqvent och alla de närvarande sig rusige.

En ung Parisare af god familj hade öppnat en liten bränvinsförsäljning i detta distrikt, och gjorde inom kort sin lycka. En enda svårighet framställde sig emellertid för honom. Bland hans kunder befann sig nämligen en Amerikanare, en förrymd matros, som i hvarje ögonblick kom med pistol i handen samt begärde dricka af honom, och sällan eller aldrig betalade. Trött vid denna förföljelse, tog den unge mannen sin tillflygt till alcalden, för att få ett slut derpå. Den hederlige embetsmannen var just sysselsatt med att anteckna en dödsdom, som han nyss afkunnat. Han svarade intet på det klagomål man framställde; men när han beskrifvit de närmare omständigheterna, uträckte han handen och tog från bordet en dub-

Digitized by Google

belpistol, som han räckte åt den klagande, allt utan att lyfta ögonen från papperet.

— Hvad vill det säga ... hvad menar ni? ...

— Tag den, — svarade embetsmannen på sitt vanliga lakoniska språk. — Ni låter skymfa er, således har ni inga pistoler. Tag denna; ni kan sedan återlemna den.

Vår unge köpman återvände till sitt tält, samlade allt hvad han kunde medföra, och lemnade landet för alltid.

— Jag har 60,000 francs, — sade han, efter att för mig ha berättat ofvanstående, — och ännu sitter mitt hufvud qvar på sin plats. Åt helvetet med alcalden och hans underlydande! Jag återvänder till Frankrike med första läglighet.

. . . .

Numera herrskar likväl den bästa ordning i San Francisco och trakten deromkring. Dessutom infördes i September (1849) en regulier polis i San Francisco: den består endast af 15 män; men de äro energiske och beslutsamma karlar; de äro fullt tillräcklige för sitt ändamål; de åtaga sig till och med att för en temligt stor summa, det är sannt, (3 uns guld per man) återföra alla rymmare.

Man kan beräkna, att två tusen personer, sjövägen, dagligen anlända till Californien. Hvarje europeisk nation är talrikt representerad i denna emigrationsrörelse. Man igenkänner de amerikanska fartygen på de tre fruktansvärda hurrarop deras passagerare och matroser uppgifva, då de skola ankra i detta Eldorados hamn. En simpel matros kan nu förtjena 150 piaster (nära 400 R:dr Sv. B:co) i månaden. Kockar erhålla lätt 300 piaster i månaden, och arbetare, timmermän, smeder o. s. v. få ännu högre aflöningar. Hvar och en är sin egen tjenare, och män som ega millioner se sig försatte i nödvän-

Digitized by Google

dighet att borsta sina stöflor och sjelfve bestrida en hushållerskas mångfaldiga, men prosaiska bestyr.

Det materiella lifvet är icke öfverdrifvet dyrt för arbetarne. Färskt kött, som ännu finnes till öfverflöd, säljes för 12 sk. B:co skålpundet; salt kött och skeppsskorpor, två produkter hvaraf marknaden är öfverfylld, kosta icke mer än i Europa. Detsamma kan sägas om spirituosa, hvilka i detta ögonblick endast med svårighet kunna afsättas. För få veckor sedan egde samma förhållande rum med Bordeaux-vin, hvaraf man såg fulla kistor på allmänna torgen, och som ingen ville köpa. Plötsligt slogo grufarbetarne ned i massa öfver denna produkt, och borttogo inom några ögonblick allt hvad som fanns på platsen. Detta förorsakades likväl deraf, att en i affären intresserad person låtit bibringa dem den tron, att alla slags spirituosa förorsakade febrar, hvilka man endast kunde undvika genom att inskränka sig till bruket af Bordeaux-vin.

Det är svårt, om icke omöjligt, att säga hvilka produkter man med någon säker utsigt till vinst kan hitföra. Afståndet är så stort att marknaden kan vara öfverhopad deraf, flera veckor förr än den begärda laddningen framkommer till sin bestämmelseort. Ehuru förbrukningen af några artiklar är ofantlig, införas likväl äfven så oerhörda massor och från alla håll, att det ännu måste förflyta lång tid, innan man med någorlunda visshet kan beräkna landets behof. Det är ej blott från Förenade Staterna och Europa, som Californien erhåller sina manufaktur-produkter. Äfven China förser det med ganska stora partier, äfvensom Manilla och Sidney. Å en annan sida finnes ingen närliggande handelsplats, der man kunde afsätta det öfvermått af varor, som möjligen hopar sig i San Francisco. Sandwichsöarna, Oregon och de ryska provinserna i Nord-Amerika, de enda dylika ställen som finnas i denna del af Stilla hafvet,

Digitized by Google

kunna endast erbjuda en svag utväg vid sådana tillfällen. Allt är ännu ett fullkomligt lotteri, och den europeiske köpman, som afsänder expeditioner till denna aflägsna trakt, har lika utsigt att vinna eller förlora 500 för 100.

Sakerna skola förändra utseende, så snart man fullbordat de magasiner och nederlagsplatser, hvilka nu äro under anläggning i San Francisco. Då kunna de varor, som ditkomma vid en tid af öfverflöd derpå, förvaras i afvaktan på lägligare tillfälle. De artiklar, som hitskickas, böra i främsta rummet vara så beskaffade, att en menniska om möjligt kan transportera dem vidare. Sådana artiklar, som skulle lemna betydlig vinst, i fall de hade en portatif form, föranleda nu förluster, blott derigenom att detta försigtighetsmått ej blifvit iakttaget. Jag kan såsom exempel anföra vin och bränvin, som afsättes oändligt fördelaktigare i lådor, än när de i stora partier skola säljas åt minuthandlande.

Det fullkomligaste lugn råder nu vid grufvorna. Fransmän, Amerikanare och Engelsmän arbeta vid hvarandras sida, utan att den minsta tvist uppkommer mellan dem. Närvaron af en spade eller hacka i grannskapet af ett hål, angifver att det har blifvit en annans tillhörighet. Vid åsynen af detta tecken gå arbetarne vidare, och uppsöka en ännu oupptagen plats. Ofta sprider sig ryktet, att ovanlig vinst blifvit hemtad på en viss trakt: genast strömmar massan dit; men ankänd till stället, respekterar hon andras förut vunna rättigheter, och inskränker sig till att börja sina försök i granskapet af dem som gjort upptäckten. Guldsökaren är ingalunda kommunist. Han låter er behålla det hål ni gräft; men skulle energiskt sätta sig emot att ni inkräktade hela bassinen eller fältet.

"Huru eget det californiska lifvet ock är, förstår man lätt att den resandes nyfikenhet ändock snart

Digitized by Google

vänder sig åt ett annat håll: till guldtrakten. Jag hade hört så mycket talas om dess rikedom, att jag med egna ögon ville öfvertyga mig om förhållandet. På en sträcka af mer än 150 qvadratmil har man funnit och finner man ännu guld öfverallt. Hvart man riktar sina steg, ser man en med denna dyrbara metall blandad jord, så att man endast behöfver luta sig ned, för att taga litet af denna jord i sin hatt och sedan gå att vaska den vid en bäck, för att erhålla guld. Ehuru förvånande detta må synas, är det likväl ett factum, som icke lemnar rum för ens det minsta tvifvel.

Man bör likväl icke deraf sluta att rikedom väntar alla dem, som hafva den lyckan att komma till detta förlofvade land, detta Eldorado, som öfverstrålar allt hvad man endast kunnat drömma om i Christoffer Columbi tid. Ehuru man endast behöfver gräfva i jorden, och ehuru svårigheterna vid vaskningen synas vara inga eller obetydliga, betalas rikedomen likväl här, som på andra ställen, med försakelser, svett och möda. Att taga spaden, gräfva i jorden, upphemta guld derur, allt detta kan synas som en obetydlighet, lagom att fördrifva tiden med; men när ögonblicket kommer, då man skall skrida till verkställighet af sitt beslut, när man skall lemna sina likar och det civiliserade lifvets behag, för att genomströfva skogar, slätter och berg, i sällskap med björnar, tigrar, och, hvad som är något ännu värre, med förrymde galérslafvar, känner man sin föresatts svigta. Dessutom är det intet lätt arbete att uppgräfva jorden, lägga den i en korg, och sedan bära denna korg på axeln ofta en mil från upphemtningsstället, för att sjelf vaska innehållet, utsatt för solen och under en fruktansvärd hetta. Jag har sett och ser ännu i hvarje ögonblick starke, energiske män, som icke äro vane vid kroppsarbete, återvända till San Francisco helt och hållet demoraliserade, efter att vid grufvor-

Digitized by Google

na endast ha vunnit febrarna, som förtära dem. Det är likväl sannt att jag vid sidan af dem sett andra återkomma, efter blott några veckors frånvaro, med 10, 15, 20, och ofta ända till 100,000 francs i sina gula skinngördlar. Desse äro i allmänhet arbetskarlar, förrymde matroser eller starke landtbrukare. Här är sakernas ordning upp- och nedvänd. Den simple arbetaren, som eljest knappt förtjenar så mycket att han kan existera, blir millionär i Californien, under det att vetenskapsmannen, litteratören, advokaten, bankiren, kontoristen der löpa stor fara att dö af hunger, så vida de icke vilja fortfara att egna sig åt sysselsättningar, som öfverensstämma med deras fallenhet.

Man har för kort tid sedan uppfunnit åtskilliga procedurer att skilja guldkornen från sanden och jorden. Många af dessa procedurer har redan inbragt sina uppfinnare ansenlig vinst, ehuru man för ögonblicket opererar i Sacramento-bassinen, på redan förut vaskade ställen, der det följaktligen finnes i jemnförelse endast föga guld. På andra ställen går man annorlunda till väga, då man afleder bäckar från deras naturliga lopp medelst fördämningar, och vaskar i gyttjan, som de afsatt på bottnen under sitt sekler gamla lopp. Ett sällskap, uteslutande sammansatt af advokater och läkare från New-York, hafva börjat arbeta på detta sätt, vid *Mormon-Island*, der guldet först upptäcktes. Det är det exemplet, som kommit till min kunskap, att ett bolag kunnat bibehålla sig i Californien, med nödig endrägt mellan sina medlemmar. Alla kompanier, som bildats i andra länder, för att samla guld i Californien, ha upplöst sig vid framkomsten; arbetarne skingra sig, hvar och en på sitt håll, för att arbeta för egen räkning, och direktörerne stå der med några maschiner och skrifna papper i händerna, utan att sjelfve kunna företaga något, och utan att kunna tvinga arbetarne uppfylla sina förbin-

Digitized by Google

delser, emedan landet är så stort och embetsmyndigheterna så otillräckliga. Så har det gått med hundratals kompanier. Det enda slags association, som kan bibehålla sig i Californien, är en familj. En familj, som består af sex ynglingar eller flickor, hvilka kunna arbeta och äro eniga, skulle i San Francisco kunna förtjena 20 till 30,000 francs på en tid af 6 månader. Det är icke särdeles dyrt att lefva för en man af folket. Bröd och fläsk säljas nu till lika godt pris som i Förenade Staterna. Det är sannt att hyrorna äro ofantligt höga; men man har alltid den utvägen öppen att ligga i tälten, som i omätliga rader sträcka sig så långt ögat når rundt omkring staden, och så att säga bilda San Franciscos förstäder. På sjelfva skådeplatsen för guldarbetena hade det länge varit utomordentligt dyrt att lefva; så gällde en butelj bränvin till exempel 20 piaster. Men nu finnas alla lifsförnödenheter till ganska godt pris, tack vare de lätta transportmedel man nu fått i ångbåtarne i San Francisco-viken.

Guldsökarne bestå hufvudsakligen af Amerikaner och Fransmän; som de merändels äro personer af de lägre klasserna, hysa de det oemotståndliga begär efter starka drycker, som öfverallt karakteriserar den anglo-saxiska menniskoracen. Det är ganska sällsynt att de icke stundom öfvergifva arbetet flera dagar i rad, för att gifva fritt lopp åt denna böjelse, så snart de se sig vara egare af ett par tusen dollars. Det är i allmänhet efter sådana orgier, som de insjukna i de febrar, som råda i det inre af landet. Dessa febrar äro således mindre en följd af klimatet, än af emigranternes oordentliga lefnad. Landet är långt ifrån att vara ohelsosamt, och i San Francisco är luften så sval att man måste bära ylleklåder. Arbetarnes allmänna drägt består i en jacka af röd eller blå flanell, och benkläder af groft kläde eller lärft.

. . . .

Digitized by Google

Om man väljer den längsta, ehuru minst kostsamma vägen om Cap Horn, för att fara till Californien, är det nödvändigt att öfverenskomma med redarne om att få stanna qvar ombord, till dess att man funnit en passande anställning. Efter Maj månads slut, har den nykomne inga svårigheter att bekämpa, och emigranten kan sjelf gifva lag för priset af sitt arbete; ty i Maj upphör regntiden, då guldsökarne begifva sig till grufvorna, och det åter blir brist på arbetare, hvilket icke är fallet under regntiden, då öfverflöd ofta är derpå. Det behöfves sex månader att resa till San Francisco på vägen förbi Cap Horn, äfven utan långa uppehåll under färden. December och Januari synas mig vara mest gynnande till att företaga denna resa. Vägen öfver Panamanäset är vida kortare, men också betydligt kostsammare. Om man väljer den, är det bättre att begifva sig till New-York, för att gå ombord på de amerikanska ångbåtarna, som fara på Stilla hafvet. Utan detta försigtighetsmått ser man sig ofta hela månader uppehållen vid Panama-näset, af brist på någon lägenhet till San Francisco. Från Havre till New-York är passagerareafgiften något öfver 200 R:dr sv. B:co, från New-York till Chagres 500 R:dr, och från Panama till San Francisco nära 800 R:dr B:co för de första platserna. Summan af dessa afgifter ökas dessutom ytterligare med öfver 200 R:dr B:co i omkostnad för mulåsnor och båtar, som äro nödvändiga vid resan öfver Panamanäset. Ju mindre varor man tager med sig, desto bättre är det. Nu kan man förse sig med allt hvad man behöfver i San Francisco, och på ganska billiga vilkor.

Californiens grufvor skola icke tryta så snart. Det är ej heller troligt att guldet skall falla särdeles i värde, till följd af denna förvånande upptäckt. Konster och industrier skola hädanefter använda större mängd af denna ädla metall, hvilken då äf-

Digitized by Google

ven oftare skall förekomma till husliga behof. Bordserviser hafva till exempel aldrig brukats af dyrbarare ämne än silfver; hädanefter bli de möjligen af guld och längre skall revolutionen icke sträcka sig. Kanhända skola lifsmedlen stiga något i pris; i det fallet skola äfven arbetspriserna ökas. Ännu kan man likväl icke med någon säkerhet afgöra något af allt detta. Upptäckten af grufvorna i Californien är dessutom blott ett slags början till dylika upptäckter, hvilka man troligen kommer att göra i Södra Amerika, på hvars jord knappt någon Spanior trampat.

Sålunda skall den europeiska emigrationen ännu i många år kunna riktas till Californien, utan fruktan att detta lands rikedomar derför skola uttömmas."

. . . .

SLUT.

STOCKHOLM, 1850.
TRYCKT HOS ISAAC MARCUS.
(*Stortorget N:o 24.*)

Digitized by Google

Digitized by Google

KARTA
af
ÖFRE-CALIFORNIEN
med
GULD-DISTRIKTET
1850.
Scala.
OREGON TERRITORIET
Mud Lake (Sjö)
Pyramid L.
Californiens
Obemark, odrukt
Lågland
Guld Distriktet
SanFrancisco
S.Carlos de Monterey
Stockton
Rio San Joaquin
Caravanväg
Walker Pass
Tulare Lake
S.Luis Obispo
C.Conception
Sta Barbara
S.Buenaventura
S.Fernando
S.Gabriel
Sta Barbara
C.S.Luis
S.Juan Baptista
STORA ELLER STILLA OCEANEN
122° Wester fr.Greenwich 120°
124°
122°
120°
118°

Digitized by Google

PRIS: ~~40 sk. Ban~~ko.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be taken from the Building

form 410

Digitized by Google

Digitized by Google